

Ștefan HOTNOG :

„Flori“

EXPLOZIA INFORMAȚIONALĂ

V. PAVELCU

Constatăm astăzi că, pe măsură ce spațiul între emițătorul informației și primitorul ei se comprimă, distanțele între generații cresc. Planeta noastră se micșorează rapid. Omul trimite mesaje în Cosmos și examinează cu încordare raza cosmică în speranța de a găsi în ea o informație din lumea astrală. „Galaxia Gutenberg“ face loc altor galaxii, de proporții nelimitate.

Este ușor de înțeles spaima omului în fața imensei avalanșe de informații, anxietatea lui în fața unei lumi într-o continuă și rapidă dilatare. Se naște termenul de „explozie informațională“. Expresia se ridică spre a ocupa locul, alături de „explozia demografică“, de pe pedestalul „Cavalerilor Apocalipsului“, a căror menire este de a trimbița sfârșitul lumii. Cu câteva decenii în urmă se vorbea despre mutații; astăzi, în era nucleară, sensibilitatea umană este zguduită de explozii și, devenită alergică, se cutremură numai la ideea unui efort de informație, la imaginea unui imens volum informațional. Din autor și demiurg al informației, omul a devenit sclav al acesteia. Ucenicul vrăjitor, nu mai poate stăpîni spiritele deslănțuite. Din producător-consumator; din „rege“ al informației — servitor supus al acesteia. Ce putem spune în fața unui asemenea tablou, făurit de conștiința nevrotică contemporană?

Unii se apără prin refuz și vor să rămînă „autentici“ înlocuind spatele izvoarelor informaționale; o apărare a omului slab. S-ar putea emite și ideea unui decalaj între nivelul de aspirație, setea omului de a ști cit mai mult și nivelul de posibilități al acestuia, capacitatea lui de asimilare. Viteza crescîndă a informației verbale a determinat elaborarea unor noi mijloace de comunicație: mass-media. Există și tendința de a

inlocui cuvîntul tipărit cu imaginea și verbul sonor. Pentru furturile științifice superioare, formate la școala abstractizării și generalizării, se elaborează un nou sistem de comunicație, mai greu accesibil, dar mai concis: limbajul logico-matematic. Pedagogii, la rîndul lor, plecînd de la convingerea că ne aflăm în fața unui fenomen de suprasolicitare, caută mijloace de a accelera și facilita recepția, prelungind, în același timp, durata de stocare a informației. Pedagogul se arată mulțumit cînd izbutește să facă pe copil să progreseze la lectură de la 30-40 la 80-90 de cuvînte pe minut.

Afară de ajutoarele oferite de tehnică, prin computere, prin perfecționarea canalelor de informație și a proceselor de transmisie, noua știință și teoria informației tind să ne salveze de avalanșa informațională. Fiziologia contemporană încearcă să se convingă că în creierul nostru, în straturile acestuia există rezerve uriașe, nefolosite și nebanuite pînă astăzi. Ce salt imens se va realiza prin intrarea în acțiune a acestor noi rezerve energetice cerebrale! Poate chiar simpla credință în existența lor ar fi de ajuns spre a spulbera suprasolicitățile și a sporii eficiența activității noastre cerebrale. Alarma, însă, este dată și omul se află în stare de alertă. Este nevoie de măsuri de apărare.

Sîntem îndreptățiți să ne întrebăm dacă tema noastră este justificată, dacă, în adevăr, informația a devenit explozivă și ar fi deci cazul să ne îngrijorăm. Să folosim în acest caz rezervele noastre cerebrale actuale spre a supune alarma produsă unui examen critic.

(continuare în pag. 10)

În celelalte pagini:

CONST. CIOPRAGA

Despre cuvinte

AL. ANDRIESCU

Cronica literară

N. BARBU

Pseudonime

I. ISTRATI

Fantezii în lut

CONST. PAVEL

Necesitatea comentariului

MIHAI COZMEI

O gîndire de autentică vibrație umană

ȘTEFAN OPREA

„Clasa muncitoare merge în paradis“
(cronica filmului)

AL. TĂNASE

Omul în civilizație
sau civilizația pentru om

CONST. NOICA

Concepția lui Goethe despre om

AL. FLOAREȘ

Limitarea creșterii sau delimitarea ei

AL. CĂLINESCU

Perspective și distanțe

ION CRÎNGULEANU

La Eminescu

FLORIN MUGUR

Convorbiri cu Marin Preda

Cum precizează chiar Florin Mugur, cartea pe care o publică sub titlul *Convorbiri cu Marin Preda* (Editura Albatros, 1973) se transformă dintr-un interviu, aceasta fiind intenția inițială, într-o confesiune a romancierului, mai mult sau mai puțin dirijată în primul rând din tactul cu care urmărește, punctează și ascultă lungul monolog al lui Marin Preda pe teme esențiale pe care le-a abordat în proza sa, în intervențiile sale teoretice sau în scrierile anterioare cu caracter autobiografic. Cartea urmărește, și reușește, așadar, să ne apropie și mai mult de „taină” omului și scriitorului Marin Preda (deși acesta declară undeva că n-o cunoaște), dezvăluind în fața unui martor abil, pregătit s-o observe și s-o consemneze, convins că „nu e nimeni gata să spună de bună voie lucruri esențiale despre el și despre ceilalți” (p. 5). În același timp — ceea ce se întâmplă rar autorului de interviuri, ros de multe ori de ambiția de a străluci dincolo de adevărul pe care este dator să-l consemneze — Florin Mugur știe când să cedeze „cîrma” dialogului în „minile romancierului”, încît aproape că nu-ți mai dai seama că citești totuși niște „confesiuni provocate”. Rezultatul acestei colaborări este, pînă la urmă, o confesiune nealterată de prezența inoportună, jenantă sau numai indiscretă, a partenerului care interoghează, pentru că, în cazul de față, acesta știe să-și sacrifice orgoliul de autor pentru acela de „auditoriu inteligent”, plin de afectuoasă considerație pentru cel care i se mărturisește. Ni se pare, de aceea foarte potrivită observația lui Florin Mugur, cu privire la posibila apropiere dintre aceste „convorbiri” și „scrisorile” în care se confesau scriitorii din secolele precedente. Delicatețea afectuoasă și deferentă care prezidează acestor „convorbiri” trimite către genul epistolar, deși trăim în „secolul vorbirii”.

Aceste noi mărturisiri ale lui Marin Preda vin să întărească și să nuanțeze o imagine deja fixată a scriitorului, un moralist în fond, preocupat să-și clarifice credințele sale despre locul pe care îl ocupă astăzi omul în lume. Experiența neștearsă, pe care se întemeiază idealul său moral, se confundă cu aceea a țaranului de la Dunăre. Strict biografic, cartea nu ne dezvăluie mare lucru: istoria unei fotografii, o icoană fugară a mamei într-un rar moment de destindere, mentalitatea țărănească dedusă din câteva scrisori ale tatălui, sporadicele apariții ale copilului în familie. Această origine, cu rădăcini adînci, îi transmite romancierului „spontaneitatea și inocența” pe care o transferă și personajelor sale, chiar cînd actele și limbajul lor sînt de o violență puțin obișnuită. Amintirile autorului rețin, din anii de școală, o mică parabolă, foarte concludentă în acest sens. Doi copii se bat pentru o monedă găsită în preajma unei fîntîni. Cel deposedat își face singur dreptate și suferă profund de „injustiția” la care îl supun reprezentanții școlii. În numele educației, al unui cod moral indicat de societate, copilul se simte frustrat de vis: „Dar băiatul nu mai părea interesat de soarta monedzii, nici de transformarea ei în cu totul altceva decît ce mai reprezenta ea încă pentru el, ca și pentru ceilalți: căutarea în nisip, surpriza unei lumi de basm, deodată adevărată, cum povesteau frații în iernile lungi de acasă, cu fîntîni părăsite cu comori în ele, din care ieșeau flăcări albastre, păzite de ciini cu două capete sau de balauri care scoteau foc pe gură” (pp. 49—50). Întrezărim aici destinul lui Ilie Moromete, care vine în contradicție cu o constrîngere socială pentru el de neînțeles.

Discuția se îndreaptă repede către momentul ei crucial, marcat de întrebarea cu privire la „vîrstă cînd devine omul moral”, după o formulare mai veche a prozatorului. Lecția de morală pe care o oferă Marin Preda, ca răspuns la această întrebare, este simplă și are la bază experiența, nu o abstractă elaborare teoretică: „După experiența mea, omul devine moral în momentul în care trăiește prima spaimă... Momentul în care omul devine moral este momentul în care ia cunoștință de faptul că persoana lui fizică nu este nemuritoare. Am bănuiala că toți oamenii au o legătură de acest gen cu sentimentul moral” (p. 61). Deși aceste opinii se clădesc pe experiențe personale, romancierului îi face plăcere să le redescopere și în marea literatură a lumii, citînd cazul lui Tolstoi, care nu se mai împăca la maturitate cu imaginea lui din tinerețe. Omul nu poate trăi fără încrederea că ori cînd, chiar dacă n-a făcut-o încă, poate pune în practică visul său de puritate, că poate să devină în faptă profetul „religiei” de care vorbește scriitorul în Marele singuratic. Această taină, imaginată pentru Nicolae Moromete, este și a lui Marin Preda, în ea aflîndu-se de fapt justificarea morală a existenței omului.

Respingerile lui Marin Preda sînt tot atît de categorice ca și adeziunile. Rugat de Florin Mugur să comenteze un caz de „tiranie spirituală”, romancierul lărgește enorm perspectiva și condamnă orice

act de oprimare a ființei umane, împiedicată astfel să-și poată realiza destinul. Din acest unghi, romancierul măsoară, inspăimîntat, degradarea unor conștiințe în care omul nici nu mai poate fi recunoscut. S-a demonstrat, întâmplările celui de al doilea război mondial stau mărturie, că nu cunoaștem în suficientă măsură, deși istoria n-a fost lipsită niciodată de atrocități, căderea omului în infern. Scriitorul tinjește după paradisul furat cînd acuză secolul nostru (Ce r.u putem ierta) că a strecurat, cu mai multă putere decît alte perioade istorice, îndoiala față de om: „Eu m-am format într-un anume spirit și am trăit, încă din adolescență, cu ideea că există o limită pe care omul nu o poate trece: în mistificare, în josnicie, chiar în trădare, în nenumerate alte acțiuni care măsoară mizeria umană. Dar ceea ce s-a făcut în secolul nostru, în materie de mistificare, de ticăloșii, de trădări, înjosiri la care a fost supusă ființa omenească de către alte ființe omenești naște în conștiințele noastre îndoiala: se pare că această limită nu există, nu sînt bariere spre infern pe care omul să nu le treacă. Le trece. S-a dovedit că el le poate trece. S-a creat astfel un foarte grav precedent... Mă întreb cum poate fi uitat și dacă va putea să fie uitat vreodată. Și cum putem trăi cu astfel de amintiri?” (p. 129). Ce punți de înțelegere umană pot fi aruncate peste această înstrăinare a omului de om? În locul unui răspuns mincinos, romancierul, care nu-și depășește rolul de observator, preferă să abandoneze cititorului această întrebare.

Mai multe fire din aceste mărturisiri conduc la o concepție morală care implică o experiență îndelungată în contact cu natura. Îndepărtarea omului de pămînt, de mediul natural care l-a adăpostit de la ivirea lui și pînă în pragul civilizației moderne, este indicată ca una din sursele neliniștilor care bîntuie în conștiința omului modern. Desprinderea de natură sărăcește înțelesurile primordiale ale lumii și omul este împins astăzi să-și recucerească, citeodată cu mijloace bizare, libertatea împotriva „mediului ambiant care se tehnicizează”. Se presimte, în unele din confesiunile romancierului, o anumită spaimă în fața unei civilizații care produce, nu o dată, fenomene morbide deși se întemeiază pe victoriile cele mai de seamă ale gândirii umane: „Primejdia care ne paște, și asupra căreia am impresia că toți meditam, este aceea de a nu jubila pretimpuriu în lupta dusă pentru stăpînirea naturii, de a nu ne cînta prea devreme victoria, de a nu proslăvi și de a nu diviniza fără rost ceea ce am reușit să creăm cu mintea noastră, util sau inutil. Să nu fim orbiți de cuceririle noastre, pentru că altfel cîntecul de glorie se poate transforma în prohod! Să fim mai atenți și mai severi cu activitatea noastră frenetică, în ce privește descoperirile tehnice!” (p. 221). Scriitorul va pleda, în consecință, împotriva falsificării naturii umane, sub presiunea civilizației, care naște odată cu opulența și violența, sau sub constrîngerea unor coduri abstracte de morală ce recomandă comportări supraumane, generatoare cel mai adesea de primejdiioase fanatisme, cu atîtea triste exemple reținute de istorie.

Idealul moral infuzat în toate capitolele cărții este rezumat în final în metafora paradisului redescoperit în sufletul copiilor, imaginea purității primordiale: „Nu consider că violența, păcatul, conștiința păcatului, duplicitatea (cu corolarele ei: dezgustul, scepticismul) sînt forme ale existenței superioare celor pe care ar putea să li le opună starea paradisiacă pe care am preluat-o de la copii...” (pp. 239—240). În loc să elaboreze un cod rigid de conduită morală, Marin Preda, rămînînd scriitor și în postura de moralist, cum îl afirmă ultimele sale confesiuni, preferă să vorbească despre reacțiunile sale în fața unor realități trăite. Ca și în cazul personajelor sale, suplinește analiza, în baza căreia ar trebui să se autodefinească, prin observarea și cercetarea propriului său comportament. Întrebările la care încearcă să răspundă, în legătură cu preferențele adînci din structurile sociale moderne, le adresează, în același timp, economiștilor și sociologilor. Poziția sa etică se întemeiază numai pe ceea ce cunoaște direct și poate de aceea comunicarea rezultatelor observațiilor sale este atît de tulburătoare: „Eu nu mă gîndesc niciodată decît la ceea ce am cunoscut și la ceea ce am trăit direct. Consider că numai asta are valoare” (p. 210). Dintre scriitorii români contemporani, care pun în personajele lor tot ceea ce știu despre viață și despre oameni, așa cum se exprimă undeva, Marin Preda este poate cel mai grav. Atît Simina cît și Nicolae Moromete, ca să ne referim numai la personajele din Marele singuratic, sînt natuți ingenui, care ilustrează perfect credințele morale ale lui Marin Preda și pledoaria sa artistică, în care intră întreaga sa operă, pentru nefalsificarea naturii umane

DESPRE CUVINTE

Const CIOPRAGA

În dialogurile cotidiene, formule ca: „nu știu cum să zic” sau „nu găsesc cuvîntul” trec neluate în seamă. Locuri comune. Pentru un poet cu tentația absolutului, *indiscibilul* înseamnă dramă, tortură cu mii de înțelesuri. Clasicizantii apuseni de felul unui Pontus de Tyard, nu numai că nu cunoșteau astfel de drame, dar aspirau cu toată seriozitatea spre modele consacrate; estetica lor proclama drept principiu imitația. Pentru a fi original, neliniștitul François Villon s-a comportat ca un creator liber, dînd curs unei voci mai presus de modele și artificii. În fond, orice tentativă de innoire în artă presupune o ruptură, nu numai decît în spirit iconoclast. Ruptură în sensul unei deplasări spre un orizont nepus pînă atunci în valoare, ruptură în sensul eliminării sau în acela al *potențării*. „Opera de artă, observa Blaga (în *Filosofia stilului*), nu trebuie să producă iluzii, ci iluzii conștiente, prin urmare mijloacele ei se împart în mijloace care deoparte provoacă iluzia, iar de altă parte o tulbură, pentru ca s-o ridice în conștiință...”. Într-o poezie memorabilă, să zicem într-un sonet de Shakespeare, toate mijloacele de expresie acționează convergent în scopul *conștientizării iluziilor*, de unde concluzia că poet autentic e acela care știe să facă selecție. Există oameni (nu neapărat creatori!), care, printr-un instinct superior, dau cuvintelor o întrebare desăvîrșită. Vezi cum cuvintele lor se asociază, își mută locul obișnuit, se regroupează după impulsuri nebănuite, participînd parcă la ritmurile înalte ale universului. Treacătorul de pe stradă se mulțumește cu termeni sinonimi, cu aproximații. Creatorul vrea metafora unică, venind scînteietoare din straturi profunde. „Meritul de a aduce în literatură tot vocabularul român e nul. Alegera contează numai. Prin ea, scriitorul face act creator”. E constatarea lui Ion Barbu, dintr-un substanțial *Pro domo*.

S-a spus în felurite ocazii că limba e mult mai săracă decît sufletul. Muzica poate răscoli mai în adînc, încît omul pe care cuvîntul îl lasă indiferent, izbucnește în lacrimi la auzul unei melodii. De la un învîțat orator indian, am reținut observația că mai importantă decît cuvintele sînt sentimentele. Pe aproape stă și propoziția semnată de europeanul Dominique Bouhours: „Le coeur et plus ingénieux que l'esprit...”. Cum să exteriorizezi sentimente din cele mai impalpabile, cînd materialul verbal se dovedește fragil sau impropriu? Prefațîndu-și *Confesiunile*, solitarul Rousseau punea semnul egalității între *cuvînt* și *adevăr*. Rousseau n-a avut complexe privind exprimarea: „Vreau să arăt semenilor mei un om în tot adevărul naturii... Pe mine insumi. Îmi simt inima și cunosc oamenii. Nu sînt făcut ca nici unul dintre aceia pe care i-am văzut; îndrăznesc să cred că nu sînt făcut ca nici unul din cîți există. Dacă nu valoare mai mult, cel puțin eu sînt un altul...”. În intenția gravului gînditor, confesiunile devin o analiză spectrală, avînd drept criterii autocunoașterea („îmi simt inima”) și cunoașterea celorlalți. Dar pînă unde merge cunoașterea, iată o întrebare care pe „Omul naturii” nu-l tulbură. În concepție rousseauistă, sinceritatea pînă la cruzime ar conferi cuvîntului un maximum de eficiență. Modernii se arată mult mai sceptici. Un frumos poem de Luca Ion Caragiale (*Scrisoare*) se deschide în ton echivoc-ironic: „Cînd mi-ai cerut să-ți vorbesc despre Tudor Vladimirescu, / poate nu m-am gîndit la nimic, / dar mi s-a părut curios, / să-ți scriu ceva despre el cînd nu-l cunosc...”. Contemporanii noștri, martori ai dezagregării materiei, au o altă părere despre cunoaștere decît contemporanii lui Jean-Jacques.

Provizoriul, limitatul opunîndu-se absolutului generalizează la Camus sentimentul de absurd. Dar poate fi transpus acesta în propoziții filosofice limpezi? Răspunsul șovăie. Atunci cînd cuvîntul a încetat de a mai stabili raporturi între om și o „lume familiară”, acceptabilă, începe absurdul. Sentimentele iraționale se sustrag analizei, dar această situație nu le oprește de a exista. Ce sînt *zidurile absurde*, decît obstacole care împiedică să distingem „ce e adevărat de ce e fals”? Cuvintele pot comunica fie mai mult, fie mai puțin decît par. Neliniștea modernilor revelează pe lîngă o stare de incompletitudine, un sentiment al nepuținței de a comunica. „Precum marile opere (notează Camus în *Mitul lui Sysif*), sentimentele profunde semnifică totdeauna mai mult decît au conștiința de a o spune (...). Marile sentimente plimbă cu ele *universul* lor, splendid sau mizerabil. Ele luminează cu pasiunea lor o lume exclusivă în care-și regăsesc climatul. Există un *univers* al geloziei, al ambiției, al egoismului sau al generozității. Un univers, adică o metafizică și o atitudine a spiritului...” Persistă în forme multiple nostalgia *luminării* unor asemenea universuri. La Rimbaud, Ion Barbu saluta (cu ce entuziasm!) ridicarea către o „cunoaștere extatică a lumii sensibile, un fel de trecere la limita investigării exacte”, apropierea prin cuvînt de *inrealul cosmic*, acesta implicînd „existențele embrionare: germeții, peisajele nubile — limburile”. Posibilitatea revelării prin metafore este în principiu nelimitată: dificil este de a stabili relații și tensiuni noi între cuvinte, noi „succesiuni de cîmpuri de forțe”. În practică, un poet modern englez poate recurge la mai multe cuvinte decît Shakespeare, dar nu cuvintele alcătuirii versului, ci conexiunile.

Rememorîndu-și copilăria și prima tinerețe, Sartre a optat în 1964 pentru titlul de volum *Les Mots*. De ce *Cuvintele*? Pentru că formarea, modelarea sufletească, dilemele (povestite în cele două secțiuni ale cărții: *Lire și Ecire*) se situează sub semnul înțelegerii cuvintelor, marcîndu-i adeziunile sau antipatiile. Găsim în *Les Mots* autobiografia unui prozator-filozof, inclinat spre teoretizare. Lectura dramei *Horatiu* de Corneille i-a sugerat dimensiunile cuvîntului *crimă*: „...mă întreb dacă nu cumva crima lui Horatiu nu e una din sursele antimilitarismului meu!”. Cuvintele, într-o altă operă celebră, sugerează absurdul. „Am recitit de douăzeci de ori paginile din *Madame Bovary*; la sfîrșit, știam paragrafe întregi pe de rost fără ca purtarea bietului văduv să-mi devină mai limpede: el găsea scrisori, era acesta un motiv pentru a lăsa să-i crească barba? Arunca o privire sumbră lui Rodolphe, deci îi păstra ranchiună — pentru ce, de fapt? Și pentru ce îi zicea: „Nu sînt supărat”? Pentru ce Rodolphe îl găsea „comic și cam laș”?... Mistificat, înșelat, gustam voluptatea ambiguită de a înțelege fără a înțelege; inima omenească de care bunicul îmi vorbea bucuros în familie, o găseam fadă și găunoasă pretutîndeni, exceptînd cărțile”. Mările, oceanele, alte înținderi gigantice sînt realități măsurabile, cuantificabile. Cuvintele aparțin unui domeniu al incomensurabilului. Cuvintele devin artă, bineînțeles!

Fantezii în lut

Ion ISTRATI

Nu de mult, într-o zi cu cer adinc, albastru și frumos, din a cărui puritate meșterii zugrăvi de foarte odinioară și-au îmbogățit paleta lor de culori spre a înobilă atâtea splendide fresce de-ale bătrinelor citorii voievodale câte ființează în Țara de Sus, călătoream departe, prin partea locurilor de la Rădăuții Bucovinei. Pe-aci, falnice monumente, înălțate cu modestie, cu simplitate și într-aripată inspirație, ne evocă ilustre vremuri de închegare națională vorbindu-ne, în graiul marmorei și al granitului, despre zorii etnogenezei Moldovei și despre eroice încercări și dirze rezistențe la valurile furibunde câte s-au abătut peste pacea străbună, fără însă, a birui osîrdia cuminte și hărnicia înțeleaptă, din milenii, și fără a ne adumbri ursita! Iată-ne, așadar, sub poala unor culmi de munți împăduriți de verzi făgeturi ori cu pilcuri de plopi cu trunchiuri înșurubate în văzduhuri clare, cu negre cetinișuri ce urcă pînă spre estompa slăvilor celeste, în vreme ce, nu departe, de drumul pe care-l străbăteam prin înflorite pașiști și cimpuri abia dezbrăcate de holde, curge, liniștit, cleștarul apei Sucevița. În lumina blîndă a amiezii ce se revarșă darnic peste împrejurmile domoale, desfășurînd livezile întinse din preajmă, finefele mănoase și rodnicele ogoare, se proiectează turnurile de cetate ale minăstirii zidită de Movilești în urmă cu aproape patrc veacuri și reco-

mandindu-se astăzi printr-o recentă și ingenioasă renovare făcută cu rigoare științifică și cu certă pricepere artistică în stare să-i conserve și să-i eternizeze slava.

După ce o viziūm pe îndelete, (descifrînd tilcurile profunde ale narațiunilor ei picturale câte îi împodobesc exterioarele și îi întrețin cu odoarele dinăuntru, renumele), șoseaua care vine dinspre pitoreasca Vatră a Moldovei, — brăzdînd Obcina Mare și aducînd, pe fluxul ei rutier, și ruri nesfîrșite de felurite turisme și autobuze încărcate cu vizitatori veniți din toate cuprinsurile țării și de excursioniști de peste hotare, — șoseaua ne scoate înainte, de la Voievodeasa încolo, spre Rădăuți, o împoporate rurală aparte. De aci, de pe la case dalbe sau original zugrăvite, decorate cu cerdacuri meșteșugit lucrate și cu stilpi de lemn sculptați cu aleasă migală și dibăcie, ne așin calea, cu cofăiele de fragi și de zmeură și cu coșuri de mere, fetișoare rumene la obraz, în catrințe roșii, bătute cu fir și vesel înflorate basmale, dar mai ales băiețandri în bondițe cusute cu negru și cu albe cămăși, neveste și bărbați în costume naționale asemeni muncite cu acul, — cu toți atestînd, în vestimentația lor deosebită, cu sălașurile cochet construite după porți măiestrit încrustate, dovada unor certe dotații și a unor predilecții artistice. Crescători de vite și de oi, sau lucrători ai pămîntului, tăietori de pădure sau muncitori la între-

prinderi forestiere din apropiere, locuitorii acestui sat lung prin care mergem, deșin însă, în plus, și secretul unei alte îndeminări moștenite de la bunicii și răs-trăbunicii lor și căreia, de aproape trei decenii încoace, cite au trecut de la Eliberare, i s-a dus vestea nu numai în România, ci și mult dincolo de fruntarii. Ne găsim, într-adevăr, în inima comunei Marginea în care trăiesc și lucrează, specializați în ceramica neagră, o seamă de aproape neîntrețuți meșteri olari, capabili, ca mai rar alții, să plămădească și să confere, eleganță și delicată plăsmuire lutului, acestei sfinte și milostive țărîne a pămîntului nostru, atribuindu-i astfel vrednică intrupare. Am încercat să înțelegem această taină, precum și frumusețea și sensul tehnicii și artei celor de la Marginea, în-delețnicirea care, pe cite știm, datează la noi de mult, tocmai de acum vreo șase-șapte milenii în urmă și care, cu toate înrîririle ulterioare cu care a fost altoită creator, continuă tradiția

către forme din ce în ce mai suple, adaptate nevoilor și aspirațiilor vieții materiale și spirituale contemporane. Cei cu care am zăbovit la cuvînt, olarii I. Moldoveanu, T. Pascaniuc, D. Pascaniuc și Ion Cureau, dar și alții ca ei care alcătuiesc brigada de lucru a unității cooperativei meșteșugărești „Libertatea” în Rădăuți, ne-au lămurit de cit ajutor le este roata la care înviresc cu piciorul spre a da turațiile necesare straganiei pe care i se oferă chip lutului de o compoziție specială, adus aci tocmai de la Dersca Dorohoiului și călcat pînă se face moale ca ceara. Ne-au arătat, rînd pe rînd, fusul și masa, sirma cu două canafuri, fichieșul și peleticul de care se slujesc, dar noi am priceput că, la rangul întii, mai de ispravă și mai de cinste decît toate sînt, neîndoios, mîinile meșterilor, agilitatea și simțul degetelor lor, ca și cumpăneala ochilor care știu cum și cit să frămînte argila, cum s-o muleze și s-o inzes-treze cu sulepele dăruindu-i, desigur, cu fantezie, cu tact și cu gust estetic, trebuitorile funcțiuni, siluetă, și grație, și podoabă! Desigur,, nu e de loc lesne lucru

ca, de la simple oale, chiupuri, străcini, castroane, tigăi, căni, și celelalte, pocrișe ori gavanoase, de foarte altă dată, să se ajungă azi la o gamă atît de bogată de produse care totalizează aproape 250 de sortimente, multe inspirat grafitate cu flori și figuri geometrice astfel cu vase pentru flori sau scrumiere, elegante ulcioare ori bilce, întinse tăvi și platouri, servicii pentru vin și bardace, oale cu mînușă și farfurii, sau alte obiecte de uz casnic și, îndeosebi, de artizanat decorativ, cu toate constituind mărturie elocvente ale rîrnei și măiestriei celor care muncesc aci. Ceea ce însă, se cuvine a fi reținut e că aci, la Marginea Bucovinei, ca, dealmînteri, pretutindeni în patria noastră, prucepera și talentul — cu rădăcînii adinci în istorie — ale oamenilor sirguincioși din această pămîntului nostru generos, de ale cărui binemeritate roade socialiste, tot mai îmbelșugate, obținute printr-o susținută activitate pașnică și laborioasă, se știe azi pe mai toate meridianele lumii.

antract

PSEUDONIME

N. BARBU

De ce — pseudonime? De ce scriitorii, ziariștii, oamenii de artă (dar și alte categorii) preferă, de multe ori, niște nume de-mprumut, în locul celor adevărate? De ce — unii dintre ei — le adoptă chiar pentru toată viața, în timp ce patronimicul moștenit rămîne, în cazul lor, străin și inexpresiv?

Intrebarea nu evocă doar curiozitatea indiscretă, avidă de cancanuri. Ea surprinde o practică atît de veche și atît de larg răspîndită încît nu-i greșit a vedea într-însa un fenomen. Mai ales cînd avem în față o listă foarte amplă a personalităților de cultură și a diverselor nume folosite de ele, ne putem da seama că nu un simplu capriciu explică proliferarea semnăturilor alse de diferiți autori, în locul celor hotărîte prin hazardul nașterii.

De ce Ion Theodorescu a preferat să fie Tudor Argezi, de ce Alexandra Gavrilescu a rămas o anonimă pe lângă Otilia Cazimir? Ce i-a putut determina pe Grigore Pișculescu, pe Gheorghe D. Vasiliu, pe Dan Barbilian, pe Eugeniu P. Botez, pe Iosif Hechter — să devină, respectiv, Gala Galaction, G. Bacovia, Ion Barbu, Jean Bart, Mihail Sebastian? Am spus să devină și verbul mi se pare potrivit, pentru că are darul să sugereze imboldul subiectiv, acel demon interior care decide, în fond, orientarea celor dotați, de-voțiunea arătată creației.

Dar situațiile sînt atît de numeroase și motivațiile atît de diferite, încît un îndreptar în materie devine imperios necesar. Curiozitatea se obiectivează și devine atunci interes științific.

Cu cit înaintezi în acest labirint aproape fără capăt, în acest hățis ca de junglă, te simți copleșit. Numai temeritatea și răbdarea de eremit al colecțiilor și izvoarelor poate conduce la unele rezultate încurajatoare. A făcut-o, pentru publicistica românească, Mihail Straje, construind, cu minuția unui Dedalus, un valoros instrument de lucru, pe care, convinsă de utilitatea lui, Editura Minerva l-a tipărit în elegante

condiții. Este un Dicționar de pseudonime, cel dintii de acest profil în limba română, al cărui merit prim și esențial se confundă cu însăși existența lui.

Nu vreau să intru aici în analiza acestei lucrări, despre care unii s-au grăbit să afirme că e incompletă sau că decide principiul uniformității criteriilor de alcătuire. Mă întreb numai cum ar putea fi și completă o asemenea operă care ambiționează să limpezască și să scoată la iveală tocmai ceea ce autorii (prin definiția pseudonimelor) caută să ascundă? Cine ar face din nou, ceea ce Mihail Straje a făcut cu o neasemuită pasiune, cheltuind atîția ani de investigații și oferindu-ne posibilitatea de a aprecia cum se cuvine acest fenomen atît de răspîndit, această tentație a scriitorilor, gazetarilor, artiștilor de a-și multiplica personalitatea?

Este o înclinație, o preferință care, fie și numai pentru frecvența ei, justifică meditația. Cazurile și explicațiile individuale (de ce cutare scriitor și-a ales un pseudonim, sau mai multe, și de ce l-a ales pe acesta ori pe acestea și nu altul sau altele) nu sînt valabile pentru o judecată de ansamblu. Parcurgînd însă paginile dicționarului recent, efectuînd diverse sondaje, luînd act de materia atît de vastă și tot pe atît de delicată și sub raportul motivațiilor omenești și sub acela al dificultăților depistării lor, simți că se impun cu necesitate o serie de concluzii mai largi. Ne aflăm într-un teritoriu greu definisabil, în care psihologicul se întretaie cu sociologicul, cu considerațiile istorice, cu viziunea aparte a fiecărui scriitor și, nu de puține ori, cu un hazard acceptat, a cărui expresie onomastică tînde a fi permanentizată.

Cea mai elocventă marcă a reușitei acestui dicționar o constituie tocmai sugerarea acestui teritoriu în care și prin care fenomenul pseudonimelor se afirmă. Amănuntele nu trebuie să ne oprească a vedea întregul. E ca și în cazul dicționarului cu pădurea și cu copacii.

Neîmplinirile de detaliu se pot atenua cu vremea. (Atenua, nu și elimina cu totul, atîta timp cît e vorba de o continuă evoluție a fenomenului ca și a cercetărilor).

Lăsînd la o parte situațiile fortuite, cînd anumite atitudini considerate prea avansate impun precauții; lăsînd la o parte și serviciile legate de profesia scriitorului, cînd menajarea unor susceptibilități sau dorința de a evita, în diverse cazuri — fiind presați de timp și de obligații — senzațiile de ușurătate impun folosirea pseudonimelor; trecînd și peste dorința unor respectabile persoane de a ține tănuț un „violon d'In-

gres”, — ajungem, în cele din urmă, la cea mai profundă și mai statornică motivație, — aceasta indirectă, dar cu atît mai adevărată: dorința creatorilor de a-și făuri ei înșiși o personalitate concordantă aspirațiilor lor subiective și a rămîne consecvenți cu aceasta.

Ceea ce acest veritabil limbaj al pseudonimelor tînde să ne dezvăluie esențial și interesant, deși într-un mod mai mult figurat decît explicit, este realitatea și, uneori, dramatismul procesului de formare și mai ales de autoformare a personalității. Rezonanța semantică sau, pur și simplu, cea muzicală a unui nume adoptat, evidențiază o efigie sonoră (cu un corespondent grafic), pe care autorul o consideră reprezentativă și care, în cazurile fericite, chiar devine reprezentativă. Se remarcă astfel, uneori la diverși posesori de pseudonime, intenția de a evita prin numele adoptat banalul, alteori, cea de a înlătura prețiozitatea sau exteriorizările pompoase, pateticul sau hilarul etc., etc. Pseudonimele conduc astfel la noțiunea de semnătură și în genere la ideea de atitudine publică — în intimitate ele nu au nici un rost sau rămîn simple poredle pe care nu cei în cauză și le dau, ci alții le acordă.

Că astfel stau lucrurile, ni se demonstrează și prin faptul că, de multe ori, chiar numele veritabile ale unor scriitori devin propriile lor pseudonime, într-atît ne obișnuim cu un același mod al lor de a semna. Eugen Lovinescu — veritabilul — e recunoscut numai sub emblema E. Lovinescu (de altfel, criticul îi corija pe cei ce-i scriau prenumele întreg), după cum istoria literară reține corect numele lui G. Ibrăileanu, al lui G. Călinescu (nici o dată ei nu au semnat Garabet și, respectiv, George, așa cum le mai scriu acum numele unui comentator), pe Mihail Sadoveanu (întreg), dar pe sonetistul Mihail Codreanu, pe G. Topîrceanu.

E un merit al lui Mihail Straje, între altele, că redă grafia acestor nume. În rest — se pot dresa oricîte liste de doleanțe. (Am putea cita și noi, de pildă, omisiunea poetului George Lesnea sau absența unor mari personalități românești din domeniul artelor precum Eufrosina Popescu-Marcolini, Haricleea Darclée ș.a.). Importantă rămîne sublinierea acelei senzații de mai intimă cunoaștere a procesului de cristalizare și afirmare a personalității, bineînțeles atunci cînd e vorba de reale personalități, deci cînd adoptarea unui pseudonim nu rămîne gest gratuit, vanitate pe cit de deșartă tot pe atît de ridicolă.

NINA STĂNCULESCU:

„Miraculoasele întâlniri”

Deloc imprezvizibile, povestirile reunite în volumul **Miraculoasele întâlniri** se vor gândi pe o idee, ambițioasă tentativă fiind expusă într-un cuvânt înalte de o retorică simplistă: „Dar n-am știut, nu, nu am bănuț măcar că toate cite există aici chiar, pe propriul nostru astru, cu noi, sint tot astre, fiecare; dar altfel, într-un fel al lor, cu propria lor orbită, cu propria lor traiectorie...” etc. Prezentând frumoză, „monadice” de existență, întretăiate o clipă, Nina Stănculescu încearcă să cauteze fulgerări de înțelesuri conținute în momentul acelei întâlniri întâmplătoare. Inconștient de viață, de gânduri, de iluzii și speranțe devin pretext de neliniști și surprize pentru autoare, nu și pentru lectori. Cartea refuză să prindă viața, nu rezistă sub povara intențiilor scriitoarei, faptele narate fiind prea inconsistente, prea sărace ca să co-situeie substanța unor proze și să se cristalizeze epic.

Tehnica utilizată e dintre cele mai simple: autoarea decupează din viața cotidiană mărunte evenimentele întâmplătoare, ambiționându-se să confere acestor instanțe o undă de miraculos. Transcriind scene „văzute”, oferind detalii sumare asupra unor incidente, reproducând mici dialoguri agrementate de co iac, fursecuri și muzică, N.S. speră ca prin ceea ce rămâne nerostit să ne convingă de complexitatea personajelor sale, de zbuciumul lor ce se vrea disimulat. Speculații zadarnice însă deoarece o scenă inofensivă prin banalitatea ei, neinspirat înfățișată, e greu să emoționeze sau să farmece prin enigmatul ori ineditul programat doar să existe. Nota de prozaism conținută în fraze de o calitate îndoielnică nu pare, de altfel, s-o neliniștească pe N. S.:

— „Uite cum te-ai luminat! Așa te știu. Si ai rămas... la fel... pitulice! porumbiță, pisicuță! Măi, măi! măi!”

— Ai și coniac?
— Albanez, vezi bine! Parcă știam c-am să te înfinesc! Sticlă-nreagă, azi l-am luat...

— Ți-ai zis: ia să vezi cum e cine o să agăț...“
Primejdia aici este de a fi confundat glasul autoarei cu acela al eroilor săi. În orice caz, asemenea pasaje penibile nu sint destinate să constituie motiv de inspirație decât dacă autentică să descopere porțița miraculoasă spre data autentică.

Tribulațiile unei vieți sentimentale mai mult sau mai puțin compromise sint punctele pe alocuri de inserții poetice (N. S. deține oarecum darul exprimării poetice, scrisul său avind acel aer de afectivitate propriei prozei feminine). Pericolul se naște însă cînd poematizările devin prea facile și prea abundente.

Nu altfel stau lucrurile cînd faptul real este înlocuit cu scene inventate, punîndu-se la co-tribuție mitologia: interlocutorii devin sfinxul din Gizeh, Pasărea măiastră ori calul lunar care capătă grai, Pasărea a-1 pune în gardă pe inocenți de pericolul peluării sufloteșii. Există și pagini ce se salvează de esec printr-o umbră de tandrețe față de un personaj (Lucă) sau, și mai rar, cînd autoarea reușește să accentueze irealul unui fapt întâmplat. Nimic de făcut însă în momentul în care se trezește firea problematică a Ninei Stănculescu, aceasta simțindu-se datoare să ne împărtășească doct adevăruri de teză liceală: „Astro omnia a fost totdeauna la baza tuturor concepțiilor despre univers, a tuturor științelor și determinărilor spațiale”; greu de apreciat cu notă de trecere cînd vine vorba de realizarea artistică.

RODICA OJOG—BRAȘOVEANU:

„Cocoșatul are alibi”

S-ar părea că Rodica Ojog-Brașoveanu vrea să contrazică opinia lui G. Călinescu privind incapacitatea noastră structurală de manifestare în genul romanului polișt: „un român nu-i născut să fie fantasmă”. Deținînd certe calități inventive, autoarea propune lectorului amator de surprize epice un exercițiu de inteligență riguros logic.

Nu este cazul să discutăm aici spinoasa problemă a apartenenței povestirii de tipul domeniului literaturii. R. O.-B. alege, de altfel, cea mai simplă variantă a genului: derularea match-ului dintre reprezentanții ordinii publice și delincvenții. Privită fără prejudecăți însă, existența romanului polișt pare îndreptățită ca joc al spiritului, reluînd, de fapt, pentru adulți, în altă formulă, lupta dintre bine și rău din poveștile copilăriei. Și cum nimeni nu i-a contestat basmului calitatea de a fi literar, nici romanul de aventuri nu poate fi ostracizat cu condiția să fie bine conceput (de altfel s-a făcut afirmația că Dashiell Hammet scrie la fel de bine ca Hemingway, fără ca faptul să provoace indignare). Ca și în proza „serioasă”, chiar la o lectură fugară, neîndeminarea apare la fel de evidentă. Un pasaj ca: „Minile se atingeau sub mii de pretexte, privirile se căutau inters, trădînd dorința tănuțită dar necamuflată a întielor ceasuri de idilă” e tot atât de jenant în orice text tipărit. Și deși evenimentele „fură” cititorul printr-o desfășurare rapidă, cuvintele folosite impropriu se răzbuună. Ca să știm că maiorului Dăneț îi displace barorul unei pendule (comparativ cu un deșteptător C.F.R.!), autoarea consideră necesar să citim următoarele: „Maiorul Dăneț, pentru care împletirea frumosului cu utilul dînd prioritatea acestuia din urmă, reprezenta un principiu sacru, se simțea sficit...”.

Din fericire, R.O.-B. ne scutește de pasaje descriptive lungi ori de alambicate intrigi amoroase, propunîndu-și să înfățișeze clar o serie de fapte și să caute neîntîrziat vinovatul. Urmînd cu evidentă cîteva reguli clasice ale prozei detectivă, iese prea puțin din schemă pentru a conțea detalii personaje sau pentru a crea atmosferă cu mijloace subtile. De aceea atenția e rețî în primul rînd de știința de a învăli bine misterul pentru ca soluția să nu sară în ochi de la început. Se oferă astfel lectorului o cură de șocuri în lanț: spargeri, lupte cu figurii Mawashi Geri, travestiuri, urmări. Și pentru că un roman polișt fără cadavre e ca o mincare nesărată (tot după o regulă scrisă a genului), R.O.-B. cmoară 5-6 personaje, fiind gata să continue cu alte două-trei. Fabulația antrenează, creînd senzația de „suspense” căutată avid de amatorii genului. Cititorul intră ușor în careul magic, încercînd să rezolve singur cheia misterului cu ajutorul fragmentelor de realitate cunoscute.

Si dacă în această întreprindere nu lipsește umorul e cu atât mai bine.

Magda URSAHE

Observațiile de detaliu sau cele cu un caracter mai general, referitoare la felul în care este abordat textul literar reflectă, pe de o parte, faptul că nu toate analizele propuse răspund nevoilor reale ale studierii fenomenului literar. Pe de altă parte, aceste intervenții critice sugerează, prin ele însele, necesitatea elaborării organizate a unor indicații practice care să se poată, eventual, constitui într-un ghid util pentru oricine își face ucinică în cunoașterea artei cuvîntului. Ideea este de altfel veche și în multe locuri învățămîntul are la dispoziție asemenea instrumente de lucru. Fapt este însă că la noi nu există așa ceva, deși acest gen de exercițiu este frecvent. Unele din observațiile consemnate editorial, rezultate din experiența profesorilor de literatură, ar putea deveni manuale de analiză literară, ilustrate cu modele, tipuri, situații, în funcție de diversele domenii ale creației. Un manual astfel conceput ar avea în primul rînd avantajul, deloc neglijabil, de a pune în gardă asupra felului cum nu trebuie făcută o analiză literară. De aici se va putea trece mai ușor la recomandări de principiu, care, datorită elasticității lor, vor putea fi aplicate la texte de diferite tipuri. Deocamdată însă, consemnăm uncori apariții care i-lustriază exact acele erori care se comit frecvent și care vin, deloc paradoxal, din intuirea unor mijloace de analiză, aplicate însă fără discernămint. Ne referim, de exemplu, la unele cărți apărute în Seria de texte comentate — **Lycceum** a Editurii „Albatros”.

Oricum, eșecurile unor „analize” nu ne împiedică să credem în valabilitatea comentariului literar. Problemele pe care le ridică fac parte dintr-o aric mult mai largă, căci apar la contactul fiecăruia cu cartea: literatura a devenit de mult o afacere publică.

Desigur, criticul, ca orice cititor consecvent, iubește literatura. El are însă ceva în plus; el trebuie — după o observație devenită aproape un adagiu — să știe ce „citească” și să-i antreneze pe ceilalți în înțelegerea operei, căci a înțelege o pagină de literatură înseamnă a gusta mai bine.

Literaritatea textului nu rezidă în detaliile de elaborare, în catalogarea surselor și nici în consemnarea parcimonioasă a procedurilor, ci doar în încîntarea pe care o procură, spontană, dar și purtînd marca reflecției. În fond, scriitorul exprimă aceleași idei ca majoritatea oamenilor, dar cu o identitate și o exactitate aparte și o formă care le pune în valoare. Artistul adaugă acestor idei forța și frumusețea care generează emoții. Declanșarea afectului este rațiunea de a fi a scriitorului și de aceea, la baza oricărei cercetări literare trebuie să se afle constatarea unei emoții (chiar negative) la nivel intelectual sau estetic.

Lectura (deci și cea făcută de critic) este un act solicitat și plecînd de aici, impresionismul pur, în critică, este inatacabil, căci judecata de valcare vine dintr-o judecare personală, dintr-o impresie. Literatura, arta în general, are un coeficient de infabil și uneori e preferabil pentru critic, dar și pentru auditorul său potențial, să se lase purtat de sonorități, de ritmuri și culori decât să disocieze acordurile simfoniei ce i se oferă. Căci apropierea de operă înseamnă încercarea de a participa la pasiunile care au generat-o și mai puțin microscoparea unui epitet sau a unei cezuri. Însă impresionismul necontrolat favorizează adesea erori

Necesitatea comentariului

Constantin PAVEL

manifestate, de exemplu, într-un fetișism adesea jenant. Cel puțin la fel de dăunător este și ostracismul literar. Actul lecturii este un act de iubire (Montesquieu spunea că orice nenorocire cedază la o oră de lectură). Cu atât mai mult explicarea și interpretarea, ca și judecata de valoare, trebuie să aibă în vedere izolarea și „valorificarea” a ceea ce este frumos, rezistent în text. Există uneori în critică opinia că această atitudine este inferioară textului, servilă. Departe de așa ceva, criticul înțelege că a emite judecăți nu înseamnă a face apel la scalpel. Decretele, somațiile, lectura super-ficială, „globală”, trebuie înlocuite cu o analiză minuțioasă și totodată suplă, fină. Comentatorul de literatură și nu impune, ca primul obligativ, să nu-și trădeze autorul pe care-l studiază, să încerce să-i adopte modul de a gîndi și simți, și să-l justifice, fără ca această să însemne obligatoriu împărtășirea aceluiași punct de vedere.

Un comentariu nu trebuie să fie exterior textului, ci să surprindă în acesta filosofia autorului, modul original al scriiturii sale. El trebuie să abstragă ceea ce limpezeste intențiile autorului. Prea adesea se recurge la observații periferice și se neglijează cuvintele-cheie, liniile de forță ale cărții, mișcarea ei intimă, care-i conferă o construcție logică. Considerarea superficială a cuvintelor-cheie întretine echivocul și imprecizia. În poezie mai ales, un mijloc eficace de a evita înțelegerea vagă, aproximativă sau eronată ni se pare a fi echivalarea, traducerea în alți termeni, cit mai concreți și proprii vorbirii comune, a grupurilor de cuvinte sau a cuvintelor obscure. Operația se face necesară și profitabilă dacă ne gîndim că centrele de interes ale textului sint doar sugerate de scriitor, prin facultatea expresivă a vocabulelor. Pentru poezia modernă, analiza e minată fie de neglijarea unor nuanțe bogate în sensuri, fie de tendința de a scoate din cuvinte mai mult decît conțin. Este ceea ce francezii numesc „chercher la petite bête” și se întîlnește adesea. O justă conciliere între aceste tendințe asigură valabilitatea concluziilor.

Reușita unei analize literare stă în realizarea a două deziderate: descoperirea tuturor elementelor care pot explica textul, organizarea lor într-un ansamblu metodic, care să nu neglijeze cursivitatea comentariului. Eroarea cea mai frecventă este tentația **parafrazei**, care se explică de fapt prin dorința de a fi cit mai aproape de text, tot așa cum abundența de informații mai mult sau mai puțin străine operei vine din sentimentul valabil de altfel, că ele o pot explica. Se ajunge însă uneori la situația în care se lipeșc, asemenea unor etichete

niște idei generale peste textul propus pentru analiză. Or, procedarea trebuie să fie exact inversă. Mai precis, analiza literară caracteriză un număr de elemente caracterizante (valoarea semnificativă a cuvintelor, precum și valoarea lor expresivă, sensul general al sintagmelor etc.) pe baza cărora se ajunge progresiv la perspective mai largi, care luminează textul și îl roașează în cadrul din care a fost singularizat. Din acest punct de vedere, trebuie evitate alte cîteva erori: aprecierile vagi asupra stilului, repetițiile care nu propulșează comentariul, exagerarea importanței compoziției.

Continuă o tradiție nefastă (în manuale de literatură mai ales) de a identifica în fiecare text un număr de „părți” care descori se confundă cu numărul de paragrafe. Această analiză este anchilozată și greutății. Orice text literar are o unitate intimă, iar sondele și mai ales decupajele trebuie făcute cu precauție. Nu atât „planul” paginii, sau al cărții, trebuie descoperit, cît mișcarea care favorizează cunoașterea unității esențiale. Cercetarea reconstituie operațiile psihologice datorită cărora s-au combinate diversele articulații ale operei și definește calitățile, proprietățile produsului sintetic.

Vedem valabilitatea comentariului literar în măsura în care răspunde la următoarele întrebări, și în această ordine: ce spune autorul, cum o spune, cine este omul care o face. Iar dialogul direct cu textul trebuie să limpezască progresiv: sintaxă literal, aparent, intenția simbolică; inspirația principala sau dominantă și inspirațiile paralele; tonalitatea „materialului” folosit de creator. Acesta din urmă trebuie personalizat în multiplele sale ipostaze și dimensiuni biografice, sociale și politice, psihologice, morale, istorice și geografice, artistice etc.

Un moment important al comentariului îl constituie stabilirea raporturilor dintre text, autor, mediu, tendințele unei școli sau ale unui moment, modificările în interiorul genului literar cit și în afara gustului public. Fiecare operă corespunde unor aspirații colective, iar generațiile spontanee se întîlnesc foarte rar. Criticul, chiar cel mai „esoteric”, trebuie să surprindă ceea ce fiecare operă datorează epocii. Și nu e vorba doar de marile curente intelectuale și estetice, ci și de influențe mai limitate. De exemplu, din perspectiva influențelor „exterioare”, literatura contemporană datorează mult suprarealismului, cubismului, existențialismului, altfel spus psihologiei, artelor, filosofiei.

Insistăm, cu altă ocazie, asupra necesității de a cunoaște problemele de tehnică a stilului și a analizei stilistice; altfel abordarea unui text literar nu duce la rezultate pozitive, căci modul în care autorul scrie îi trădează aspirațiile și intențiile cele mai profunde. În literatura contemporană, în poezie mai ales, „sensurice” stilului sint adesea greu de sesizat, căci el nu mai prezintă acea uniformitate care corespunde unui gen de politețe față de cititor. Îl vom cita pe Valéry: „A separa în versuri fondul și forma; (...) sunetul și sensul; a considera ritmica, metrica și prozodia ca natural și ușor separabile de expresia verbală însăși de cuvinte și de sintaxă; însăși de a-titea simptome de neînțelegere sau de insensibilitate în materie de poezie”.

Ne deconectează uneori „formalismul” căutărilor unor scriitori și uităm că actul de a scrie este în ultimă instanță un travaliu de explorare a structurilor limbajului. Departe de a fi o căutare sterilă, procedarea scriitorului descoperă prin aceasta o realitate nouă, cu o structură proprie, capabilă să-l emancipeze pe om sau, în orice caz, să-l mențină într-o situație de echilibru față de o civilizație tehnică a cărei realitate e uneori neliniștitoare. Vedem aici și unul din atributele comentariului literar. El este desigur științific în măsura în care descoperă cauze, legi și construiește definiții; dar totodată el justifică rațiunile plăcerii sentimentale, senzoriale, intelectuale. El este pentru cel care-l practică, mai mult decît o metodă de cercetare: este o filosofie, o estetică, dar și o morală, căci, pe lângă descoperirea unui autor și a unei opere, netezește calea spre cunoașterea de sine. „Limbajul”, o literatură de comunicare.

ȘTEFAN HOTNOG :

„Iarnă”

Venise primăvara, dovadă aburii brumării ce se desprindeau din omăt și luteau lezeși pe ochii cerului. Se străzi mirosea a lut dezghețat a apă stătută. Oamenii, disuși, cu paltoanele deschiate și fularele răvășite la gît, așteptau, în stații, autobuzele. Soloca ștepta în stația X. cursa cu care se întorcea nevastă-sa de la ibrică. Se gîdea: „Tot mă stură palmele. Am dormit puțin. S-ar putea întâmpla să aorm lângă strung. Frumos să ur am luat. Dacă mă culcam il iam miine. Era tîrziu, eu treuie să știu ce pot să fac. Al ieu și cu al femeiei sînt un banc de bani. Sînt o arvonă bună. Sigur că-s o arvonă bună”.
— N-a înflorit zarzarul, poate ici cornul, dar ghiocoi cu petale albe, fragile ca steaua destulului sînt destui. A venit, ce tîi, primăvara! spuse un bătrîn u haină blănită, către Soloca.
— Zvonuri! La Televiziune s-a născut furtună și ger sub 32 de grade, răspunse el.
— Nu cred așa ceva, zise o-ful.

— Ce, și-am zis eu să crezi!? i de ce să nu crezi, mă rog? reză că ăia ne mint? Unde ai auzit dumneata oameni plătiți entru minciuni!? ăi incolți cu orbă ascuțită pe om. Omul, cu oatele la Soloca, își suga buza e jos, fie că se gîdea la o pri-ăvară trecută, fie la una ce n-a ost și nu va mai fi în vecii ve-lor.

Alături, sub același acoperiș de iclă al stației, era chioșcul cu are și figuri unde vînzătoarea formise ascultînd muzică de ca-teră. In sfîrșit, sosi și autobu-ul. Din mulțimea ce cobora, se esprinsă o femeie de vreo pa-ruzeci de ani. Aplecă, în semn e salut, capul. Avea obrazul o-ăl, neted, cu ușoare riduri pe unte. Din colțul gurii se curba înă în gropița bărbiei, o linie 'bă, subțire ce contrasta cu ară-viul întregului chip. Ochii ei erzi, tăcuți cătau la bărbat ti-ăd, înfricoșați printre pleoapele întredeschise ca și cum n-ar vrut să-l știe în preajma ei ca înfă, ci ca imagine a lui imagi-ată de ea. Și pe femeie o chema Iara. Numele acesta îl purta ea înd o cunoscută Soloca. Nu-și utea explica nici el prin ce mi-une a devenit Maria. Poate cînd rau tineri și ea trebă-ia în bucătărie să-i fa-ă un borș de cartofi, dres cu nîntînă și ou, el, Soloca, aprins e fericirea casnică, o strigase Iaria. Descoperise că Mara e un ume rar, ce are în el ceva reli-ios. O nu, ceva necunoscut. Și l toată viața a avut o frică in- xplicabilă față de necunoscut și i loc să încerce să pătrundă tai-ele femeiei, el îi schimbăse nu-iele sperînd că în felul acesta îndurările și gesturile ei vor fi mpezi ca lumina ierbii.

Viața lor a decurs normal. Fe-veia a născut două fete. De cea mare, Sina, s-au despărțit de vult, să tot fie vreo cinci ani. A vărîtat-o el cu un bărbat chipeș, rțagos la pahar și doldora de ani. Era intelectual, lucra la un entru de desfacere a vinului. inerele purta baston de abanos u minier de fildeș. În minier era crustat un cap de ciine. Javra e fildeș a mîșcat din cele opt-orezece primăveri ale fetei și ea -a putut țipa. Pumnul tatălui zdrobise glasul. Noapte de oapte în somn, Soloca își vede ica în rochie albastră de mă-ă, citînd, tolănită într-o somie-ă de ceară, carnetul de C.E.C. l sofului. O întrebă: „De ce u-ți faci o rochie verde, Sino!?”
— Mi-ar trebui una neagră, ta-ă! Fu nu vezi că-s moartă? îi ispundea ea. Și el se trezea ud voarcă de sudoare. Înjura vise-ă, toate visele ce îi tulburau o-ihna.
— Ai luat salaru, Marie?
— L-am. Am să-i cumpăr Le-ufeș un ceas de aur.
— Cum!? Eu mă spetesc mun-nd și vouă vă e toană de bi-uteri. Nu, leleo! Banul trebuie us în lucruri durabile.

„Numai cînd am arvonit moa-ă din satul meu, am dat greș. ucram atunci pe șantier, la hir-ț. La șantierul ce-i fabrică a-

Ora prînzului

schită de
STELIAN BABOI

cum. De unde să fi știut că pun- gașul de morar are să mă tragă pe sfoară fugînd în lume cu ba- nii mei și ai altora? își zise. Păsea repede, alergat ca și cum ar fi vrut să fugă de amintiri. Femeia spuse:

— E munca mea. Sînt hotări- tă să...

— Gura!, țipă la ea, apoi rise ironic, pe nas. Am pus mina pe jumătate de hectar la marginea orașului. Punem vie nobilă aco- lo. Mai tîrziu ne facem casă și o să mă ocup de crescute hulubi și stupărit. Acu cu ăștia se cîștigă.

Femeia strînse atît de tare din pleoape că ceva îi fiu din tîm- ple pînă în creier. Plîngea sub pleoape, lacrimile se prăvăleau în ea și ea, urcînd scările blo- cului, simțea imaginile morii, a pietrelor și a mașinii de cusut la care lucrase cîndva, nu ca pe ceva mort și îndepărtat, ci ca pe ceva viu glăsuînd în murmurul ei de durere. Toate erau dîncolo de oraș: moara picîia harnic și nerușinată; pietrele noi cu abra- zivi cliptori zăceau ascunse în șopron. Erau pietrele de schimb. Vîntul și furtunile au smuls fi- glele vechi. Au rămas căpriori de fag. „O fi acuma pe abrazivi paie putrede, mucegăite și molii. Și pentru ce am dat o grămadă de bani trăind în lipsuri!?” își zise.

Toate erau dîncolo de oraș. So- loca urca liniștit scara în spiră- lă fără să-și întoarcă privirea îndărăt. In spate, era femeia.

Fata servi masa. Era o su- pă de roșii cu aburi fier- binți de leuștean. Soloca luă, grăbit, din paltonul femeii banii mototoliți și dispăru în camera lui.

Mama și fiica mînceau lăcute. Maria atîngea cu buzele tacîmul și sorbea lichidul gustos. Sorbi- tura producea zgomote asemănă- toare cu oftatul prin somn. Fata ținea într-un fel original lingu- ra: numai între virfurile dege- telor. Sprijinea lingura de buza groasă, arcuită și lăsa să se ver- se încet, calm, supă în gură.

Mama înghițea repede, ner- voasă arzîndu-și cerul gurii și roșindu-se toată. Fata parcă nici n-atingea bucatele. Mînceau fără să-și ridice privirea din farfurie.

Soloca își numărăse banii. Erau multe hîrtii de cinci lei, care-l incurcau la sor- tat. Ii era scîrbă de bancnote cînd le judeca întocmai ca pe niște hîrtii de coș. N-avea nici cel mai elementar simț al banului luat în sine. Pentru el nu exista o sută de lei, ci o pereche de pan- tofi, sau o cămașă sau douăzeci de altoi de vie.

După ce constată că-s în total trei mii, își încrucișă mîinile pe piept și privi fără interes hîrtiile noi-nouțe așezate deasupra tean- cului. Marginile albe ale bancno- telor aduceau cu un gard de scin-

dură. „E gardul meu din brad și corn”, își zise. Inchise ochii și revăzu șantierul siniliu cu o macara în mijloc. El n-avea ne- voie de matahala fioroasă, ci de o căruță cu doi cai sprinteni ca- re să-l asculte. Dispăru, printr- un clinchet al culorilor, din or- bite, colosul de metal și pe șan- tier apărură doi murgii vînjoși cu coamele roșii ca flacăra de pal- tin. Cabina de un albastru-în- chis de lingă schele deveni casa lui cu postament de piatră și geamuri în formă de gură de lup. Barajul cu zecile de casca- de strîngea în zaplazuri iuresul apelor. Apele țîșneau din adînc și undele bombate creșteau fără ca Soloca să-și dea seama. Șuvi- țele de apă se prefăcură, ca prin farmec, în fire subțiri, maronii de vișă de vie. Nu mai existau maluri, ci via lui fără franze, dar încărcată de rod. Dracu știe cum basculanta, ce aștepta în- cărcătura din gura macaralei, prinse să claxoneze. Camionul apăru, lucru curios, în mîntea lui, nu ca un vehicol puternic, ci ca un cocoș pîntenat cu aripi policrome cîntînd pe sirma din- tre araci. Mai erau puncte dese pe hîrtie, dese și albastre ce că- deau oblic pe șantier. „Plouă, își zise, plouă și pe bani!”

Inchise din nou ochii ca să vadă ploaia din via lui. Era ceva imperfect în desenul de pe bancnota de cinci lei sau în visul lui ce-l trăia cu ochii închiși, că ploaia ropotea sălbatic cu stropi negri. Tună puternic. Era bătaia în ușă a fetei care-l chema la masă.

Soloca apăru așa cum era: încrunțat, cu o privire a- mară și distantă. Femeia se ridică. Nu știa cum să-l ser- vească mai repede, cum să-i in- tre în voie. Fata îl fixă cu o privire rece de carbune.

— Tată! șopti pentru ea. Ta- tă!, reluă cu glas dulce, cînd mergem la mare? Nu, nu, alte- va voiam să te întreb. Tată, spu- se tremurînd toată, vreau să plec la bunica.

— Ce te bîlbîi atîta? Pleacă! Numai că o să fie niște gloduri!

— Cînd am să ajung la moa- ră am să mă așez sub salcie și am să plîng. Am să plîng, tată, la apele riului și la turbină. Din pricina lor am umblat fără ma- ramă. Am să plîng, tată! Și fata plîngea de-adevăratalea acum.

Femeia încercă să ia un pahar cu apă. Mina îi tremură atît de tare că paharul se lovi de căni spărgîndu-se.

— Ce, ați ficnit!? Ține-ți gu- ra, că de nu vă calc în picioare! Mara stătea dreaptă ca și cum n-ar fi auzit amenințarea lui.

— Află că Sina s-a despărțit. Ai nenorocit fata, n-ai lăsat-o să termine școala. Are să vină..., n-apucă să mai scoală un cuvînt că bărbatul o și prinse de gură. Fata se înfipse între ei, îmbrîn- cindu-l și scrutîndu-l cu ochi răi de privighetoare rănită.

— Stai, stai, tată, mă faci de ris! Of, tată, pietrele acelea de moară nu-s în șopron la bunica, ci în tine și ele te apasă.

Mara nu se speriasă. Nu o bă- tuse de mult, tare de mult, dar era sigură că are să o bată oda- tă. Data aceea apăruse acuma și ar fi fost mai fericită să-și simtă aluatul buzelor zdrelit numai să mai fi putut spune ceva. Fata nu știa cum să-i facă să uite in- cidentul, vorbea într-una:

— O să vină Sina acasă și are să fie bine. Eu am să-mi cum- păr ceas de aur. Mata știi că eu cînd vreau ceva nu mă las nici moartă. O să fiu cu rochie albă, pantofi albi și geantă roză cu crin alb... am să fiu tare ele- gantă, tată! Or să se întrebe oa- menii: A cui e frumusețea asta!? Și pe toți are să-i ducă gîndul la mama. „Doamne, ce greșală a făcut!” își zise femeia. Bărba- tul dădu blajin, rusinat din cap către ea și ea schiță, cu înțeles, la el, un zîmbet duios și limpede ca apele dimineții.

MARCEL MUREȘEANU

SCRISORI cătrefrieteni din Ardeal

I

Mai țineți minte lacrima mea de bucurie în clipa-n care-nțuia oară v-am văzut? Ce-albastră haină mai purta poelul și cum mă-nfășura în faldul ei privirea celuilalt, înalt și grav, ca însăși catedrala aceea gotică în jurul căreia crește trandafiri. Am stat în scara aceea aplecat deasupra apei călătoare și am jurat aprins ca niciodată sufletul să nu-mi înstrăinez.

II

Era o vreme molcemă și coaptă, de toamnă poate, picurau plăcut frunzele galbene pe-alei de parcuri. Iubite-aveam atuncea ficcare, cu moi și albe șaluri învelite. Ne risipeam făptura între ele și paginile cărților, tîrziu urcam deasupra burgului, pe deal, și în lumini cuprins vedeam că-i totul. O, cite lungi corăbii către larg trimis-am, în fel și chip numindu-le pe ele.

III

Există-un sat cu numele de Singer! Îți mai aduci aminte, dragul meu? Ce-nalt era porumbul și iarba cît de verde și nici o-mpotrivire în văzduh! Stăteam acolo-n niște mici bărați și diminețile lucram la cîmp. Tu ai plecat c-o zi-naintea noastră și n-am găsit de-atunci răgaz să-ți spun că-n vreme ce te-ndepărtați de noi o fată a zmuls din rădăcini un tînăr. arbore-nflorit.

IV

Se așternea tăcere ca de veci adeseori peste-acel loc din munți în care-am petrecut atîtea zile. Numele lui mai pilpiie și-acum, Acolo-s casele la întimplare zvirlite pe coline și pe văi, singurătatea crește ca o floare, duminicile numai ofilită cînd toți coboară și se primnesc. Acolo-n toiul veseliei lor, cînd ți se par desprînși de la pămînt, se-opresc deodată, parcă fulgerați, și muzicile tac, privirea doar visează. E semn că se apropie pe drum un om de-al lor de mult plecat în lume.

V

Lîngă mine vara aprinsă arzînd ca o lacrimă, dramul lăuntric pe care tălpile alcargă. Cît de departe e vremea cînd pe aprigi călduri sugrumam vipere ademenite cu lapte, cît de departe e vremea luptei cu somnul pînă cînd întîia oară cocoșul cînta! Să fie oare numai trupul nostru de vină?

VI

Ne-ntristătoare sînt cuvintele mele, depărtarea e frumosul ocean prin care vă văd fără să mă vedeți. Doar trupul său de arbore în inele se strînge.

Vom asista, zilele acestea, la deschiderea celui de al VI-lea Festival internațional „George Enescu”. În preajma acestui eveniment muzical de tradiție și rasnet, să încercăm a reinvia o latură mai puțin cunoscută a personalității marului artist și anume, aceea a gînditorului. Am recitat mărturisirile încărcate de poezie și de o profundă responsabilitate față de viață, față de muzică, din volumul *Les souvenirs de Georges Enesco*, precum și culegerea de fragmente din articolele și interviurile publicate în diverse ziare și reviste, cu privire la munca, artă, creația unor mari muzicieni sau cu referire la propria sa activitate. Treptat, pagină cu pagină, am urmărit afirmându-se cu forță și o autentică vibrație umană, o concepție originală despre muzică și despre rolul ei în societate, oespre om și viață.

Desigur, nu putem să-l considerăm pe G. Enescu drept creator al unui sistem de idei care să-l impună printre reprezentanții gîndirii filosofice. El rămîne un mare artist. Un artist creator de **idei muzicale**. Creator al unui univers sonor în care se contopesc într-un mod unitar și tulburător, visurile nostalgice sau înaripate ale artistului, cu meditațiile luminoase, încredătoare — mai rar înfiorate de neliniște — ale gînditorului. Oricum, chiar dacă nu și-ar fi expus, prin intermediul cuvintelor, convingerile sale, Enescu rămînea — prin opera sa muzicală — un artist de concepție, de conduită filosofică și responsabilitate umană. Un muzician din familia marilor creatori care au înțeles, au trăit cu intensitate și au exprimat, cu o rară elocvență, aspirațiile epocii lor. Corelînd expresivitatea creației muzicale cu ideile sale despre viață și artă, cu atitudinea sa față de oamenii și evenimentele timpului, față de poporul în mijlocul căruia s-a născut, vom constata coincidențe care conferă personalității lui G. Enescu un profil unitar și semnificativ în perspectiva dezvoltării muzicii românești.

În primul rînd, George Enescu a fost un muzician pentru care activitatea de creație — fie că vorbim de creația interpretativă sau de activitatea componistică — nu a urmărit niciodată un scop gratuit, egoist, ci a reprezentat o necesitate vitală dictată de înalte exigențe umane. Opera sa este profesiunea de credință a unui artist care, conștient de forța sa creatoare, a subordonat-o idealului de cunoaștere și comunicare. Pentru G. Enescu, muzica nu este un divertisment, o sursă de încîntare sonoră sau un domeniu în care artistul își poate afirma doar tehnica de creație (virtuozitatea instrumentală sau știința de a construi muzica). Pentru el, arta sunetelor este un limbaj al înțelegerii și bucuriei, al păcii. Cu un patos amintind de perioada eroi-

Festivalul Enescu

O gîndire de autentică vibrație umană

că a clasicismului vienez o spunea — subliniez — încă în 1933, la discursul de recepție rostit în ședința Academiei Române: muzica este un „graț izvorit din inimă și merit să aducă dragoste și înfrățire printre cei pe care-i despart credinți și obiceiuri deosebite”. Și convins că muzica, prin structurile sale, de expresivitate general-umană, este chemată să dea glas năzuințelor omului, să exprime sensibilitatea și acel specific inefabil al spiritualității popoarelor, continua: „Muzica este un graț în care se oglindesc, fără posibilitate de prefăcătorie, însușirile tipice ale omului, ale popoarelor”. Asemenea afirmații sint confirmate de întreaga creație enesciană. Depășind pitorescul și lirismul descriptiv al muzicii înaintașilor noștri, G. Enescu a dus tradiția muzicii românești în marele curent de valori și semnificații umane al muzicii universale. A deschis, cu pricepere de maestru și elan de adevărat vizionar, un dialog al cunoașterii și înțelegerii, devenit, astăzi, tot mai bogat și mai profund. La nivelul unui înalt profesionalism, G. Enescu a fost și rămîne creatorul de geniu care a adus școlii românești de compoziție prestigiu artistic. Și este esențial faptul că, dincolo de tradiții sau experiențe, a creat un graț. Grațul muzicii românești.

Totodată, concepdnd elementele limbajului sonor ca mijloace ale unui profund și original proces de comunicare, a afirmat mereu că arta, adresîndu-se sensibilității umane, poate și trebuie să contribuie la înnoirea omului, poate și trebuie să aducă omului încrederea și speranța. Spunea, cu ocazii diferite și la mari distanțe de timp: „...Cred că arta trebuie să aibă în ea virtuți consolatoare” iar artistul trebuie să „dezvăluie omenirii calea spre armo-

nie, care e fericire și pace”. Iată, în puține cuvinte și iurnulat cu simplitatea unei adinci convingeri, un adevărat program estetic. Un program căruia i-a dat viață în întreaga sa creație. Și, poate, ar fi deosebit de fructuos, pentru noi toți, să medităm mai mult la exemplul acestui mare om și artist. Un exemplu semnificativ prin puterea dăruirii, prin tăria convingerilor, prin încrederea în adevăr și artă, prin speranță în viitor.

G. Enescu a avut, apoi, o concepție foarte clară asupra muncii, ca mijloc fundamental de realizare și perfecționare a ființei umane. Trecînd peste sfaturile adresate celor care se dedică artei, deosebit de important ni se pare articolul publicat în 1915, adevărat poem închinat muncii și fericirii de a te realiza prin muncă. Cultul pentru muncă, explicînd perseverența și exigența cu care și-a elaborat creația, exprimă, de fapt, nu numai o atitudine determinată de condiții și împrejurări, ci o concepție de viață. Este de-a dreptul tulburătoare ardoarea cu care G. Enescu scrie despre necesitatea activității zilnice, a activității practice, despre bucuria muncii. Iată: „Muncă liberă, ordonată și armonioasă, funcționare a nobilelor facultăți întreținute, mlădioasă și fecundă printr-un exercițiu continuu, liniștit izvor de fericire”... Să adăugăm la cuvintele acestui imn închinat muncii, observația că, pentru a te dedica muzicii „este desigur nevoie de talent, cam 30 la sută, restul de 70 la sută este muncă” și vom avea confirmată ideea, întilnită în gîndirea estetică a epocii, că arta este o formă superioară a muncii și a creației umane.

Toate aceste idei — și încă altele — vizînd problematica largă a artei (inclusiv a muzicii românești), vizînd conținutul vieții omului, și-au găsit intruchiparea în activitatea lui George Enescu, în viața artistului, dar mai ales în creație. Am amintit mai sus de un adevărat cult al muncii întilnit în gîndirea și în viața de zi cu zi a muzicianului genial: consecința imediată, în sfera creației muzicale și a interpretării, a fost cultul perfecțiunii artistice și al frumosului, G. Enescu fiind, și în acest sens, un exemplu. Un strălucit exemplu, care demonstrează posibilitatea și necesitatea conjugării preocupărilor de construcție muzicală și perfecționare a mijloacelor de exprimare, cu profunzimea și caldă înțelegere umană, mereu împropățate de vigoarea tradițiilor și a sentimentelor naționale. De aceea, gîndirea și opera lui G. Enescu, împlinire a forței de creație și a spiritualității românești, își afirmă tot mai mult valoarea, însoțind și stimulînd puternica dezvoltare a muzicii noastre contemporane.

Mihai COZMEI

film

CLASA MUNCITOARE MERGE ÎN PARADIS

Intr-un relativ recent interviu acordat „Contemporanului”, unul dintre autorii filmului „Clasa muncitoare merge în paradis” — scenaristul Ugo Pirro — explica succint poziția cineastilor italieni angajați: „În etapa actuală angajamentul politic e o necesitate absolută, lupta clasei muncitoare din Italia este cea care sugerează tematica filmelor noastre”. Iar despre ultima sa creație — „Clasa muncitoare merge în paradis” —

spunea că este filmul condiției umane de azi văzută prin condiția umană a unui muncitor. Aceste câteva idei, exprimate simplu și limpede, cuprînd, ca un concentrat, toată discuția actuală despre filmul politic, despre locul acestuia în viața artistică actuală a Italiei, despre locul lui în istoria cinematografului. Se spune deja, cu îndreptățire, că avem a face cu o direcție, cu un curent, cu un nou val care nu este

numai al unei cinematografii naționale, cum s-a întîmplat, de obicei, pînă acum (vezi **neorealismul, free-ul, noul val francez, noul cinematograf american**, etc.), ci al cinematografului mondial; căci nu există școală națională serioasă care să nu se fi manifestat în acest sens, care să nu fi produs cîteva opere remarcabile la capitolul **film politic**. Exegeții au început deja clasificările, investigațiile asupra specificității noii direcții, descifrările de formule, de maniere, de stiluri care se manifestă divers, variat sub cupola unică și unificatoare a filmului politic. Am reținut dintr-o astfel de clasificare că se disting pînă acum cel puțin patru formule (sovietică, italiană, americană și formula Iancso; vezi „Cinema” 5/73, p. 15), dar că nici una nu aduce un mod de expresie absolut nou, că toate se bazează pe experimente trecute, pe cuceriri solide stratificate. Iată motivul care îndeamnă mai ales spre analiza conținutului noii direcții, decît spre specificitatea sa formală.

Italianii dețin, fără doar și poate, locul prim în impunerea pe plan mondial a filmului politic. Explicația acestei poziții poate fi găsită ușor; un cuvînt greu îl are mai întîi tradiția **neorealistă** care a pregătit terenul pentru filmul angajat, pentru atitudine deschisă, directă, pentru o poziție social-politică fermă. Cu tot „populismul sentimental” (Ugo Pirro) de care este azi acuzat, neorealismul trebuie recunoscut ca terenul fertil în care sint înfipte rădăcinile filmului politic italian actual. Și oricît n-ar vrea să recunoască autorii acestuia, din ungherele cele mai intime ale filmului politic se aud uneori tonuri, se ivesc fine culori sau scapă discrete țipete neorealiste; fapt care nu-i deloc condamnabil, ba chiar stă în firea lucrurilor și nu vedem de ce ar deranja pe cineva.

Dar nu numai tradiția neorealistă explică avîntul filmului politic italian, ci și contradicțiile sociale mai ascuțite, și vigoarea mișcării de stînga, și o stare de politizare a realității mai marcată ca în alte țări, și o mai directă angajare a cineastilor în lupta politică (mulți dintre ei sint membri activi ai partidului comunist). Ugo Pirro (fruntaș al filmului politic, autor al mai multor scenarii de acest gen) enumerînd „cauzele” filmului politic, adăuga **la realitatea vieții politice italiene** alte două explicații esențiale: **amintirea diktaturii fasciste și atentatul neofasciștilor la libertate și democrație**.

În aceste condiții, apariția unor filme cum sint „Cazul Mattei”,

„Mărturisirile unui comisar de poliție...”, „În umbra violenței”, „Clasa muncitoare merge în paradis” pare extrem de firească. Filmele acestea impun un program artistic-politic limpede, afirmă cu decizie vigoare ideii politice acute. Ultimul dintre ele care face, de fapt, obiectul acestei cronici, folosește un ton de critică socială deschisă și curajoasă, atît în dialog cît și în imagine, demască violent realitatea socială italiană în care omul se dezumanizează în procesul muncii. Vechiul adevăr că munca îl umanizează și-l înobilează pe om este răsturnat; în condițiile producției capitaliste, omul devine anexa mașinii, se abrutizează, ajunge un mecanism. El execută doar mișcări automate, nu crează, nu gîndește. Munca pe care o fac muncitorii de la B.A.N. poate fi efectuată și de o maimuță. Alienarea mentală are astfel toate condițiile să se întindă ca o plagă. De aici la alienare socială e mai puțin de un pas. Elio Petri, regizorul filmului, sugerează cu discreție că abrutizarea animalică pîndește ca un lup flămînd: Lulu Massa, personajul care folosește demonstrației, are doar două obsesii, cea a ritmului muncii și obsesia sexuală.

Meritul deosebit al filmului nu stă însă numai în demascarea acestor stări de fapt, ci în surprinderea unui proces, a unei evoluții. Prins în halucinantă desfășurare a evenimentelor (presiunea patronilor pentru continua mărire a productivității muncii; efortul spre unificarea sindicatelor și impunerea unui punct de vedere comun, al tuturor muncitorilor; acțiunile politice disjunctive ale elementelor extremiste; intervențiile dure ale poliției; tribulațiile familiale, etc.) eroul parcurge drumul de la un simplu element izolat al clasei, la individ pentru clasa sa, capătă conștiință de sine, își descifrează condiția, se străduie s-o înțeleagă și, înțelegînd-o, s-o schimbe; fapt dificil, de durată, împiedicat de acel simbolic zid, forță implacabilă cu care trebuie să lupte și dincolo de care nu-i este încă limpede ce se află. Finalul filmului pare astfel confuz, indecis, sau cel puțin lipsit de optimism. Elio Petri vrea să spună

oare că perspectiva luptei nu pare clară sau că eroul rostru (și clasa sa) nu descifrează încă această perspectivă? că alienarea a șternerut un prea gros strat peste conștiințe, învîluindu-le în ceață? Sigur că un optimism de paradă ne-ar fi apărut tuturor strident și de aceea sugerarea ideii că lupta e încă necesară, că trezirea conștiinței de clasă e abia începutul, dă filmului un final în acord cu întreaga lui structură, cu tonul lui general. Finalul, în care se constată că victoria cucerită e minimă (dar e prima victorie a muncitorilor într-o acțiune politică), găsește eroul în aceeași situație socială, — dar cu un spor în planul conștiinței de sine și al conștiinței de clasă, ceea ce constituie un pivot destul de solid în continuarea procesului de maturizare.

Dacă ne-am întreba cum se explică marile succese de public al filmului politic, am găsi mai multe explicații. Pe de o parte, și faptul că omul contemporan este o ființă eminentamente politică, și că epoca în care trăim a cunoscut un profund proces de politizare (experiența a două războaie mondiale, diversificarea lumii în zone politice diametral opuse, intensificarea luptei pentru libertate națională, pentru drepturi politice și sociale etc. etc.), că tot mai mulți cinești se alătură și susțin mișcarea politică de stînga; iar pe de altă parte explicația stă în faptul că filmul politic este abordat de artiști de mîna întîi care îmbină excelent militantismul politic cu ținuta artistică remarcabilă. Este și cazul filmului lui Ugo Pirro și Elio Petri care dovedește o ridicată profesionalitate a autorilor (ton personal, siguranță, forță în expresie, nervozitatea imaginii și a dialogului — în perfect acord cu starea de spirit, cu caracterele personajelor și, în general, cu atmosfera, cu mediul bulversat în care acestea circulă). Și, peste toate, o interpretare ireproșabilă, mai ales a lui Gian Maria Volonté, acest **grandissimo attore**, cum îl numesc italienii, vedetă de tip nou, care impune în cinematograful mondial o expresie insolită: „divismul de stînga”. Alături de el, Mariangela Melato își consolidează poziția de vedetă cu un rol scurt, dar jucat fără fisură.

Ștefan OPREA

ȘTEFAN HOTNOG

— Consider că există o eleganță a simplității, o anumită distincție ce vine din modalitatea gestului creației și la care eu țin foarte mult.

— **Te-a ademenit spontaneitatea impusă de tehnica culorilor de apă?**

— Nu cred că sînt un spontan, în sensul de îndrăzneală și decizie. Aparent, sînt chiar ezitant, dar într-un fel propriu mai ales țaranului moldovean, care măsoară de zece ori și taie odată. Gîndesc și frămînt mult ceea ce am în minte pînă ce vîd perfect cum va fi. Țăranul își construiește obișnuit singur casa, iar la munte totul începe de la acoperiș. De ce? Fiindcă el e primul care integrează noua construcție în semeția munților, a brazilor, în geometria stogurilor de fin.

— **Ar fi vorba de elaborarea pre-conceptivă a lucrării?**

— Poate mai curînd integrarea mea în atmosferă, încît nu eu comand cadrul, ci invers. Pentru mine, lucrurile nu vorbesc dintr-odată așa ca un artist obișnuit cu interviurile. Ele își vîd de existența lor. Le dau tircoale, le observ cu răbdare liniștită. Revin în peisaj, pîndesc florile la diferite ore ale luminii, mîngîi obiectele, vreau intimitate. Numai după ce ne-am împrietenit pot începe să-mi închipui. Și cînd am terminat schelăria căpriorilor din acoperișul așezat pe iarbă, încep să-l urc spre cer prin culori. De aceea, aproape nu descenez, fixează doar niște repere asemenea piețrelor din colțurile viitoarei case. Dacă aș desena prea mult, aș jigni culoarea. Acuarela nu admite corset, se zbate singură pînă surprinde tonul just, din acel moment ai impresia că ea te conduce. Bine înțeles, e doar o impresie.

— **Ai putea explica de ce lumina acvarelilor pe care o crezi are o gravitate dramatică?**

— Știu eu? Poate fiindcă acuarela nu are timp, poate fi asemuită dramaturgiei: povestește la timpul prezent, Măreția istoriei scrisă de secole stă într-o simplă ogivă de castel medieval, firea oamenilor dintr-un oraș, în cîteva înclinări de fațade stradale. Acuarela nu se lasă doar admirată, te solicită să participe la dialog. Viața e acolo, în cîteva pete de culoare, trecutul în lumina care comandă ritmul general. Uleiul e liniștit, sigur pe el, lucru definitiv terminat; acuareala, în schimb, frămîntată ca și cum ar mai urma etape de geneză. Pentru mine, spirit de moldovean atras de un romantism blajin dar nu și paseist, poate că grafica constituie un imbold la acțiune.

Hotnogii is vechi în istoria Moldovei ca și numele lor. Ștefan a

copilărit în cadrul livezilor de la Covasna, urde bunicul său a fost o viață învățător. Titus Hotnog, tatăl său, a adus la oraș blîndețea și seriozitatea sateanului care dă nume de fete florilor pentru a cînta, din culorile lor, dorul. Titus Hotnog a scris o proză profund și evoluat lirică, fiind îndrăgostit de poezie și de muzică. A scris-o aproape șoptit, ca și cum ar fi cîntat din flaut între florile lui din Tătărași.

Ștefan a păstrat intactă moștenirea: asprimea frumoasă a muncii țărănești, demnitatea dascălului fruntaș în toate al satului, finețea sufletească a profesorului-scriitor, pentru care modestia constituia prima calitate. Din toate a rezultat o artă de neasemuită duiosie, filtrată prin sensibilitate bogată în armonii interioare. De aceea, Ștefan Hotnog nu pictează flori după sezon, ci floarea ca existență vegetală și necesitate a vieții noastre cotidiene. Gamele sale închise sugerează un monumental durabil construit prin evitarea efectelor cromatice, aerul surprins de el vibrează; artistul nu se joacă cu meșteșugul, oficiază grav, concentrat, suferind și bucurîndu-se lăuntric. Cu atît mai intens, cu cît aparent pare un uriaș cu creștetul veșnic senin deasupra norilor.

— **Ce părere ai, Ștefan Hotnog, trăim o vreme a graficii?**

— Mai bine zis, citindu-l pe Charles Le Brun am impresia că, aparent, e vremea desenului practic, de multe ori produs al abilității, și aplicativ, dar nu sînt de părerea lui Meissonier că o linie, fie și înformă, ne dă o idee mai exactă despre lucruri decît fraza cea mai armonioasă. Aceasta, pentru că eu cred în forța culorii. Vremea e a artei realiste la modul general, un realism modern, în care să pulseze trecutul prin vocile pămîntului urcate în arbori, frumusețea prezentului prin oameni și prin măreția construcțiilor, lumina viitorului să transpară în opțiunea morală a artistului.

— **Nu te ademeneste ulciul?**

— Il practic în portret, în compoziție. E prietenul meu de reverie, nu se grăbește, vorbim pe indelete.

— **Ce părere ai despre critica de artă?**

— Cea exprimată de francezul Jacques Lassaigne (autorul unei monografii despre Luchian) cînd a fost pe la noi, în 1970: „Critica trebuie să-i ajute pe pictori să se cunoască mai bine ei înșiși și apoi să fie cunoscuți de public”. Se pare că de aici încep deosebiriile dintre artiști și critici — nu?

— **Poate că ai dreptate.**

Aurel LEON

crochiu

CASA, TIMPUL

Val GHEORGHIU

Vine miros de fin.

E un pilc de case cochete, un fel de cabane lipite de munte, cu pereții de culoare mai închisă, pentru ca ferestrele, vopsite în alb, să lase și mai mult impresia de curățenie, de ordine. În amurg, un mic șantier. Fundația e gata, bucăți de piatră cenușie se îmbucă trainic pînă la înălțimea unui stot de om. De jur împrejur mormane de prundiș, stive de cherestea, olane.

Și meșterii. Goi pînă la brîu, arși de soare, vorbesc tare, rid, arată cu miinile. Proprietarul le toarnă vin în ulcele colorate: a fost o zi bună, fără ploaie.

Încă se vede bine, dar de după munte se simte urcușul lunii.

Ca la un semn, toți tac.

Dinspre stînci vine femeia omului. Aduce apă în două căldări mari. În bluză roșie, cu fustă albă, desculță. Pîntecul i se leagănă domol, armonios, odată cu pașii zdraveni.

Un moment de tăcere, cît trece ea, apoi bărbății își udă iarăși orele de muncă.

La iarnă, sub zăpezi, în casă va fi cald, iar robinetul nichelat va măsura timpul: pic, pic, pic.

cartea de artă

Acest ev mediu românesc

Cărților deschizătoare de drumuri li se acordă întotdeauna un plus de îngăduință, rezervat în general pionieratului. Sînt apreciate și pentru ceea ce a reușit să realizeze autorul, cît și pentru intențiile lui, chiar neizbutite. Un exemplu recent avem în Acest ev mediu românesc (Editura Meridiane, colecția „Arte și civilizații”, 1973) de Al. Alexianu. Un altul, aparținînd aceluiași autor, Mode și veștiminte din trecut (Editura Meridiane, 1971), a încercat o reconstituire fundamentată pe o bază riguroasă științifică a costumelor din Principate. Deși preocupări de arheologie vestimentară pot fi întîlnite încă la Asachi, Alexianu (cercetător pasionat al artei feudale românești, al literaturii noastre vechi) propune perspective noi, punctează premisele unor viitoare cercetări, invitînd permanent virtuali colaboratori la colaborare.

Situîndu-se pe aceleași coordonate, în Acest ev mediu românesc, cum singur ne spune în „Prolog”, sînt prinse „pentru prima oară, o seamă de însemnări privitoare la iconografia și arta veche românească”. Consultarea unei bibliografii bogate, descoperirea unor acte semnificative, cercetarea atentă a tablourilor, a gravurilor, a unor sigilii inelare necunoscute pînă azi, a artei bisericesti, a monumentelor funerare, a literaturii vechi prilejuiesc asociații neașteptate, impun puncte de vedere originale, curajoase.

Considerații fugare sau detalieri insistente proiectează lumini noi asupra unor „voievozi bastarzi intrați în legendă, strașnice doamne și jupînesc adînc împietrite, pretendenți pribegi, tiranicizi superbi, condotieri pămînteni, domnișori...” cu ale lor „lupte individuale” sau „dueluri cavalești”, într-un moment în care arta se îmbină cu viața, cu exaltările ei, fie în zborul înalt al evlaviei, fie în infumurată degustare a plăcerilor lumești (Huizinga).

Pentru că arta românească din secolul al XIV-lea, al XV-lea, al XVI-lea, al XVII-lea, al XVIII-lea sînt interpretată ca un miracol, un munte înverzit în plin deșert, autorul optează pentru „simultanizare”, pentru analogia cu arta apuseană a timpului, explicîndu-se: „Nu stabilim relații, ci relevăm doar fapte. Cronologizăm și înregistrăm similitudini și facem apropieri care ar putea să ducă undeva mai departe și să nască întrebări”.

Influența certă a artei renascentiste, mai ales a celei italiene, asupra artei românești se detașează ca idee dominantă a volumului, idee ilustrată divers, cu entuziasm nedisimulat. Știri documentare surprînd contacte renascentiste, întîlniri cu florentini, genovezi, venețieni sau teme înca așezare a artiștilor peninsulari în țările noastre. Italia reinnoită spirital, renăscută, cu amestecul ei bizar de agresivitate, cruzime și capodopere, de orgoliu nemăsurat și principii iubitori de artă, supuși de bună voie capriciilor unor creatori de geniu, este vizitată, cunoscută de către meșteri pămînteni. Se ajunge astfel la constituirea, în vremuri nestatornice, cu războaie pustietoare, a unor veritabile oaze cu un climat favorabil înriurii renascentiste asupra dezvoltării artelor din Principate. Originalitatea artistică a poporului, profitînd de existența amalgamului de obiecte, moravuri, mode și curente, răsăritene sau apusene, sudice sau nordice, peregrine de-a lungul secolelor pe pămînt românesc, a reușit să se păstreze ea însăși „prin puterea noastră de creație și decantare, prin spiritul de selecție, de sinteză și asimilare”.

Sugestiile privind crearea de noi instrumente necesare cercetării iconografiei noastre (o galerie de portrete domnești și boierești exhaustivă, o garderobă românească cronologizantă sau un dicționar vestimentar), precizează pregnant seriozitatea autorului.

L. BURDUJA

Am urmărit o dată cu interes munca unui sculptor de a învechi lemnul, mai bine zis de a-l face să pară vechi. Trudnică îndeletnicire, ca orice lucru nefiresc. Și l-am asistat altă dată pe Ștefan Hotnog pictînd case vechi dintr-un cartier ieșean. Așezările povîrnite arătau jalnic, mai ales că în oglinda puțină a geamurilor mioape se reflectau noile blocuri ca niște nalbe blonde. Trecîndu-le pe hîrtie, artistul le-a împrumutat o anumită noblețe a vârstei, un fel de mîndrie a bunicului ajuns în apus de viață dar care se vede în nepoți. A făcut-o firesc, aparent fără efort, pentru că așa înțelegea dînsul vechiul cartier, drept un lanț al progresului. Fără acele căsuțe, dintre care două fuseseră și sedii ale luptei comuniste în ilegalitate, n-ar fi înflorit lucreri cu zece nivele din vecinătate. Și acest adevăr era pus acolo, în culoare.

Lemnul învechit forțat pare jenat de cele pe care nu le poate povesti, în timp ce vechimea autentică înobilată de acuarela lui Ștefan Hotnog prinde un orgoliu de ctitorie a vieții și devine foarte elocventă. Se zice că peisagiștii chinezi au descoperit frumusețea luciului lacustru în chenar de vegetație, iar japonezii s-au priceput s-o reducă la scară. Culoarea de apă a lui Hotnog, eviînd luciul sticlos, mai lesne de obținut decît virtuțile mate, sugerează priveliștii un calm suveran, o anumită liniște descînsă din multa experiență a faptelor trecute prin lucruri, așa cum mărturisește Sadoveanu că natura, cu toate prefacerile ei, trece prin el.

★
— După cîte știu, la acuarela ai ajuns prin ulci. De ce o asemenea evoluție și preferința pentru grafică, Ștefan Hotnog?

Ștefan HOTNOG:

„Cartier vechi”

ÎN TRE SĂTENII LUI

Andi ANDRIEȘ

Am să vă vorbesc, cu îngăduința dumneavoastră, despre Eugen Vornicu. Acesta e primarul unei comune din imediata apropiere a Iașului. La el, la Popricani, viața se succede aparent egal, nevertiginos, aparent neexploziv, zilele au — dacă vreți — răsufletul domoală a dealurilor din preajmă, a ierbiilor și a iazurilor licărind între sălcii.

Dacă vreți neapărat, așezarea respiră acea liniște sătească pe care noi, orașenii, o savurăm fără doze și din păcate inegal, de cele mai multe ori oprindu-ne la ea fără să căutăm adâncimea umană a mediului respectiv, fără a înțelege destul ceea ce-i dincolo de liniște și dincolo de aerul nepoluat.

Ei bine, dincolo de aparențe, satul lui Eugen Vornicu se mărturisește dinamic, cu o fizionomie colectivă de remarcabilă atracție și personalitate. Aprofundându-l ca pe o disciplină a evoluției sociale, găsești în satul acesta elementele unei sinteze a timpului nostru, descoperind tot odată relația de suflet și de acțiune dintre localnici și primarul lor, întrepătrunderea absolută a acestor două existențe pe întinderea unor ani mulți și complicați.

În optsprezece ani de răspundere, Eugen Vornicu a ocupat nu un scaun oarecare dintr-un birou, ci poziția cea mai avansată a grupării omeneste pe care o conduce. A fost și este în fruntea obștei cu autoritatea omului întotdeauna prezent, a fost și este în frunte dintr-un principiu de legalitate omeneste înțeles și omeneste acceptat. Această notă de omenie nelipsită în exercitarea unei funcții dirigitoare este, fără îndoială, decisivă. Având omenia în formula ei de manifestare, ierarhia socială obține ceea ce e mai important de obținut și anume încrederea semenilor, convingerea lor că omul ales să-i reprezinte îi reprezintă într-adevăr.

Între sătenii lui, Eugen Vornicu distribuie inițiativă, dinamism și calm. Știe să înțeleagă. La solicitarea împrejurărilor, știe să fie aspru. E o asprime, cum să vă spun, în firea lucrurilor, mai degrabă o atitudine care îndeamnă la remediere, mai degrabă un gest afectiv, decât un impuls de autoritate.

Între sătenii lui, Eugen Vornicu este cel care adună valorile individuale orientându-le apoi către semnificația înaltă a actului cetățenesc comun. El este un purtător de cuvânt, îi place să se considere un purtător de cuvânt. Se consideră ca atare chiar atunci când ia hotărâri. Prin el, hotărârile sînt ale tuturor. Obștea sătească îl integrează firesc și tocmai prin asta Eugen Vornicu își poate oricând justifica prestigiul.

Definește-ți viața, Eugen Vornicu.

Nu i-am spus asta. Sint convins că nici n-ar fi încercat s-o facă. E mult prea prins de viața comunei pentru a mai avea timp să se autodefinască. E mult prea al tuturor pentru a se restringe spre sine. Și totul pare simplu, nemaipomenit de simplu, liniar chiar. Ce s-ar putea spune? Că e obsedat de recoltă, că știe fiecare pulsație a solului din jur. Că ridică un cămin cultural cu o sală de spectacole de citeva sute de locuri. Că îl cunoaște pe fiecare om în parte, poate chiar fiecare gând în parte. Că bătrînii și copiii trebuie ajutați din supremul nostru cloșu adus extremelor vieții. Că nu peste mult timp se vor asfalta alte uliți.

Că el, Eugen Vornicu, gospodarul și vizionarul unei mici bucăți de pământ românesc se regăsește în melodia amplă a marelui nostru pământ românesc. Vedeți, e simplu, e foarte simplu între sătenii lui.

Burghezia își poate celebra triumful isteric în planul economiei numai cu prețul unei parțializări umane fără precedent, a mutilării psihice și sărăcirii spirituale a muncitorilor care sînt transformați în simple anexe ale mașinii. Nu inteligență creatoare și capacitate inventivă li se cere, ci abandonarea totală în acte repetitive, în automatisme invariabile și abrutizante. Din întreaga bogăție a facultăților și dispozițiilor umane este solicitat același și același tip de comportament stereotip. Experiențele lui Ford, promotorul muncii pe bandă, nu au făcut decât să desăvîrșească această linie a progresului tehnic eliminînd total, cum singur mărturisea, din operațiile de muncă — arta omului — adică acea finețe și dibăcie în execuție a meșteșugului tradițional.

Și cu toate acestea a fost un moment progresist pe care nu-l putem judeca aplicîndu-i criterii morale abstracte. În raport cu lipsa de orizont și caracterul conservator al muncii premașiniste — cu o relativă integritate sub raport tehnic dar într-un univers economic închis, fără posibilități (sau cu posibilități minime) de comunicare și progres, producția mașinistă a realizat un salt calitativ în evoluția structurilor de muncă și profesionale. Chiar din punct de vedere al poziției muncitorului este o etapă progresistă și necesară spre dobîndirea unui alt statut, chiar în cadrul capitalismului, și mai ales a unei adevărate conștiințe revoluționare de clasă.

De altminteri, aceasta nu a fost unica tendință. Prima etapă în care o atare tendință era dominantă și-a epuizat în cele din urmă resursele interne de progres economic. Menținerea omului în situația de anexă a mașinii nu putea să dăinuie prea mult nici sub raport strict economic, deoarece sistemul mașină, care și încorporează și și subordonează pînă la anihilare sistemul om, este limitat în posibilitățile sale de a produce mai bine, mai ieftin, mai repede — de a realiza deci o productivitate mereu sporită a muncii, nici sub raport uman, etic și estetic, deoarece criteriul calității, incluzînd aici și atributul frumuseții, nu putea constitui pentru întreprinzătorul capitalist de atunci un element necesar de judecată. Atunci cînd contribuția omului este redusă la un nivel de participare aproape instinctiv, sporirea avuției materiale a societății nu poate fi însoțită de un plus de frumusețe în ceea ce facem și în întregul nostru mediu de muncă și de viață. Dimpotrivă, experiența primei revoluții industriale a însemnat, din acest punct de vedere, o colosală invazie a urîtului în viața umană, față de care au reacționat atîtea sensibilități artistice (și nu numai artistice) contrariete și revoltate. Nu e de mirare deci, că s-a afirmat tot mai mult și o altă tendință, de „respiritualizare”, care a devenit dominantă abia în secolul nostru. Însăși nevoia unor mașini tot mai perfecționate — fără de care progresul tehnic devine de neconceput, a generat grija pentru calitate și precizie, adoptarea unor instrumente de măsurat preocuparea pentru studiul atent al obiectului muncii (de pildă calitatea oțelurilor speciale folosite), dar și pentru o pregătire corespunzătoare a subiectului muncii, care devine un fel de „sculptor în metal”, și chiar pentru crearea unui fel de stat major tehnic. Muncitorul de înaltă calificare devine o necesitate. Nici acest fenomen nu trebuie generalizat în chip nepermis. Marea masă a muncitorilor sînt încă fără o pregătire profesională specială. Un efort de raționalizare superioară a producției determină o dublă polarizare a energiei de muncă potrivit celor două curente — de „despiritualizare” și de „respiritualizare”.

Acest proces de „respiritualizare” este văzut de Jean Fourastié ca o răsturnare radicală a raportului om-mașină. Este evoluția din ultimele decenii, care merge în sensul afirmării unor valori de autonomie și independență spirituală a omului, în raport cu sistemul mașină.

„Eliberînd omul de mîna servilă, mașina modernă îl face deci disponibil pentru activitățile mai complexe ale civilizației intelectuale, artistice și morale... mașina va îndeplini toate sarcinile necesare

idei contemporane

Omul în civilizație sau civilizația pentru om (1)

Al. TĂNASE

vieții, care nu pun în joc decât reflexe sau determinisme; omul va fi eliberat de o parte considerabilă din muncile sale tradiționale, dar tocmai de acelea care, fiind cele mai materiale, sînt cele mai puțin esențiale umane. Mașina îl îndrumă astfel pe om să se specializeze în omenesc...” (Le Grand espoir du XX-e siècle, Paris, Gallimard, în Sociologia franceză contemporană, p. 432).

Am putea fi de acord cu aceste aprecieri privind implicațiile umane ale revoluției științifice-tehnice cu un corectiv esențial: marile posibilități umane pe care le generează dezvoltarea contemporană a științei și tehnicii nu se pot realiza în cadrul capitalismului. Acest fapt este escamotat de ideologia burghezi deoarece cele mai multe interpretări nemarxiste ale problemei relației știință-tehnica-omul în cadrul civilizației moderne sînt variante ale concepției tehnocratice. Fără îndoială că știința și tehnica sînt fenomene sociale specifice, cu structuri și legi interne proprii, dispunînd de o relativă autonomie în raport cu alte structuri socio-culturale. Fără îndoială că așa cum am văzut, știința și tehnica dețin un rol prioritar în tabla de valori a omului contemporan și exercită o influență transformatoare fără precedent în structurile obiective și subiective ale civilizației. Eroarea fundamentală a autonomismului tehnocratic constă însă în aceea că asemenea fapte și tendințe sînt ipostaziate și rupte de orice determinism social-economic, considerate ca procese de autoreglare complexă, ce și au determinismul și rațiunea de a fi în ele însele.

Curențele tehnocratice sînt diverse, nu numai după varietatea școlilor ideologice dar și după nivelul sau sfera de probleme în care se manifestă, avînd însă ca o trăsătură distinctivă comună subaprecierea (iar uneori ignorarea) rolului determinant al relațiilor sociale de producție în definirea și dezvoltarea oricărui sistem social, în analiza consecințelor și mecanismelor revoluției științifice-tehnice.

Nu abordarea politică (în numele unei enunțate politici a științei, economice, sau culturale), ci abordarea tehnică a problemelor social-politice și economice — iată concluzia eronată pe care exponenții tehnocratismului o trag din extinderea metodelor cibernetice, a tehnicilor de calcul în investigarea faptelor sociale. Este o tendință de „dezideologizare” a gândirii și practicii sociale, ale cărei resorturi... ideologice vizează, conștient sau nu, atitudini ostile față de teza marxist-leninistă a inevitabilității revoluției sociale. Chiar și unii teoreticieni nemarxiști au sesizat nocivitatea politică a tehnocratismului. G. Gurvitch vedea anumite similitudini

între guvernarea tehnocratică și ordinea fascistă, atrăgînd atenția asupra pericolelor pe care le generează un regim tehnocratic așa cum îl preconizează adepții tehnocratismului. El exagera însă atunci cînd punea exigențele organizării și planificării exclusiv pe seama unor tendințe tehnocratice. Ele sînt, dimpotrivă, cerințe care decurg din dezvoltarea producției la nivelul tehnicii moderne și care, în virtutea unei logici interne, apropie capitalismul de propria sa negație — sistemul socialist, dar pînă cînd nu se produce realmente această negație radicală prin intermediul revoluției socialiste, capitalismul rămîne capitalism cu toate legile sale privind valoarea și plusvaloarea, profitul și supraprofitul. De altminteri, însăși practica vieții social-politice arată că cei ce conduc sînt în primul rînd exponenți politici ai clasei dominante și acționează în scopul realizării unei anumite politici și nu pur și simplu specialiști al căror comportament politic e determinat de legile inextorabile ale sferei tehnice. Cu un conținut schimbat și cu o finalitate radical diferită, această situație este proprie și socialismului.

Din punct de vedere al temei care ne interesează aici, această manifestare a concepției tehnocratice are ca premisă o ipostaziere ilegitimă a umanului sub forma hipertrofiată de homo tehnicus — una din expresiile mutilării spirituale și unilateralizării omului generate de capitalism.

În societatea capitalistă omul este prins într-un asemenea angrenaj mistificator și opresiv de relații de subordonare și înstrăinare încît raporturile dintre oameni capătă în conștiința acestora forma denaturată a relațiilor dintre lucruri. Produsele muncii, care ar trebui să-l exprime pe muncitor, să se constituie ca un spațiu axiologic de civilizație, formează dimpotrivă un univers de lucruri finite, independent și ostil, în care propriile sale forțe spirituale se află reificate. O asemenea situație obiectivă face ca munca moartă, aspectul obiectual, finit, al muncii să înăbușe momentul individual și subiectiv al muncii.

Marx scria că sub forma de mașină munca materializată se opune muncii vii pe care și-o subordonează, în mod activ în însuși procesul real de producție; dezvoltarea producției mecanizate accentuează și mai mult dominația condițiilor de muncă și a muncii materializate asupra muncii vii, pe care o subjugă și o face de prisos în forma ei independentă. Este tocmai procesul de fetișizare a obiectivului și obiectualului și de înstrăinare a subiectivului.

În socialism dispar cauzele economice ale înstrăinării; așa cum arăta Marx, mijloacele de producție nu mai apar ca o forță înstrăinată care domină pe muncitori. Noile relații sociale generează posibilități pentru o schimbare radicală a raportului om-tehnică, pentru depășirea funcțiilor parțiale și a pericolului reificării. Consecințele sociale ale progresului tehnic vizează suprimarea înstrăinării tehnice; înstrăinarea propriu-zis economică este desființată prin însăși suprimarea relațiilor de exploatare, mai întîi la nivelul macrosocial, al unor comunități și grupuri sociale, iar apoi la nivel individual.

Un capitol din excelența carte **Civilizația la răscruce** este consacrat dezvoltării omului ca factor de sine stătător, unde se arată că actualul progres al științei și tehnicii transformă dimensiunile fundamentale ale existenței umane, asigură o amplă activitate creatoare saturată de știință, „perfecționarea generală socială a omului, cultivarea tuturor forțelor sale”, ca, o componentă inseparabilă și un factor de sine stătător al creșterii forțelor de producție materiale... „În aceste condiții, prioritatea cultivării forțelor umane, a dezvoltării omului ca scop în sine dobîndește un sens foarte real”. Marca misiunii istorice a socialismului și comunismului este de a realiza acest sens, de a da viață imenselor posibilități umane ale civilizației tehnico-științifice, pentru a se ajunge la „o colaborare generală, o colaborare a oamenilor. La reciproca perfecționare a omului prin om — împrejurări singure în stare să întemeieze o dimensiune într-adevăr comunistă o vieții” (Civilizația la răscruce, Editura politică, 1970, p. 191—203).

ST. HOTNOG

„Natură statică”

ÎNTRERINDERE DE UTILAJE

ȘI PIESE DE SCHIMB

SUCEAVA

Profesăm

78 de meserii

Zilele trecute m-am aflat la Intreprinderea de utilaje și piese de schimb — Suceava unde am cunoscut oameni, fapte, succese. Această vastă întreprindere, una din mineriile sucevene, dotată cu cele mai „proaspete” cuceriri tehnice și-a sărbătorit inaugurarea la 1 ianuarie 1969, când a fost dată parțial în folosință. Și acum câteva date care ilustrează profilul acestei uzine. Se produc aici mașini și utilaje, linii tehnologice complete, pentru industria materialelor de construcții și prefabricatelor din beton, piese de schimb pentru industria materialelor de construcții, agregate pentru industria lemnului, celulozei și hîrtiei, etc. Numărul anual al reperelor se cifrează între 8000—9000, pentru piese de schimb împreună cu repere componente ale utilajelor și subansamblelor urcă la 12—14 000.

În urma unui studiu elaborat de specialiștii uzinei ca urmare a indicațiilor date de tovarășul secretar general Nicolae Ceaușescu cu ocazia vizitei făcute în 1970 uzina și-a dublat capacitatea de producție în special prin folosirea suprafețelor și creșterea productivității muncii. Prin aceasta, durata de recuperare a instalațiilor se reduce cu circa 60 la sută iar eficiența fondurilor fixe a crescut de la 0,7 la 1,24 la sută. Inițial proiectul acestei uzine prevedea producerea a numai două mărci de oțeluri slab aliate.

În prezent, în mod curent se elaborează peste 7 mărci de oțeluri slab și înalt aliate într-o varietate de peste 30 de calități ca: refractare, manganoase, inoxidabile, cromate etc, necesare în primul rînd asimilării în fabricație a pieselor de schimb ce se importau. Astăzi uzina exportă multe din produsele fabricate aici în care se imprimă vizibil marca românească. Alte date care ilustrează tinerețea acestei fabrici: peste 95 la sută din personalul uzinei este calificat de uzină, prin: calificări de scurtă durată, școli profesionale, ucenicie și școli de măștri. Există aici o secție de subingineri a Institutului Politehnic Iași patronată de fabrică. O cifră edificatoare: aici se profesază 78 de meserii fiecare cu măiestria și strălucirea sa. Dar cine sînt făuritorii produselor acestei uzine? Tineri și tinere între 20 și 25 de ani, care veghează neîntrerupt la mersul complicatelor mașini. Ca și în alte uzine și aici tinerețea se manifestă în toată plenitudinea. Gradul înaintat de mecanizare și automatizare a producției n-a scăzut preocuparea pentru îmbogățirea cunoștințelor profesionale, ci din contra, a stimulat-o.

IUPS — Suceava scris pe o roată dințată. Piesa se profilează pe cerul lui august care înfierbîntă lunca Sucevei. O ține ridicată o siluetă metalică de om puternic, cu picioarele bine înfipte în beton. Dacă privești mai atent, roata e chiar capul omului, dar ea seamănă și cu simbolul milenar al soarelui. Metafora sintetizează în totul tînăra industrie suceveană *Intreprinderea de utilaje și piese de schimb*. Sculptura care te anunță în ce unitate pătrunzi a fost realizată de către cercul de artă plastică din uzină, prin utilizarea unor deșuri. Există, așadar, aici o preocupare pentru frumos, se frămîntă probleme de creație și — precum vrea să ne-o sugereze sculptura — se gîndește producția și din punct de vedere estetic. E un atribut esențial care stă la baza succeselor înregistrate de această întreprindere tînără din toate punctele de vedere. Nu trebuie să uităm că media de vîrstă a personalului e în jurul lui 25 de ani. Nu e de mirare, deci, că la toate acțiunile orașului și ale județului, de înfrumusețare fie a sufletelor, fie a cadrului de muncă și de viață, IUPS e în frunte. O întreprindere tînără, (a pășit peste patru ani) care s-a impus în puternica zonă industrială a Sucevei prin entuziasm colectiv și ritm alert de muncă.

— *Cum vă explicați realizările de prestigiu ale întreprinderii pe care o conduceți?*, l-am întrebat pe tov. director Ioan Lukaes.

— Să începem prin necesitatea imperioasă care a condus la înființarea ei. Industrializarea țării la scară modernă a solicitat toate ramurile și toate spe-

cialitățile să introducă utilaje de ultim nivel mondial. Așadar, depășind mijloacele, să le numim „tradiționale”, și ramura constructoare de utilaje și piese de schimb a fost dotată cu instalații de un înalt grad de mecanizare și automatizare. S-a constituit, deci, de la început o uzină modernă.

— *Care e competitivitatea ei?*

— În primul rînd diversitate și complexitate privind profilul, mai bine zis o anumită elasticitate în însușirea reperelor și asimilarea lor. Competitivitatea noastră se măsoară la etalonul pieții mondiale. Ca un amănunt: una din secțiile cu pondere din uzină e dotată cu utilaj produs în India, dar în secția prelucrării mecanice, de pildă, mai mult de trei sferturi din utilaj e realizat în țară, ceea ce constituie desigur — un titlu de mîndrie.

— *Așadar, Suceava lemnului și a minierii a început să producă și oțel?*

— Desigur. În această direcție, vă pot spune că o serie de instalații precum cuptoarele electrice pentru elaborarea oțelului, mașini de format cu cap aruncător sau prin scuturare, mașini de broșat, frezat sau rectificat caneluri, de rectificat roți dințate, de frezat roți dințate conice constituie premiere în județul nostru.

— *Cu toate acestea, oamenii s-au familiarizat cu ele în timp util.*

— Desigur, că au fost probleme, începînd chiar de la montaj și punere în funcțiune. Totuși, datorită abnegației echipelor de tehnicieni și ingineri, în trimestrul IV, 1971 am atins parametrii proiectați, iar din 1972 au început depășirile, încheind anul cu 26 la sută peste plan. Anul acesta desigur că procentajul depășirii va fi mult ridicat. De notat

că oamenii noștri se instruiesc din mers, specializîndu-se la locul de muncă.

— *Care e locul ocupat în platforma industrială suceveană?*

— Un magnet de atragere a forței umane și un stimulent în imprimare a unui ritm de viață nouă în Suceava. Peste o mie de oameni au afluit din satele vecine și ne-au pus probleme speciale de adaptare și calificare. Uzina noastră e încă o școală de formare a viitorilor metalurgiști. Peste 500 de salariați pot fi considerați încă elevi, peste 50 de absolvenți de liceu tind spre specializare ca strungari și frezori.

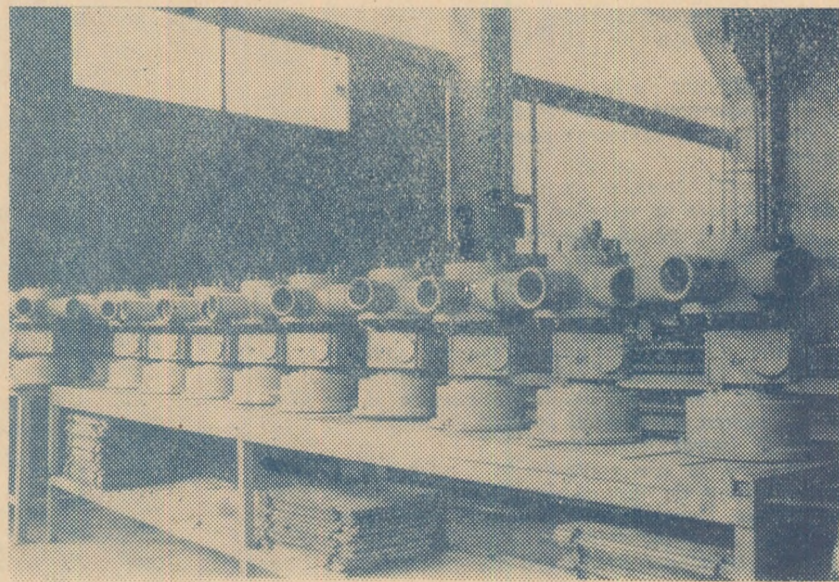
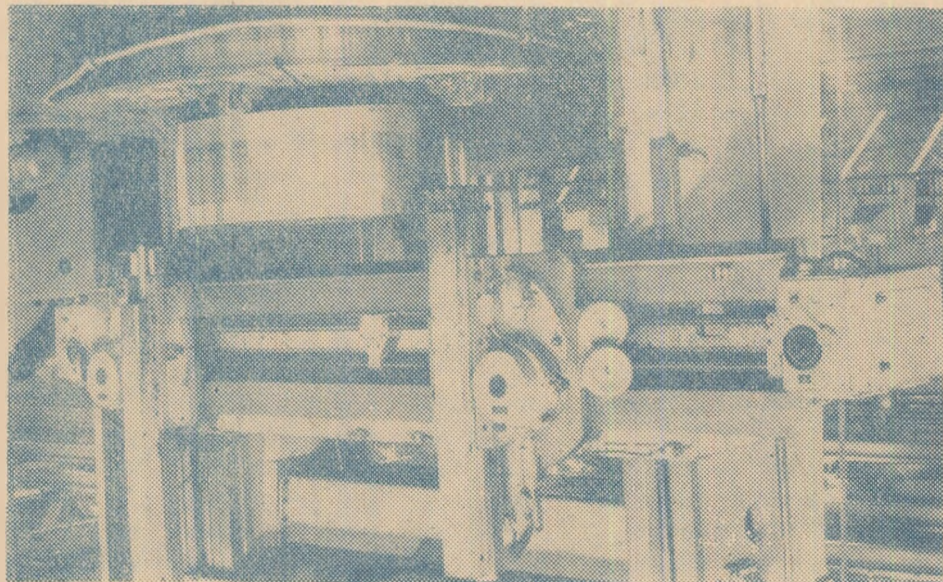
— *Perspective de viitor?*

— Proiectul de dezvoltare a uzinei e întocmit și aprobat. Datorită studiilor făcute de specialiștii noștri, cu o investiție de numai 35,6 la sută din valoarea primei etape realizăm dublarea capacității de producție și dublarea numărului de oameni care intră în fiecare schimb pe porțile uzinei.

În lunca Sucevei lemnul dominează delegat al codrilor din obștină și al unor tradiționale meserii. Dar iată că metalul nu se lasă mai prejos și impune orașul cetății de scaun drept o forță în rețeaua națională care furnizează mașini și utilaje pentru constructori și agregate pentru industria lemnului, celulozei și hîrtiei. E o înrudire firească, o consecință a bunei vecinătăți. Și astfel, în curînd vom putea vorbi de o tradiție metalurgică suceveană, venită să adauge județului din nord o nouă strălucire.

Omul de fier întîmpină răsăritul de august cu roata dințată ridicată cît mai sus.

ARB.

ÎNTEPRINDEREA MECANICĂ „NICOLINA” IAȘI

Cerințele economiei naționale, au impus schimbări radicale în structura de plan a unor unități.

De la schimbarea profilului în 1966 și pînă în prezent, harnicul colectiv al acestei întreprinderi, condus de organizația de partid, a reușit să se achite cu cinste de sarcinile ce i-au fost puse în față.

Trecînd punctul critic al eșecului de încercare, primii ani de la reprofilare, întreprinderea a căutat și a găsit forma cea mai bună, în sensul ca toate produsele ce ies pe poartă pentru diverși beneficiari, să fie de bună calitate.

Diversificarea producției a fost continuu în atenția întregului colectiv, pentru satisfacerea cerințelor și exigenței beneficiarilor.

Se cunoaște faptul că prin schimbarea profilului, întreprinderea a început să fabrice unele produse necesare în special con-

strucțiilor industriale și construcțiilor rutiere cum au fost:

— centralele de beton de 6000 și 30 000 mc pe an la început semi-automate și apoi automatizate complet;

— silozuri de ciment de 25 și 81 tone;

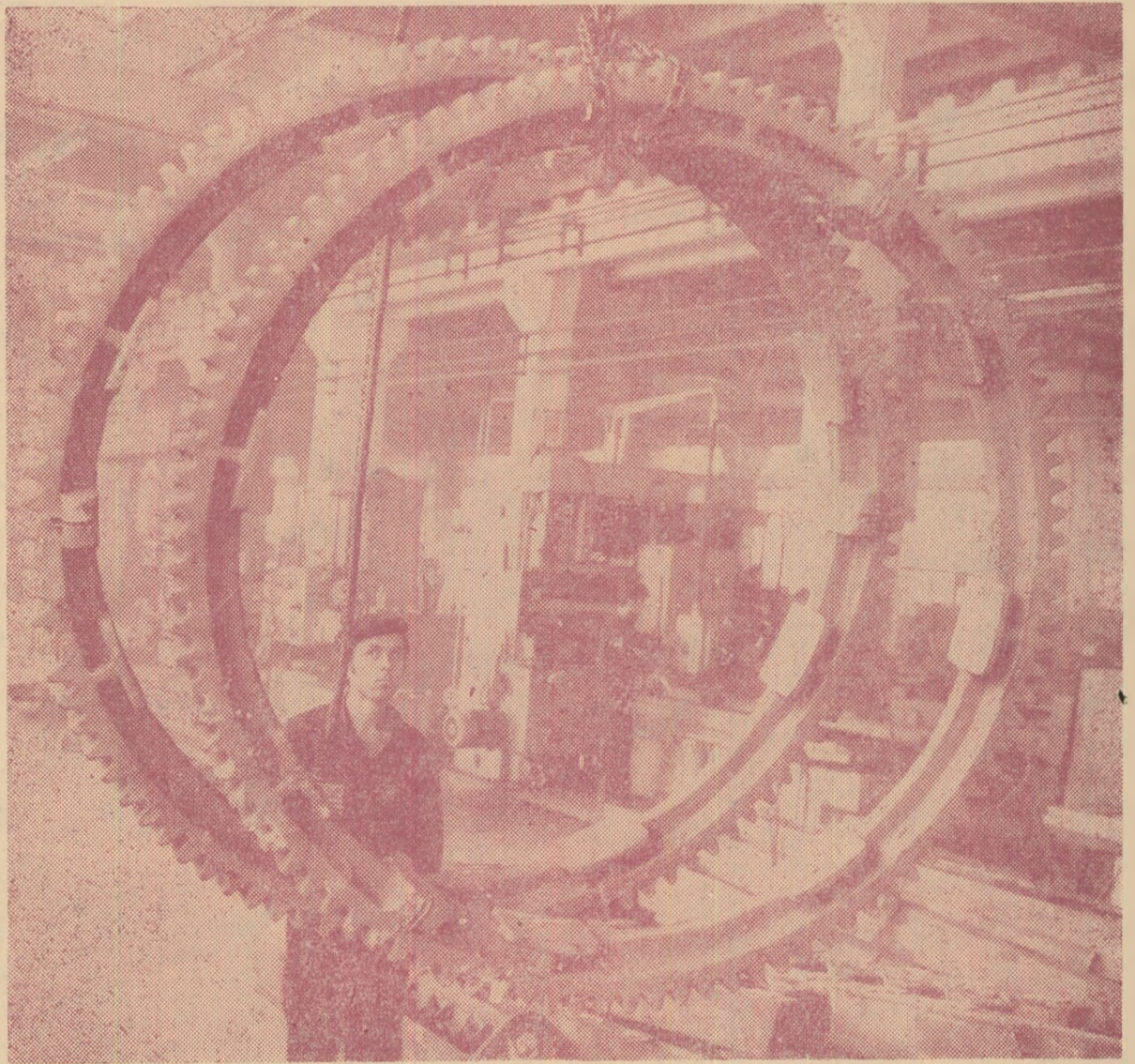
— echipament buldozer pe tractor S 650 și S 651

— încărcătorul cu cupă de 0,8 mc montat pe tractor S 650 și S 651;

— încărcătorul frontal cu cupă de 1,6 mc montat pe tractorul S 1500 cu aceeași utilizare, adică încărcări, descărcări de materiale de construcții etc.

Produsele fiind cunoscute de beneficiarii întreprinderii, vom face referire mai mult la nolle produse ce sînt asimilate în anul 1973.

— centrala de beton cu 2 malaxoare de 750 litri, — capacitate 45 mc pe oră;

— screper tractat de 8 mc acționat hidraulic, pe tractor S 1500 (sau S 1800);

— autogudronator de 8—10 tone;

— echipament de buldozer pe tractor industrial pe roți de 180 CP.

— Echipament încărcător frontal pe tractor industrial pe roți de 180 CP.

— Echipament buldozer pe tractor industrial pe șenile de 180 CP.

— Echipament de încărcător frontal pe tractor industrial pe șenile de 180 CP.

— Autofreză pentru zăpadă pe autoșasiu ROMAN — Diesel.

— Echipament de buldozer pe tractor industrial pe șenile de 360 CP (2x180 CP).

Toate aceste produse sînt destinate atît pentru uz intern, cît și pentru export.

fabricat și se mai fabrică diferite tipuri de boghiuri ca:

— boghiuri gondolă;

— boghiuri R.D.G.;

— boghiuri U.R.S.S.

toate în colaborare cu întreprinderea de Vagoane Arad, pentru export vagoane.

Întreprinderea mecanică „Nicolina” Iași, este receptivă la cererile beneficiarilor, căutînd a satisface cerințele prin livrarea produselor ce intră în profilul ei.

„NAVROM” Constanța

angajează:

MUNCITORI PENTRU ÎNCĂRCAREA-DESCĂRCAREA NAVELOR ȘI VAGOANELOR ÎN PORTUL CONSTANȚA

SE ASIGURA:

— salariu majorat de la 1 iunie a.c. (8 lei oră pentru lucru în acord);

— posibilități de câștig între 1.500—2.000 lei lunar;

— supliment de hrană gratuit în zilele de lucru;

— echipament de protecție;

— cazare în cămine moderne cu 4 paturi în cameră;

— sistem premial pentru reducerea timpului de staționare a navelor sub operațiuni;

— 3 mese pe zi, contra cost, cu 10,50 lei (în prima lună pe credit);

— transport gratuit dus-întors la sosirea și expirarea contractului;

— muncitorii care vor să devină permanenți, primesc alocație, transport pentru vizitarea familiei la 90 de zile, echipament de lucru etc.

Aceștia vor aduce actele de naștere și de căsătorie, cartea de muncă și fișa de lichidare, dacă au mai lucrat.

Doritorii se vor prezenta în fiecare luni la Oficiul forțelor de muncă din IAȘI, cu buletinul de identitate, livretul militar sau adeverința de recrutare. De aici, delegații Portului Constanța le asigură transport gratuit la Constanța pentru angajare.

ÎNTEPRINDEREA DE INDUSTRIALIZAREA CĂRNII—IAȘI

Despre carnea tranșată preambalată

Aprovizionarea populației cu carne, aliment de bază prin conținutul său în substanțe energetice, constituie o problemă vitală. Importanța cărnii în alimentație este bine cunoscută, ea conținînd proteine, hidrați de carbon, lipide, săruri minerale și vitamine. Se știe că proteinele din carne sînt asimilate într-un procent mai mare (97%) decît cele vegetale (60%), ceea ce crește valoarea biologică a acestui aliment, cu atît mai mult cu cît, în cazul de față, este vorba de proteine complete.

Modul de prezentare și modul de desfacere a cărnii au și ele importanța lor. Modalitatea clasică, distribuirea cărnii tranșată la trunchi în momentul vînzării este astăzi depășită, căci prezintă o serie întregă de inconveniente. Astfel, centrele de vînzare a cărnii nu dispun în genere de camere frigorifice sau măcar de dulapuri frigorifice suficient de mari încît să permită depozitarea unei cantități mai importante de carne în carcasă, ceea ce împiedică conservabilitatea ei. Distribuirea cărnii pe calități se face uneori arbitrar, în pofida avizării cumpărătorilor prin planșe cu împărțirea carcaselor pe porțiuni anatomice și cali-

tăți afișate la locuri vizibile. Vînzarea cărnii „la trunchi” nu corespunde în întregime nici dezideratului igienic.

Aceste inconveniente se remediază prin distribuirea, cărnii tranșate și preambalate, modalitate folosită curent în țările avansate.

Întreprinderea de industrializare a cărnii din Iași produce acest sortiment, pe care îl distribuie atît prin magazinul propriu de prezentare și desfacere, cît și prin rețeaua comercială. Prin lansarea pe piață a cărnii tranșate și preambalate se realizează importante deziderate:

— Vînzarea cărnii pe calități se face în mod corect. Consumatorului i se prezintă după dorință carne superioară, de calitate I sau calitate a II-a, cu greutatea imprimată pe etichetă.

— Calitatea cărnii este asigurată, ea fiind prezentată într-un ambalaj atrăgător și avînd aspectul comercial corespunzător.

— Prelucrarea se face în condiții superioare de igienă, iar ambalajul subțire și transparent de celofan împiedică contactul cărnii cu mîinile vînzătorului sau ale cumpărătorilor.

— Se asigură conservabilitatea cărnii atît prin refrigerarea ei înainte de prelucrare, cît și prin posibilitatea de a o apăra în vitrine frigorifice sau chiar în dulapuri frigorifice de dimensiuni obișnuite.

— Se realizează operativitatea distribuiri cărnii în centrele de vînzare, economisind astfel timpul consumatorului.

La Antrepozitul frigorifer Socola s-a dat recent în folosință o nouă și modernă secție de tranșare, care va permite realizarea unor cantități mai mari de carne preambalată, atît pentru municipiul Iași, cît și pentru alte centre urbane. Mecanizarea operațiilor și folosirea benzilor transportoare permite o mai judicioasă folosire a forței de muncă și o mai bună productivitate a muncii. Instalația de aer condiționat asigură condiții superioare de microclimat.

În felul acesta, întreprinderea de industrializare a cărnii din Iași își propune să-și aducă și pe viitor contribuția la realizarea comerțului cu carne în condiții optime.

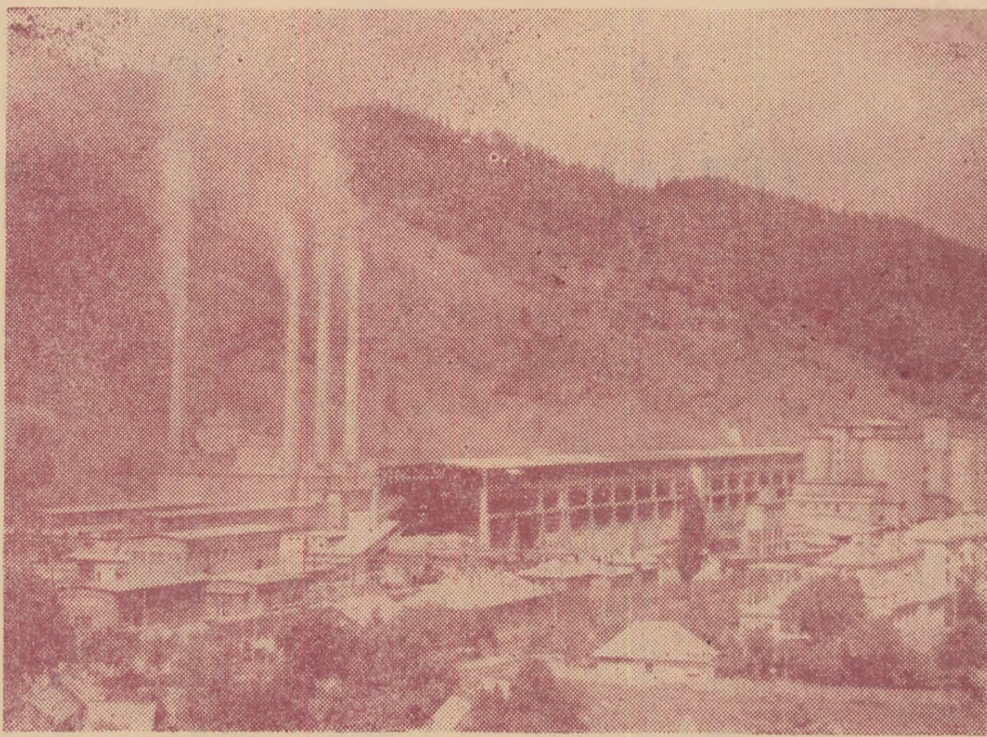
Dr. VICTOR HIE

COMBINATUL

DE LIANȚI ȘI AZBOCIMENT

BICAZ

— Confesiunile succesului —

Drumul te duce pe valea Bistriței zăgăzuită, undeva, mai la deal. Furnale fumegînd cimentul brun și apar solemne prin desisul brazilor, cu mult înainte de a călca hotarul Bicazului.

Sub poala a două dealuri s-a înălțat Combinatul, fără a rupe nimic din pitorescul creștelor. Așa a tot fost priveliștea din totdeauna că nici un băștinaș n-a aflat-o altcumva, doar că geografă s-a îmbogățit, de peste două decenii, cu fabrica de ciment pe un mal al apei, iar pe celălalt cu azbocimentul, alcătuiind Combinatul de Lianți și Azbociment.

Drumurile au îmbrăcat mantaua de asfalt lucios, semn că aici toate s-au durat. Copacilor din alei le-au dat ramuri mature. A rămas totuși o nostalgie a amintirilor deceniului al șaselea, cînd văile vibrau în sunetul de cazmale.

„Eu port acum cu mine un imperiu de satisfacții care își au izvorul în realizările anului 1972, acelea care ne-au situat nu de mult pe cel mai înalt podium de prestigiu național, în întrecerea socialistă cu unitățile industriale ale țării, ne spune inginerul Vasile Manolache, directorul Combinatului. Este adevărat că încă mă domină starea aceea

de extaz a succesului repurtat, dar sînt, pe de altă parte, luciditatea forței viitorului de a da același contur eficient anului 1973. Nu-i exclus ca această virtute să derive din elanul anului 1972, dar mi se pare că-l simt mai puternic. Aceasta-mi spune că succesul mobilizează omul. Gîndurile mele vizează acum ceva material, concret, care se referă la o creștere de capacitate a actualelor cuptoare cu încă vreo 15—20 la sută, apoi o nouă linie tehnologică care, din raționamentul meu, ar mai fi o altă creștere substanțială de capacitate, cu încă 25 la sută. Acestea fiind în principal imperatiivele anului 1973, firesc nefiînd singurele. Cum însă cimentistii bicăzeni m-au înțeles și de fapt cunosc sensul vieții noastre în general, singuri încercăm alte tentative care să justifice tradiția Bicazului nostru în ale cimentului.

Dacă investigăm rezultatele primei părți a anului 1973, ne dăm seama că el se profilează îmbelșugat și cu nimic mai prejos ca 1972: „Producția globală 102,5 la sută, producția marfă 102,4 la sută, productivitatea muncii 102,3 la sută iar livrările la export, 141,8 la sută”.

Intrebat dacă l-a încercat vreodată gîndul plecării din Bicaz,

cunoscînd solicitările ministerului și a altor unități din țară, inginerul Manolache Vasile, adunîndu-și parcă din infinit imaginea anilor bicăzeni, mi-a răspuns: „Niciodată! Ar fi absurd. Testul acesta a mai fost încercat. Întrebarea, „dacă zgomotul concasoarelor nu-mi produce stări stranii, mi s-a mai spus; ori mie-mi place să trăiesc aici, unde am de fapt și locuința. Aici, unde concasoarele, morile de ciment, zgomotul de ceasornic îmi dau ritmul vieții. În fond, fiind vorba de praful izolat al cuptoarelor, ce mai contează pentru mine o adiere pe lingă marea de ciment în care mă scald clipă de clipă. Nu-s bicăzean de origine, dar trăiesc aici de două decenii și aici m-am regăsit, printre aceste concasoare care scrișnesc în lupta cu roca. Pe oamenii aceștia de care m-am cimentat, nu-i pot desprinde de mine. Această conexiune ne-a făcut ca, ani și ani la rînd, să ne situăm printre întreprinderile fruntașe din țară, iar acum să deținem ordinul muncii clasa I-a.

Am convingerea că, cu un asemenea colectiv, oricînd ne sînt la îndemînă succesele fiindcă le știm limbajul. Anticipez prezența „Cronicii”, pentru rezultatele anului 1973.

Laurențiu Tărniceru

COMBINATUL DE LIANȚI ȘI AZBOCIMENT BICAZ

produce

Sortimente de ciment :

- alitic (pentru lucrări hidrotehnice, la construcția barajelor);
- P. Z. 400 (pentru glisări, grinzi și prefabricate utilizate pe șantierele de construcții);
- F. 350 (pentru tencuieli și fundații, în construcții de betoane cu marcă scăzută);
- R. I. M. 200,250 și 300 (în industria prefabricatelor din beton armat de mare rezistență);
- P. 500 AZBO (pentru produsele din azbociment);

Tuburi din azbociment, cu mufe și inele de cauciuc, în diametru de 80, 100, 125, 150 și 200 mm. (lungime de 3 metri și presiune de regim 10 atmosfere), utilizate în aducțiuni și lucrări de irigații.

Plăci ondulate din azbociment

(1200 x 673 mm, cu ondule mici), folosite în acoperișuri pentru brale industriale și agrozootehnice, cît și pentru construcția pereților de mai multe rînduri.

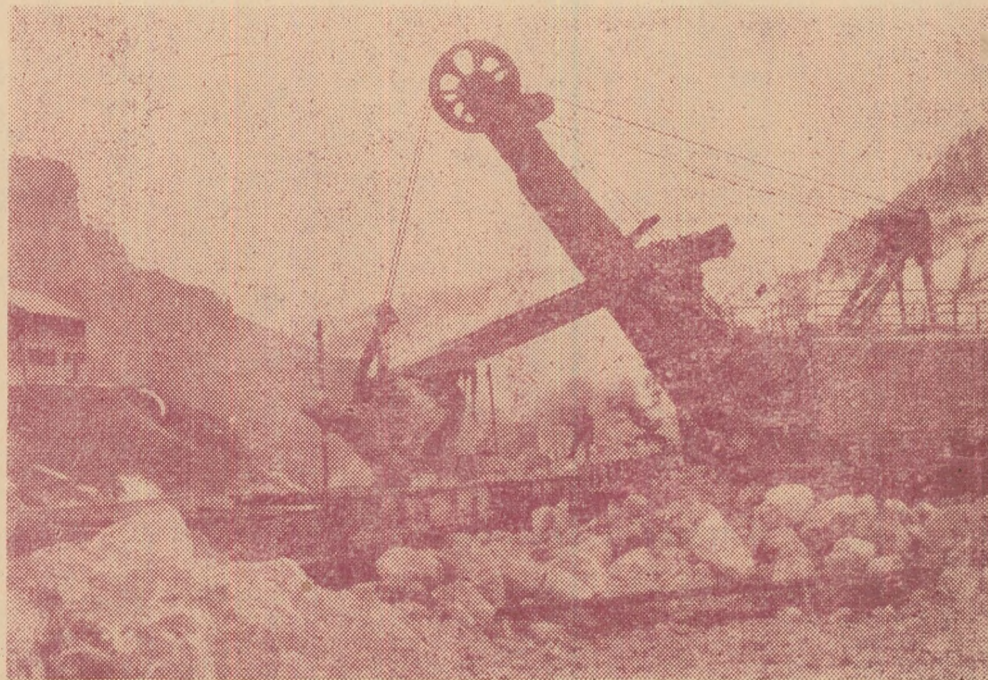
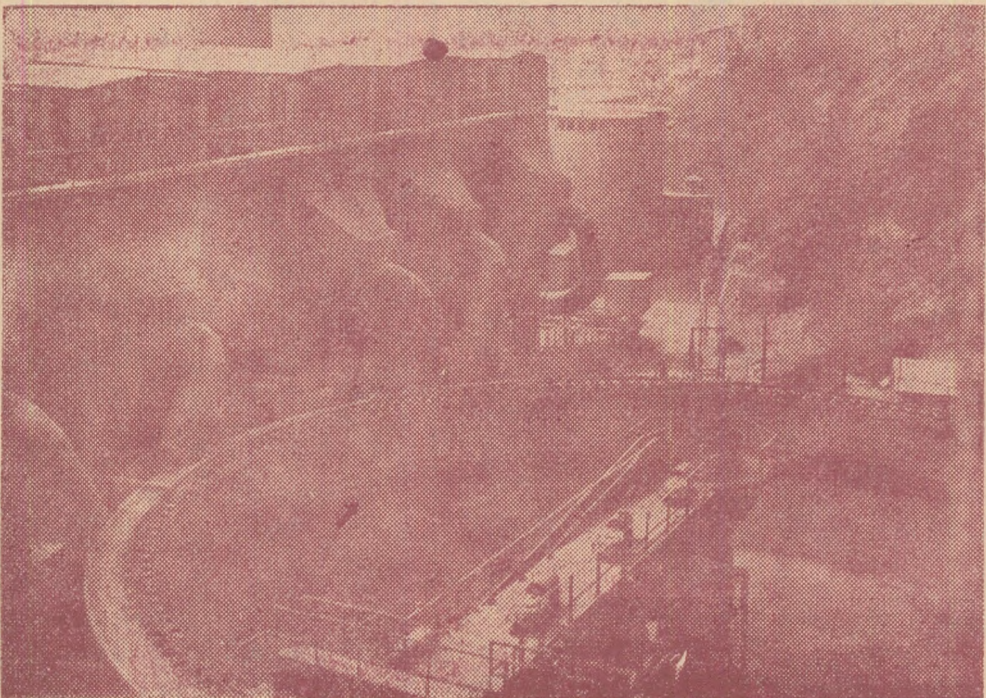
Sortimente de var :

- var de construcții tip I și II, pentru mortare, tencuieli etc.
- var industrial tip IV și V pentru industria chimică și metalurgică.
- var măcinat (calce) pentru betoane celulare autoclavizate, filtre pentru industria chimică și aditiv pentru uleiuri minerale.

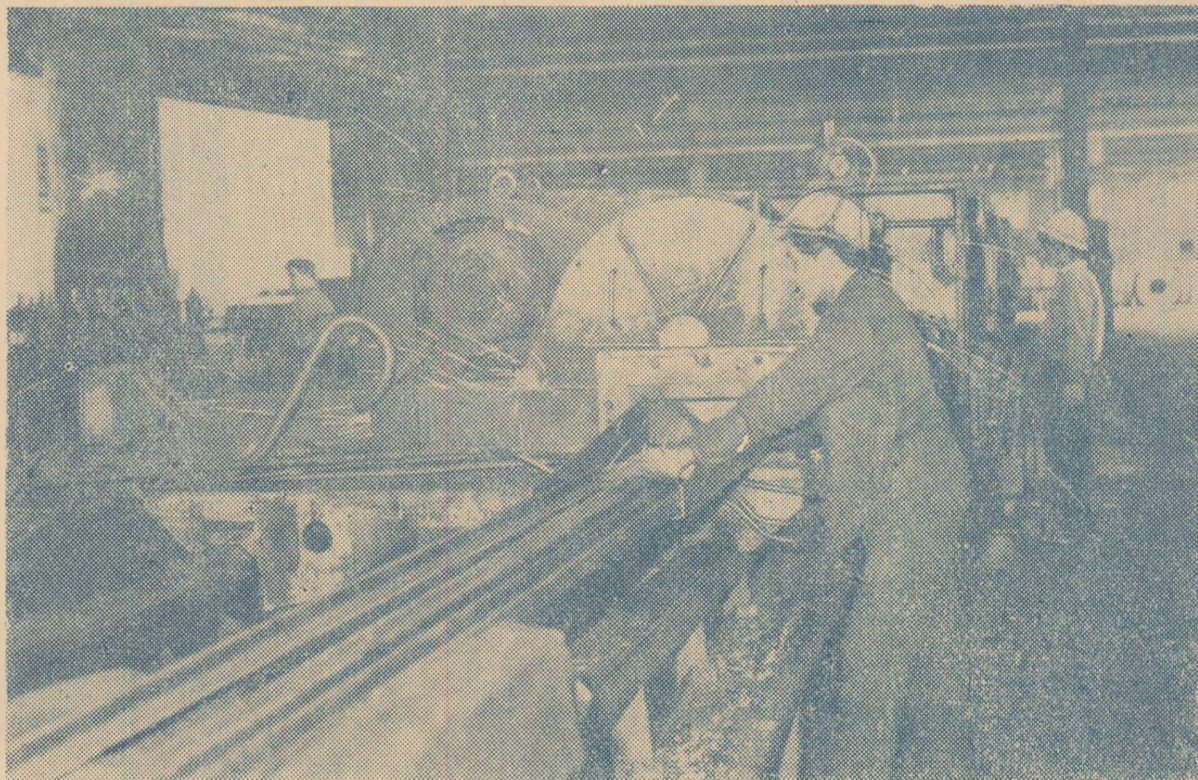
Filler (pentru mixturi asfaltice, în industria materialelor izolante — carton asfaltat și vată minerală — și ca fondant în industria sticlei).

Dolomită măcinată pentru fabricarea nitrocalcarului.

Agrocalcar, pentru amendarea solurilor acide.

UZINA METALURGICĂ IAȘI

Uzina metalurgică Iași este singurul furnizor din țară care produce și livrează o gamă variată de țevi sudate longitudinal și profile formate la rece. În prezent, se fabrică în uzină peste 1500 tipodimensiuni de țevi sudate și profile îndoite, iar problema asimilării unor noi produse este în continua atenție a colectivului ieșean care în anul 1973 va lansa în fabricație alte 30 noi tipuri.

Prin modul de prezentare, domeniile largi de utilizare în multiple sectoare ale economiei naționale, produsele uzinei sînt astăzi tot mai solicitate, cu atît mai mult cu cît tehnologia de fabricare a țevilor sudate și a profilelor îndoite permite asimilarea în fabricație a unor sortimente de țevi cu pereți subțiri, diametre mici, țevi de precizie înaltă etc.

Produsele Uzinei Metalurgice Iași sînt solicitate la export în peste 24 de țări din Europa, Asia, Africa și America Latină unde se bucură de o largă apreciere, caracteristicile tehnice și competitivitatea acestora fiind hotărîtoare în primirea unor comenzi tot mai numeroase.

Uzina Metalurgică Iași produce și livrează:

— țevi pentru instalații de apă, gaz, abur, cu filet și mufă sau fără filet, negre sau zincate, cu diametru de 3,8 inci pînă la 4 inci;

— Țevile se livrează în următoarele lungimi:

— lungimi normale de fabricație:

a) pentru țevi negre nezincate 4—8 m.

b) pentru țevi zincate 4—7 m.

— Lungimi aproximative, cuprinse în limitele lungimilor normale:

a) lungimi fixe 4—7 m.

b) lungimi multiple ale lungimilor fixe, numai pentru țevi cu capete netede, cuprinse în limitele lungimilor normale.

— țevi pentru construcții de precizie obișnuită laminate la cald sau la rece cu diametrul de 10—114 mm. grosime de perete de 1—4,5 mm.

— țevi pentru construcții de precizie înaltă trase la rece cu diametrul de 8—60 mm. grosime de perete de 1—2,5 mm.

La recepția în uzină, ținînd cont de categoria de execuție și de cererea beneficiarului, se ex-

ecută următoarele verificări și încercări:

— verificarea aspectului dimensiunilor și rectilinității;

— verificarea masei;

— încercarea la tracțiune;

— încercarea la aplatizare, îndoire, răsfrîngere și îndreptare;

— analiza chimică;

— încercarea în presiune hidrolică;

— încercare la duritate;

— verificarea macrostructurii;

— Tuburi de protecție pentru conductorii electrici tip P E L 9—48 (pantzer).

— profile deschise formate la rece din bandă de oțel cu lățimea desfășurată de 30—500 mm. grosimea de perete de 1—5 mm. cu utilizări diverse.

— profil cornier cu aripi egale și neegale, profil U, profil Z, profil Omega, profil T, profil V, profile cu aripi întărite.

— profile speciale diverse.

Produsele se livrează și la export conform cererilor beneficiarilor, după norme și standarde (STAS-uri), norme germane (DIN, TGL), sovietice (GOST), engleze (BS), etc.

Întreprinderea industrială de stat „8 Martie” — Piatra Neamț

Produce:

- Articole de lenjerie pentru femei, bărbați, copii.
- Îmbrăcăminte de bumbac (cămăși, scampoale, bluze etc.).
- Îmbrăcăminte din fire sintetice (jachete, veste, pulovere, rochii, șaluri, fulare).
- Ciorapi de bumbac.
- Perdele de bumbac.
- Căptușeli pentru încălțăminte.
- Ambalaje pentru legume, fructe etc.

Dacă e o fabrică în care poate fi evocată tradiția și se poate vorbi despre trecut, aceasta e desigur Fabrica de Confecții și tricotaje „8 Martie” din Piatra Neamț, întrucît a luat ființă în anul 1907 sub forma unei societăți. În orice caz e prima de acest fel din Moldova, o adevărată bunică a modernelor fabrici de astăzi. Partea interesantă e că însăși această bunică a întinerit în anii puterii populare și că astăzi ea constituie un obiectiv industrial cu care orașul de sub Pietricica se mîndrește. De altfel, prea puțin ne-ar mai putea aminti azi modesta societate din 1907, cu cîteva lucrătoare inghesuite în cîteva încăperi insalubre.

„8 Martie” e o fabrică impunătoare, cu săli spațioase, dotată cu utilaje moderne, încadrată armonios în arhitectura orașului,

constituind deci o probă prin chiar aspectul său stradal. Binețeles că e prin volumul și calitatea producției, prin ritmul de fabricație și prin perspectivele ce-i stau în față ea face parte din marea familie a industriei românești, fiind o întreprindere de bază în ramura respectivă. Dar dincolo de aceste calități evidente în cifre, aspectul din secții, gospodărirea la modul general, avîntul cu care este abordată și perseverența în muncă formează atributele energicului colectiv al fabricii, cu atît mai mult cu cît în proporție decisivă e format din femei. Se pare că acest regim de matriarhat convine specialităților de confecții și tricotaje întrucît „8 Martie” și-a luat angajamentul de a realiza planul cincinalului în numai patru ani și o lună, deci o devansare de 11 luni — aproape un an.

partid pe întreprindere. De altfel, continuă d-sa, planul de măsuri a fost în amănunt dezbătut în conferința județeană de partid din ianuarie 1973, cînd fabrica noastră a fost antrenată în mișcarea de întrecere privind sarcinile de producție. E vorba, deci, nu de o simplă ambiție de a lua înaintea altora, ci de un precis program de măsuri politico-organizatorice ca urmare a studierii posibilităților noastre. Aș numi aceasta o ambiție lucidă, întrucît planul propus, defalcat pe luni și săptămîni, este urmărirea metodică, fără nici un fel de rabat acordat calității. Și aceasta nu numai privind producția destinată exportului. Fără supărare, dar semeile sînt mult mai meticuloase decît bărbații și au spiritul critic foarte dezvoltat. Și ca să nu creiem nemulțumiri cliențele și să ne bucurăm de un bun renume sîntem în stare de orice efort. E destul ca fiecare muncitoare din fabrică să-și închipuie cum ar primi ea articolul respectiv, cumpărîndu-l și atunci devine cel mai exigent critic. Așa se face că nu avem probleme cu clienții, deși în meseria noastră se cere și un pic de artă nu numai îndemînarea tehnică.

— Cum am încheiat primul semestru al anului? se întrebă zîmbind tov. Iancu Leon, șeful producției. Zîmbetul său e prevestitor de lucruri bune. În primul rînd, ca realizarea planului,

l-am încheiat înainte de sorocul calendaristic. Aceasta datorită unei cît mai bune organizări pe schimburi și ateliere. Depășirea cea mai substanțială e la tricotaje, iar pe cap de salariat productivitatea muncii a crescut cu 490 lei. La producția marfă desfășurată planul a fost depășit atît pentru piața internă cît și la export. În fruntea întrecerii se situează textilistele de la atelierele de confecții P.N.A. și bobinat. Numai că steagul de frunză înfipt între mașinile lor e privit cu jînd de celelalte ateliere așa că...

— Un semn bun, revine tov. Manole Angela, precis că cele cinci milioane jumătate lei, depășirea de pînă acum a planului vor fi... depășite. Fetele noastre sînt puse pe fapte mari.

— Mi se pare important faptul că avem o depășire frumoasă la export (aproape 600.000 lei în valută) și că am urmat ștacheta beneficiilor cu 167.000 lei față de prevederi, ne informează șeful producției, Or aceasta înseamnă nu numai producție, ci o producție superioară realizată în anume condiții, mai precis în regim de lucru modern.

Modernitatea producției

— În adevăr, colectivul nostru luptă pentru ca fabrica să devină o întreprindere modernă, adică la exigențele tehnicii mondiale, din toate punctele de vedere, ne confirmă tovarășul Nicolae Buleu, director adjunct. De pildă, ne preocupăm de diversificarea producției, întrucît gustul pieții evoluează. În privința aceasta, o activitate susținută desfășoară colectivul nostru de creație. Numai în acest an am introdus în fabricație peste 500 de modele — deci o gamă foarte largă și într-un registru variat de culori și desene. Prestigiul cîștigat an de an a făcut ca produsele cu marca fabricii noastre să fie tot mai

solicitată chiar la export (U.R.S.S., Austria, R.D.G., Cehoslovacia, Franța, Canada, Libia etc.). Am prezentat standuri la tîrguri internaționale din Zambia, Dallas, Leipzig, Hamburg, Haga, Damasc, Paris, Teheran etc. Pentru marile public anunțăm că produsele noastre pot fi găsite la toate magazinele din țară.

— Perspective pentru 1974?

— Experimentăm confecții din melană cu fir trilobal, lucioasă, poliester și altele. E vorba de articole de îmbrăcăminte pentru toate vîrstele, cît mai elegante, mai rezistente și mai accesibile ca preț.

Ambiție lucidă

— Ce stă la baza unor asemenea realizări de anvergură?

— Bineînțeles că hotărîrea și seriozitatea cu care muncitoarele

noastre au primit apelul conducerii superioare de partid și de stat, ne asigură tovarășa Angela Manole, secretara organizației de

Mai este ceva:

CUVÎNTUL

Constantin NOICA

tate rațională”), de răspundere și uneori de vină.

Văzul lasă în echilibru natura cu supra-natura, pe când vorbirea poate face ca echilibrul să se rupă. Din perspectiva goetheană a văzului, nu numai că înțelegi omul și cultura lui prin natură, dar îl poți chiar condamna în numele naturii. De aci, unele accente rousseau-iste la Goethe, ca acel „Pfui! Cum arată câte o creație umană... câte un orașel negricios... în mijlocul naturii celei vaste”, rostit în tinerețe despre orașele elvețiene, în scrisorile sale de acolo, sau, la bătrânețe, mărturisirea către Eckermann (din 12. III. 1828) că, față de viața tot mai complicată și artificială a noastră, a Europeanilor, ți-ar plăcea să trăiești pe o insulă caldă, în sud. După ce a redus totul, cunoaștere, știință, artă, la scara obișnuită a omului, Goethe pare acum să caute cultura omului ca Rousseau, undeva sub natură.

Dar de vreme ce cultura aduce cuvântul, cheia omului, poate și a naturii, sînt altundeva. În numele cuvîntului, sensului, rațiunii, nu numai că nu s-au mai ținut Discursuri pentru natură, dar cultura întregă a putut apărea ca un Discurs din afara naturii. Ce este etica lui Kant decît un asemenea Discurs? ce altceva este orice afirmare a autonomiei culturii și omului, deci orice ieșire din determinism? În timp ce văzul lui Goethe și toate determinismele fac din om punctul de odihnă, aduse de el, adică reușita firescului, — prin actul de cultură înțeleasă în orizontul cuvîntului *pare* să se ivească în lume cealaltă neodihnă, marea, ireductibilă ruptură.

Din perspectiva aceasta a cuvîntului, cultura va apărea ca instanța superioară, care ea ar contrazice natura. Dar, instanța superioară fiind, trebuie ea să contrazică natura? Nu poate fi reluat ceva din sugestia lui Goethe, cum că faptul de cultură apare în prelungirea naturii, dar poate, pînă la urmă, deveni nenatural, și totuși trebuie păstrat ca atare?

Aceasta ne va părea singura cheie pentru a înțelege de ce Goethe a făcut totuși cultură mare, din perspectiva ochiului și nu a cuvîntului, cum s-a așezat, sau de ce a înțeles totuși pe greci. Gundolf a putut spune pe drept cuvînt că singuri Goethe și Hölderlin n-au devenit artificiali practicînd hel-

lenismul, dar ce curios ar fi faptul că ei pot obține un același rezultat cu înțelegeri atît de deosebite, dacă nu ar fi vorba, cu ei, de încorporarea culturii însăși în două momente distincte ale ei.

Cultura nu contrazice natura, o prelungeste, — este pînă la o treaptă adevărat: îi prelungeste modurile, intențiile, armonia; și, fiind o ordine în care a apărut cuvîntul, cultura trebuie să fie și o formă de înțelegere a naturii, o integrare a ei, astfel încît nu doar sfîntul Francisc va învălui în valorile sale spirituale natura, dar și un Kant va trebui pînă la urmă s-o facă: nu este „Critica rațiunii practice” urmată de „Critica judecării”? Dar, dacă este în prelungirea firii, cultura nu este doar prelungire a ei.

Undeva apele se despart, undeva omul își cucerește omenescul. Iar dacă înțeleșurile omului vor integra natura încă, natura nu-l va mai defini, ci el va obține „utopia socratică”. Aici natura îl va contrazice pe el, în timp ce el și cultura sa nu contrazic natura. Se poate sfîrși astfel la afirmația: natura contrazice cultura, dar nu și aceasta pe cea dintîi. Așa cum spune și Goethe, întîmplător, cîndva: dacă treci de la om la animal, ești dezorientat; invers însă, omul apare ca unificator (Scrisoare către Burdach, la 25. I. 1818). Deci animalul contrazice omul, nu însă și acesta pe cel dintîi.

Și iată-ne astfel ajunși la tipul acela neașteptat de contradicție, care reprezintă totuși esența contradicției vii și se ivește limpede, în perspectiva istorică, potrivit cu sensul contradicției grecești și al gândirii ei filozofice: contradicția unilaterală. Căci întotdeauna Grecii au văzut că unul din termeni este „mai bun” în termenii opuși contradictorii, și orice contradicție, la ei, este poate fundamentată pe cea dintre bun și rău, o contradicție care nu mai este una neutră, ci una orientată, binele preluînd cu el răul.

Așa s-ar explica, poate, mărturisirea aceea, splendidă în desemnarea ei, pe care o face cîndva Goethe, în marginea fenomenului grec. Cum au făcut grecii, se întreabă el (în *Călătorie în Italia*) să scoată din forma umană cercul acela, atît de complet ca expresie, de zeități? „Îi concep procedînd potrivit cu acele legi după care procedează natura și pe urma cărora mă găsesc”; dar adaugă: „Numai că, mai este ceva aci, un lucru pe care n-aș ști să-l exprim...”

ION CRÎNGULEANU

La Eminescu

I.

E-atît de simplu și curat de-nțeles
Cum se-aleg anii unul de altul
Cum lumile se aud adîncite pe șes
La depărtare de Luceafăr-Preainaltul.

Cît izvor cere tîmpla, cere tîmpla, unei frunți
Să-și clădească viața într-un gînd!
Iată-i pe visători, vrînd să fie munți
Ca un șir de coloane, luna ștergînd.

Iată-i strigînd cîntece-n ploaie
Și-atît de curat li-i sunetul uneori, —
Fluviul, pe după glezna lor se îndoiaie,
Năluca timpului nu-i decît o călărire în zori.

Mereu, din tot ce s-alege nu-i decît
Frumoasa taină cu fața ovală
Și, dinspre eternități, căzînd infinit
Prin tine, raza fundamentală.

Din Carpați, poate se vede o flacăra
La alte planete, dar cine-ar putea
Să nu strige de-acolo, că tot ce se vede
E, însăși, limpede, Raza ta?

Cum, i-atît de simplu și curat de-nțeles
În ce fel s-aleg anii unul de altul
Iar lunile se-aud, prin univers
Trecute, din luceafăr și prin el, Preainaltul.

II.

Din învierea ta eternă,
Cum se aude, sub ceruri, Marea
Ca un înger al lunii,
De-asupra, teiul sfînt
Își scutură floarea

Poate nu-s mai aproape
Nici timpul și nici depărtarea
Cum peste albastrele-ți pleoape,
Din înviere, teiul sfînt
Își scutură floarea.

Alb ca o lacrimă, în vis,
Hiperion izvorînd așteptarea —
Și-atît de candid deschis
Teiul sfînt, spre etern
Își scutură floarea

III.

Acest pămînt
Izvorînd
Înflorînd
S-a zidit
În unică tăcere imaginată
Ca un timp al iubirii
Cunoscut muritorilor
Doar o singură dată

Noi mai visam un cuvînt
Care va ajunge și va putea
Ridicîndu-se, din aripă și din pămînt
Prin ziduri să pătrundă
Zămislînd, zămislîndu-se
Sub teiul înflorit și sfînt,
Sun înginare și undă
Povestindu-se —
Eminescu a existat.

EXPLOZIA INFORMAȚIONALĂ

(continuare din pag. 1)

Mai întâi, este cazul să ne întrebăm dacă volumul informațional tipărit traduce dimensiunile reale ale noutății informaționale, calitate definitorie a informației. Este necesară, în același timp, distincția între noutatea unui conținut din conștiința individuală și contribuția acestuia la îmbogățirea conștiinței sociale obiective, științifică, tehnică sau culturală. Credem că se poate susține, fără ajutorul statisticii matematice, că multe cărți sau reviste mai conțin informații cuprinse și în alte lucrări similare în aceeași limbă sau în alte limbi. Apariția unei publicații nu înseamnă, deci, în aceeași măsură, și nașterea unei noutăți, ci mai curând anunță apariția unui nou aspirant la nemurire. Lectura unei singure cărți ne poate scuti de efortul lecturii a zeci sau sute de alte cărți. Este cazul, deci, să ne îndoim că patrimoniul informațional poate fi apreciat după numărul de titluri din cataloagele publicațiilor. Numai informația cu acoperire în „aur cenușiu” poate constitui tezaurul unei „bănci informaționale”. Anxietatea, deci, este mai curând expresia temerii cercetătorului de a nu putea cuprinde aria informațională necesară și este lezată de riscul de a trata probleme deja dezbatute, de a apuca pe căi bătătorite.

O altă observație care ni se impune privește calitatea sau nivelul informațional. Trebuie să deosebim informația secundară de una importantă, esențială, cu o valoare-cheie. Criteriul axiologic al calității, cu toată triada cunoscută a semnificației: semantică, sintactică și programatică, este indispensabilă în aprecierea informației. Natura informației deci, ne este dată în valoarea semnificației. Politica editorială are menirea de a discerne și promova valorile culturale.

Orice semnificație are dimensiunile ei: nivel și anvergură. Valoarea unei idei ni se dezvăluie din contextul acesteia, din nivelul și anvergura structurii în care se încadrează, pe care o suscită, o presupune sau o creează. Informația posedă potențial o rază de acțiune, un ciclu de desfășurare, de destindere într-un context, posedă o tensiune enegetică. Informația în sine, ca entitate izolată, este neutră și nu posedă nici o forță explozivă. Ceea ce explodează sînt cadrele, tiparele, contextele pe care, prin prezența ei, prin forța ei gravitațională, le modifică. În general, o atare idee nouă face să sară în aer calapoadele vechi,

încremenite și desuete. Informația nu este decât științele provocatoare de explozie. Întrebarea se pune: cărui fapt se datorește contactul științei cu materialul exploziv? O știință poate provoca explozii uriașe, dar se poate și stinge într-un fragment de secundă.

Ce l-a făcut pe Newton, de exemplu, să apropie — după relațiile legendei — fenomenul atît de banal al căderii unui măr de mișcările unui satelit al pămîntului sau de poziția pămîntului față de soare, provocînd astfel, prin nașterea unui nou context, al legii gravitației universale, explozia vechilor teorii? Ce l-a făcut pe Darwin să se ridice de la simpla și banala observație a creșterii unor noi rase de animale domestice la legea evoluției și transformării speciilor prin selecție naturală? Noul context, noua semnificație a informației, a ipotezei, a făcut să sară în aer toate teoriile creaționiste și, odată cu ele, teoria lamarkiană a evoluției.

Adîncind analiza, ajungem la concluzia că recepția, înregistrarea și stocarea informației nu reprezintă decît o primă etapă, mai mult mecanică și mai puțin importantă, față de etapa elaborării semnificației, a descoperirii și formării contextului din care răsare semnificația. Acesta și este momentul exploziv al actului de creație științifică sau artistică. Nu este importantă informația în sine și cuprinsă în tiparele ei cunoscute, încremenite, ci noua ei semnificație, izvorită dintr-o nouă configurație, în general mai vastă și superior organizată. Materialul înregistrat ne invită la un act de prelucrare; să acordăm gîndirii demilucrice prețuirea cuvenită; să nu uităm a gîndi. „Lucrînd zece ore pe zi — spune Isaac Asimov, un profesor de medicină din Boston — poți rămîne în urmă de două ori mai mult decît lucrînd cinci ore pe zi”.

Explozia nu este decît rezultatul firesc al acestui proces, adesea lung și anevoios. Psihologia creativității încearcă să ne descrie și să ne explice etapele gîndirii și imaginației creatoare. Teoria informației se cere completată cu teoria creativității, aspectul cantitativ cu latura calitativă a ideii.

Ceea ce este important în tot progresul științific, tehnic, cultural și artistic nu este cantitatea infor-

mațională, care, în fond, poate fi distilată și stocată într-un creier electronic sau comprimată la teacul abstracției umane. Importantă este calitatea acesteia, valoarea creatoare, înnoitoare a modului de interpretare a informației. Progresul științific nu se măsoară cu numărul de volume și articole tipărite, ci prin numărul de „explozii creative”. Aprinderea presupune, după cum se știe, științele pasionale și muncă asiduă. Pentru a reveni la Darwin, reținem faptul că marea sa operă, „Originea speciilor, s-a născut după 20 de ani de muncă. Este adevărat că știința a fulgerat înainte ca opera cristalizată să vadă lumina zilei. Iluminarea a fost precedată și ea de un efort desfășurat pe o perioadă a călătoriei sale de cinci ani, ca geolog, pe vasul „Beagle”. Nu este nevoie de alte exemple. Imprejurările, condițiile în care s-au născut marile invenții și descoperiri, în care s-au elaborat ipoteze și teorii grandioase, ne confirmă ideea că de la informație, ca material neutru sau amorf, pînă la explozie (științifică, tehnică, artistică, politică sau socială) avem de parcurs un drum, adesea lung și laborios, de căutare și mari strădăni. Pe parcursul acestui spinos drum, ideile, constelațiile ideatice sufăr progresiv o sumedenie de nepotriviri între ele, conflicte și contradicții, adesea de înaltă tensiune. Un semnal, neînsemnat și întimplător la prima vedere, devine stimul al transformării bruste a întregului arsenal semantic. Se produce o transformare calitativă a configurațiilor și semnificațiilor anterioare. Ne aflăm, ca și Fleming în momentul descoperirii sale epocale a penicilinei, în fața unei situații paradoxale: „hazard” așteptat și pregătit de un impresionant travaliu și un proces de mare încordare; anticiparea neprevăzutului, pregătirea necunoscutului, așteptarea neașteptatului! Este un act de mutație, de emergență a ideii spre un strat calitativ superior. Expresia de „salt calitativ” o preferăm celei moderne și impresioniste, de „explozie informațională”.

Saltul din conștiința individuală este sancționat și stabilizat de conștiința socială. Transformarea tiparelor semantice și pragmatice nu se produce numai în limitele unui dialog al individului cu sine însuși, ci mai ales în cadrul comunicării cu „altul”. Sensul informației constă în actul de comunicare, în aspirația „de a crea o înțelegere și cooperare în lumina unui dialog lărgit asupra lumii întregi” (H. Cassirer). De la informație la comunicare și de la comunicare la comunicare se face un salt de vedere, a intereselor, din lupta și contradicțiile acestora se nasc noi înțelesuri, directive și decizii. Informația devine creatoare prin reversibilitate, prin comunicare în dublu sens: de sus în jos de la organele instituționale de masă (televiziune, radio, cinema, presă) în jos, spre audient și cititor și de la masă în sus, spre instituție. Prin confruntarea și comentarea neîncetată a informațiilor se limpezesc semnificațiile, se conturează motivațiile, se stimulează participarea și angajarea individului la transformarea vieții sociale. Mijloacele de comunicare în dublu lor sens au funcția de a realiza, printr-un proces de retroacțiune, buclă de reacție („feed-back”), autoechilibrarea și autoperfecțiunea socială. Numai printr-un asemenea autoreglaj critic și constructiv, „explozia” informațională ne va putea salvagarda de exploziile nocive, de natură distructivă. „Cavalerilor Apocalipsului” le stă bine unde se află: Galaxia miturilor.

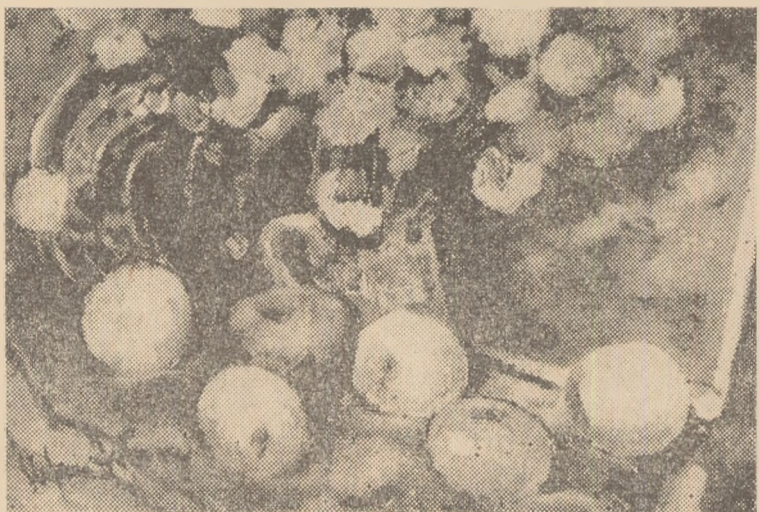
cartea științifică

L. BOICU: „Adevărul despre un destin politic”...

Intitulînd astfel unul din capitolele ce compun noua sa lucrare, închinată ultimului domnitor al Moldovei (1849—1856), istoricul L. Boicu surprinde, plastic, dilema sub care s-a desfășurat cariera politică a lui Grigore Al. Ghica, virtutea lui cea mai de seamă, odată cu slăbiciunile care i-au subminat opera: una ca dat al personalității, cealaltă rezultînd mai ales din împrejurările epocii. Între datorie, nestatornicie și nepuțință este formula rezumativă a unui destin pe care autorul îl discută sub un titlu polemic* și oarecum prezumțios. Prezumțios, fiindcă în principiu orice demers istoriografic vizează adevărul, chiar dacă nu izbutește să ajungă pînă la el. În același timp, istoricul știe (și L. Boicu în primul rînd) că adevărul întreg rămîne un deziderat, o exigență ideală, un punct terminus la care aspiră, păstrînd totuși o doză de scepticism, din care se nutrește conștiința perfectibilității. „Îndoiala, s-a spus, renaște mereu la rădăcina adevărului, ca vîstarul la rădăcina copacului” (B. Croce). Cîtă vreme se rezumă la stabilirea de fapte congruente și în granițe relativ restrînse, istoricul poate păstra iluzia adevărului fără rest. Cînd însă vrea să le surprindă semnificația, structura, spiritul care le animă, el pătrunde într-o zonă cu imponderabile și își simte numaidecît imperfecțiunea mijloacelor, chiar dacă n-a ocolit nici un efort pentru o cunoaștere cît mai deplină.

Cu această rezervă în privința titlului, apreciem ca fericită inițiativa de a creiona portretul istoric al lui Gr. Al. Ghica, personaj controversat, față de care istoriografia rămăsese datorare. Succesor al lui Mihail Sturza pe tronul Moldovei, timp de șapte ani, într-o epocă extrem de agitată, în care s-au pus bazele Unirii Principatelor, neînfeles de prieteni și denigrat ca furie de adversari redutabili, într-un moment de confruntări decisive, el merita, fără îndoială, gestul reparator pe care îl prevăzuse dealtminteri, în 1856, puțin înainte de a-și pune capăt vieții: „Va veni o zi cînd adevărul va ieși la lumină”. Acestui adevăr istoric i-e închinat cele aproape două sute de pagini biografice, pagini de o mare densitate documentară și de o vioiciune caracteristică lucrărilor sale. Reexaminînd știrile cunoscute și apeland deopotrivă la izvoare inedite, disociînd cu grijă tendințele epocii, definind principalele forțe care s-au înfruntat sub domnia septenală a lui Gr. Al. Ghica, punîndu-i în balanță șansele și neșansele, „datoria și nepuțința”, el a reușit, în adevăr, să-i fixeze efigia în trăsături sigure, cu o remarcabilă capacitate de a caracteriza oamenii, împrejurările, situații. Cunoscător reputat al epocii moderne, cu privire la care efectuase deja ample cercetări în arhivele din țară și de peste hotare, cercetări încununuate cu studiul monografic Austria și Principatele Române în vremea Războiului Crimeii (Editura Academiei, 1972), L. Boicu vedește și în lucrarea consacrată personalității lui Gr. Al. Ghica aleele însușiri de analiză și reconstrucție, care îi asigură solidaritatea. Un portret istoric al ultimului domnitor al Moldovei, aceasta e ființa declarată a autorului, care știe să-i pună în evidență rolul pozitiv jucat în făurirea statului național român și să-i explice drama, o dramă născută din „Confruntările dintre imperatiile epocii și propria sa condiție socială și politică, dintre năzuințe și impulsuri generoase, pe de o parte, dintre proiecte ambițioase și vrăjmășia oamenilor și împrejurărilor” (p. 7). Injuria temporum et horumum, s-ar putea spune, cu o sintagmă clasică, însă istoricul relevă totodată și slăbiciunile personale, supunînd la un examen atent și obiectiv întreaga activitate a domnitorului, căutînd să distingă mereu între eșecurile datorate unor condiții obiective și cele care trebuie puse pe seama pendulării acestuia între forțele conservatoare și cele progresiste ale epocii, între absolutism și democrație. Cînd a optat, în fine, pentru o politică liberală „era prea tîrziu: el își crease deja numeroși adversari care, denigrîndu-l cu obstinație, l-au împins la gestul suprem. Încercînd să-i explice sinuciderea, autorul pune în lumină nu numai slăbiciunile izvorite din firea fostului domnitor, acum retras în Franța, dar și dilema ireductibilă a reformismului, cercul vicious în care se închide tentativa de a împăca, după o revoluție, „ordinea legală” cu înaltele interese ale țării. Slab, șovăitor, incapabil de hotăriri ferme, capitale, Gr. Al. Ghica n-a fost în stare să epuizeze șansele ce i le oferea epoca, ieșînd dimînuat, cum observa P. Bataillard, din fiecare nouă criză, pînă la cea din urmă, care l-a condus la automicidare. Cartea lui L. Boicu e, în fond, un elogiu implicat al radicalității atitudinii pe care domnitorul a înfeles-o doar în ultima parte a greii sale misiuni, misiune care i-a permis să înscrie în istoria patriei, după aprecierea lui Kogălniceanu, „o pagină strălucită, prin desființarea sclaviei, legiurea presei și curagioasa apărare a drepturilor țării înaintea Congresului de la Paris”. Salutare intenții nu i-au lipsit însă nici cînd. „Binele, observa Gr. Ghica, luîndu-și rămas bun de la patrie, e totdeauna greu de făcut, și mai ales în epoci de criză ca aceea pe care am petrecut-o”. A fost, în adevăr, o epocă de criză, la soluționarea căreia a participat el însuși, chiar și după ieșirea definitivă din viața publică. Pe tronul lui Ștefan cel Mare (I), Între datorie, nestatornicie și nepuțință (II), Spre marele țel al românilor: Unirea (III), Sfîrșit tragic (IV), sînt cele patru capitole ale cărții de o mare densitate, în care autorul a știut să portrezeze un personaj atît de caracteristic pentru anii care au premers Unirea Principatelor. Întîlnirea dintre Gr. Al. Ghica și Al. I. Cuza la Galați (14—26 iulie 1856) semnifică nu numai simbolică despărțire a două epoci, dar și continuitatea lor. Meritul lui L. Boicu e de a fi știut să fixeze în trăsături pregnante, cu talent și largă comprehensiune, personalitatea celui dintîi, proiectînd-o pe fundalul epocii, înainte de a se decide pentru portretizarea celuiilalt.

AI. ZUB

Șt. HOTNOG :

„Natură statică”

În anii din urmă, rod al unor intense preocupări, apar tot mai multe studii consacrate viitorului omenirii. În acest cadru se înscrie și mult discutata lucrare „Limitele creșterii”¹⁾ în care se susține că: „dădând tendințele actuale de creștere ale populației, industrializării, poluării, producției alimentare și al epuizării resurselor continuă în ritmul prezent, în mai puțin de un secol vom asista la prăbușirea sistemului mondial al umii de pe planeta noastră”.

Apariția acestei cărți este datorată „Clubului de la Roma” înființat în aprilie 1968 din inițiativa economistului italian Aurelio Peccei care grupează peste 70 de personalități ale vieții științifice, economice și sociale din 25 de țări. Principala preocupare a „Clubului” a fost elaborarea unui „Proiect cu privire la situația omenirii” încredințând redactarea acestuia, după reuniunile din anul 1970 de la Berna și Cambridge și dezbaterile din anul următor, de la Moscova și Rio de Janeiro, profesorului D. L. Meadows de la „Massachusetts Institute of Technology”, fapt pentru care întâlnim, în literatura de specialitate citarea acestui studiu și sub denumirea de „Raportul Meadows” sau „Raportul M.I.T.”.

La baza concluziilor înscrise în „Raport” se află modelul intitulat „Sistemul dinamic al lumii” elaborat de un colectiv de la M.I.T. condus de J. W. Forrester. Modelul înscris prezintă evoluția a cinci variabile apreciate că au o creștere exponențială și anume: populația, producția de alimente, resursele naturale, producția industrială și poluarea, începând din anul 1900 până în 1970 și previzibilul până în mileniul următor.

Autorii „Raportului” argumentează că în jurul anului 2100 se va declanșa o criză mondială generată de penuria de hrană a populației dacă se menține actuala rată a sporului natural chiar în condițiile sporirii suprafeței cultivabile și a productivității în agricultură. Totodată, se apreciază că resursele minerale vor fi epuizate, în conținutul dimensiunilor actuale de consum în următoarele două-trei decenii, iar la unele produse până spre finele secolului următor.

Creșterea ratei investițiilor și orientarea prioritară a acestora spre industrie sunt considerate drept cauze esențiale ale dezechilibrului care va determina epuizarea resurselor naturale și accentuarea poluării. „Modul fundamental de comportare a sistemului mondial este creșterea exponențială a populației și capitalului urmate de prăbușire” (pag. 29). Cu ritmul actual al industrializării, autorii conchid că se va ajunge foarte curând la un stadiu alarmant de degradare a planului, la adică procesului de înfățișare a atmosferei, a apelor mărilor și oceanelor cu reziduri, care vor determina foarte curând distrugerea porțiunilor naturale reclamate de viață.

Față de asemenea stări de neîncredere se apelează la conjugarea eforturilor tuturor statelor pentru evitarea unei catastrofe globale întregii omeniri. În fapt „Raportul” degajă un pesimism umbru asupra viitorului apropiat al omenirii și pledează pentru stoparea creșterii populației dată cu reducerea la zero a dezvoltării economice. Studiul a generat dezbateri fără precedent. Majoritatea intervențiilor, deși admit că sîntem în fața unei demonstrații operaționale alarmante, dezic concluziile și precizările inale, calificînd lucrarea drept o distichie distopică. Remarcabil sociolog A. Sauvy²⁾ acordă acestui studiu „nota zero” și-i acuză pe promotorii raportului că păcătuiesc împotriva „săracilor care se înmulțesc dar care nu-și pot plăti locul stagnării”: economistul englez W. Beckerman demonstrează că „modelul este grosier și mecanicist, conținînd numeroase contradicții între termeni” iar rancezul C. Gruson (ca să cităm numai câteva intervenții) observă că „Meadows și echipa sa au manifestat un pesimism nejustificat privind dorința și posibilitățile societății de a alege căile raționale ale creșterii”. Comitetul pentru resursele naturale din cadrul Consiliului economic și social al O.N.U. pe

LIMITAREA CREȘTERII SAU DELIMITAREA EI!

AI. FLOAREȘ

baza unei temeinice analize respingînd teoria limitelor de creștere și declară că, avînd în vedere potențialul existent, în special în țările în curs de dezvoltare, temerile exprimate nu se justifică.

Analiza datelor și concluziilor rezultate din această lucrare impune a lua în considerație faptul că, *planeta noastră se găsește astăzi formată din state cu nivele extrem de diferite privind densitatea populației, gradul de valorificare a surselor de alimentară și a materiilor prime, nivelul de dezvoltare economică și socială.*

Dar să analizăm cauzal cele cinci variabile, prin prisma realităților:

1). Referitor la populație, există un grup de țări dezvoltate din punct de vedere economic unde, de regulă, întîlnim o densitate ridicată. În cele mai multe cazuri, dezvoltarea economică a fost însoțită de reducerea natalității dar nu și invers. Statisticile evidențiază că, exceptînd unele tendințe noi care se întrezăresc, de creștere a ratei sporului natural în S.U.A. și în Japonia, țările dezvoltate economic înregistrează o natalitate redusă. Spre deosebire de acestea, un mare număr dintre statele subdezvoltate și în curs de dezvoltare au o densitate scăzută, ceea ce reclamă o sporire sistematică a populației. Mai mult, ajungerea din urmă a statelor dezvoltate solicită un volum tot mai mare de forță de muncă cu o structură corespunzătoare cerințelor moderne. De asemenea, procesul de cristalizare și dezvoltare a națiunilor în plenitudinea lor, pentru țările care și-au dobîndit recent independența, impune în cele mai multe cazuri sporirea sistematică a populației.

2). În ce privește sursele de alimentară, este cunoscut că se află în exploatare mai puțin de jumătate din suprafața cultivabilă a globului pămîntesc. În același timp, îngrășămintele chi-

mice, biostimulatorii, mijloacele mecanice și hidroehnice constituie, în mai mult de două treimi din statele lumii, un adevărat deziderat. Soluționarea acestor probleme ar crea, după cele mai elementare calcule, cantități suficiente de produse alimentare, nu pentru 3,7 miliarde locuitori ci, pentru înzecitul lui. Este exemplificativ din acest punct de vedere cazul Olandei care, cu o densitate de peste 385 locuitori pe kilometrul pătrat, obține un produs intern brut pe o persoană dintre cele mai mari din lume. Realizarea unei densități similare pe întregul glob presupune o populație de aproape 28 miliarde locuitori a cărei înfăptuire depășește, în timp, cu mult limitele alarmante ale „Raportului M.I.T.”. Apoi, să nu neglijăm sursele de hrană pe care le oferă fundul mărilor și oceanelor, perspectivele proteinei sintetice și a derivatelor acesteia.

3). Este adevărat că sursele de materii prime prezintă în fiecare moment anumite limite, dar ele sînt tot atît de dinamice ca și progresul tehnic. Pe bună dreptate observa P. Lafitte că: „cu cît se exploatează resursele naturale, cu atît rezervele cunoscute cresc”³⁾.

Separat de aceasta, se cuvine subliniat faptul că importante zone ale globului sînt încă neprospectate. Sigur, aceasta nu presupune că rezervele de materii prime cresc la infinit, dar înseamnă că limitele lor sînt mult prea departe de ceea ce cunoaștem astăzi. De asemenea, se impune adăugat faptul că actuala revoluție științifică și tehnică pune în valoare noi și noi materii prime sintetice, similare celor naturale, că are loc o preocupare tot mai intensă de recuperare și „reciclare” a materialelor consumate, îndeosebi cele de fier, aluminiu, hîrtie etc. și că cercetarea spațiului cosmic va aduce noi surse de asemenea materii. Totodată se pare că vom ajunge, nu prea tîrziu, la revizuirea multor legi naturale și în acest cadru la înfăptuirea visului de aur a generațiilor trecute de obținerea primului gen de „perpetuum mobile”. Cel puțin fiziunea nucleului de hidrogen determină mari speranțe, chiar la actualul nivel al tehnicii. Un argument suplimentar îl constituie și știrea potrivit căreia în S.U.A. se va construi pînă în anul 1979 primul reactor nuclear reproductiv, cu o capacitate de 400 MW și care va regenera mai mult combustibil nuclear decît consumă. Vom asista fără îndoială la captarea și utilizarea energiei solare în cele mai diverse scopuri, probabil încă înainte de sfîrșitul actualului mileniu. Toate acestea ne dau dreptul să afirmăm că, resursele energetice ale lumii devin practic inepuizabile.

4). Gradul de dezvoltare economică continuă să polarizeze lumea în două tabere extreme de distanțate și cu perspective de adîncire a decalajelor, așa cum se poate observa și din tabelul de mai jos:

DINAMICA PRODUSULUI INTERN BRUT PE UN LOCUIITOR, ÎN DOLARI⁴⁾

	Situația existentă		Proгноză	
	1965	1970	1975	1980
Media tuturor țărilor	696	803	943	1 111
Țări dezvoltate	2 434	2 904	3 545	4 342
Țări în curs de dezvoltare	191	219	262	319
Decalajul: țări dezvolt./țări sărace	12,7	13,2	13,5	13,6

Iniși autorii „Raportului M.I.T.” recunosc că „procesul creșterii economice, așa cum are el loc astăzi, lărgeste în mod inexorabil decalajul dintre națiunile bogate și cele sărace ale lumii. Limitarea creșterii economice și acceptarea ratei zero, de fapt a reproducției simple, care practic este irealizabilă datorită amplificării productivității muncii și imposibilităților de stagnare a sectorului terțiar, poate fi discutat cel mult la nivelul țărilor cu un grad avansat de dezvoltare economică.

Dar dincolo de aceste medii se ascund decalaje cu mult mai alarmante. Oare se poate concepe introducerea ratei zero în același timp S.U.A. și Indiei, în condițiile cînd în anul precedent prima realiza un produs intern brut pe locuitor, de 5000 dolari iar ultima de 100 dolari? Aceasta ar însemna în fapt consfințirea definitivă a decalajelor, condamnarea țărilor rămase în urmă la surse perpetue de materii prime, de forță de muncă și piețe de desfacere pentru produse finite țărilor dezvoltate. Punerea în valoare a resurselor țărilor „sărace”, a forței de muncă, asigurarea unei adevărate egalități din punct de vedere economic între state impune accelerarea gradului de industrializare, atît cantitativ cît și calitativ-structural, în țările slab dezvoltate sau în curs de dezvoltare.

5) Pericolul poluării îngrijorează astăzi toate națiunile lumii. Atenuarea consecințelor poluării nu poate însă duce spre subdezvoltare și întoarcerea la evul mediu. Aceasta cere dimpotrivă conjugarea eforturilor tuturor statelor spre găsirea unor antipoluanți capabili să înlăture sau să prevină orice dezechilibru ecologic. Consfătuirea din 1972 de la Stockholm evidențiază, pe această linie, volumul mare de posibilități care se cere valorificate. Așadar „Raportul M.I.T.” se recomandă ca o lucrare care atenționează factorii responsabili asupra consecințelor ce le poate determina eventualele dezechilibre, asupra evoluției și viito-

rului omenirii. Datele puse la baza modelului sînt greu de testat, dar experiența vieții de milenii demonstrează că este deocamdată irealizabilă cuprinderea societății omeniești în cîțiva indicatori statici care să exprime un dinamism atît de complex. Mai mult: „Raportul” nu tratează și recunoaște că nu poate trata, problemele generate de natura relațiilor sociale, domeniu în care numai schimbările din ultimele trei decenii au produs adevărate mutații în evoluția tuturor indicatorilor analizați de Meadows și Forrester. Se cuvine, în acest cadru, a fi reamintit că între trăsăturile epocii contemporane se înscrie la loc de frunte procesul ireversibil de trecere de la capitalism la socialism de care autorii își dau seama dar pledează în fapt, destul de voalat, pentru perpetuarea actualelor stări de lucruri, pentru acoperirea curențelor orînduirii capitaliste, pentru accentuarea decalajelor. Deși în prefața „Raportului” se arată că îngrijorează stările de lucruri de pe planeta noastră unde dăinuie: „sărăcia în mijlocul belșugului, degradarea mediului înconjurător, pierderea încrederii în instituții, extinderea necontrolată a urbanizării, nesiguranța unui loc de muncă, înstrăinarea tineretului, înălțarea valorilor tradiționale, inflația, crizele economice și monetare” nu sînt examinate în context cauzele acestor flageluri sociale generate de orînduirea capitalistă.

În al doilea rînd, „Raportul” face marea greșeală de a nu fi adăugat, tot în rîndul factorilor de bază, și tot de natură exponențială — tehnologiile — progresul tehnic în ansamblul său care generează un dinamism necunoscut în istoria omenirii.

Cea mai mare greșeală este dată de faptul că s-a lucrat pe un model global. Altul ar fi fost rezultatul dacă cele cinci variabile exponențiale ar fi fost calculate la nivelul fiecărui stat, procedînd apoi la însumarea și analizarea lor în acest context. S-ar fi dedus probabil, în acest caz, și în condițiile acceptării egalității depline și a suveranității nelimitate că stagnarea creșterii demoeconomice trebuie cel mult delimitată la acele țări care au ajuns deja la un înalt grad de industrializare, de dezvoltare economică, în timp ce țările „sărace” trebuie să forțeze nota în această direcție.

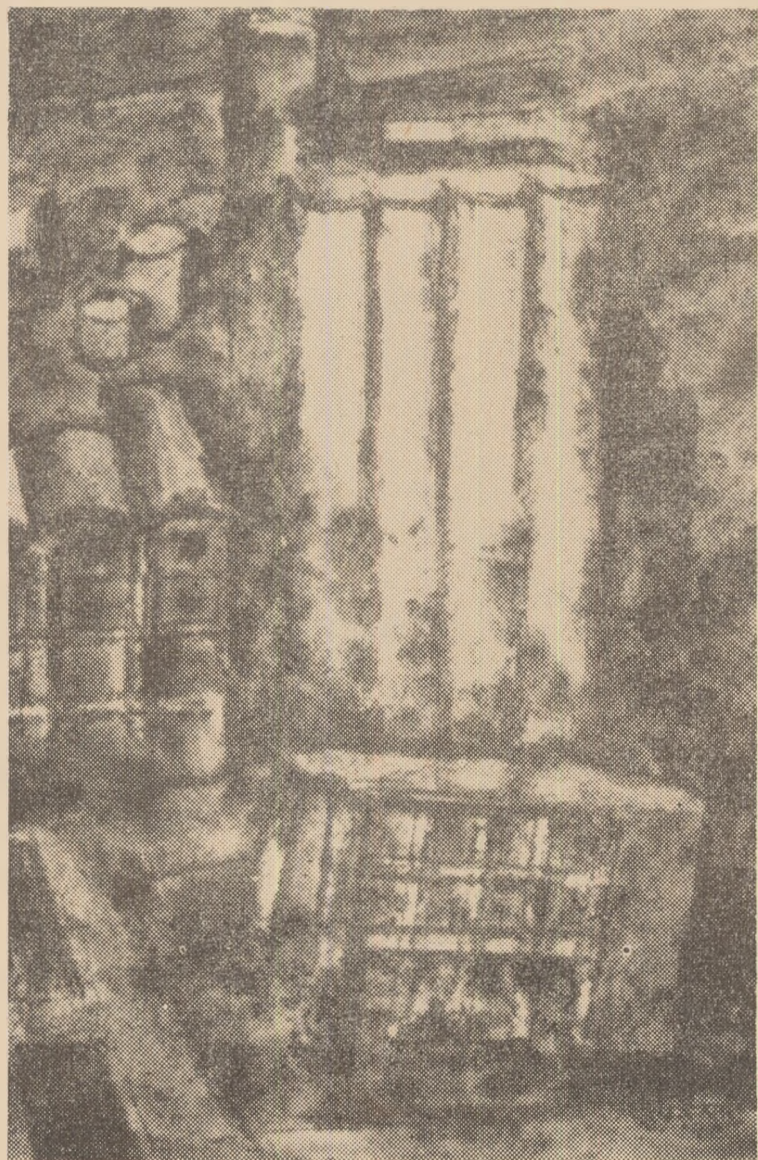
În fine, această lucrare constituie primul document computerizat care atestă necesitatea unor schimbări sociale radicale ce nu pot fi înfăptuite de capitalism, determinînd cel mai plauzibil argument în favoarea socialismului, orînduire ale cărei beneficii sînt închinete omului, afirmării personalității umane. De asemenea, se cuvine subliniată necesitatea elaborării unei alternative prospective marxiste asupra viitorului omenirii.

¹⁾ Meadows, D. H.; Meadows, D. L.; Randers, J.; Behrens III W. W.: *The lim's Growth*. A Project for the Club of Rome's. Proiect an the Predicament of Mankind, A. Potomac Associates kind, A. Potomac Associates Booc, Universe Books, New York, 1972, 205 p.

²⁾ A. Sauvy „Croissance zéro”. Calmann — Lévy, 1973.

³⁾ P. Lafitte, „Le Monde”, 15 aug. 1972.

⁴⁾ Prelucrat după: F.A.O., *Projections relatives aux produits agricoles*, 1970—1980, Roma, 1971.

ST. HOTNOG

„Peisaj industrial”

lirică latino-americană

REYNA RIVAS

(Venezuela)

dialog cu piatra

— fragment —

Cînd uitarea ștergea monogramele
de pe fețele de masă și inele
se gîndi la veșnicie.

Și spuse :

— Spațiul va trebui să-mi ridice statuia
Nu vreau nici lut nici lemn nici marmoră
... căci și aerul e tipar.

ALEJANDRA PIZARNIK

(Argentina)

copilărie

La ora cînd crește iarba
în amintirea calului
vîntul spune discursuri naive
în cinstea liliacului
și cineva intră în moarte
cu ochii deschiși
ca Alice în țara deja văzutului

LUIS OYARZUN

(Chile)

chip

O femeie șade pe malul riului
Privirea ei se odihnește pe liniștea apei
Asemeni unei pietre tocite de pe mal
Rîul zăbovește curge și nu curge
Respiră la amiază umbra verde a visului
Mîinile pline de zbircituri ale femeii se odihnesc
Oboseala i se leagă în voia bărcilor
Trupul ei e blind ca apa sclipitoare
Liniștit ca stejarul, ușor ca ziua
Care dăruie riul femeii obosite

ARTURO CORCUERA

(Peru)

poetul

lui JARIE HERAUD

Citea pe Marx
Pablo și Vallejo
îi păstra în piept
ca pe un cîntec de jale
se oprea și asculta tăcut
ecoul ce nu-i încăpea în măreție

În ochii lui se vedea
că visează
ca nimeni la o veghe arzătoare
Îi știu pe din afară
visele, sufletul

L-au ucis în mijlocul după amiezii
fiindcă aducea o auroră
pentru toți
fiindcă cerea
alt aer altă lumină

Îmi pare că-i aud și acuma pașii
în frunzele ce se desprind din toamnă

În românește de Angela TEODORESCU și
D. MARIAN

GERMAN PARDO GARCIA

(Columbia)

mereu vorbesc...

mereu vorbesc despre moarte cu tandrețe,
i-am auzit numele, fără teamă, de cînd eram copil
în casa veche, a familiei, ascunsă,

singuratică între cedri și pini,
cineva spunea, în miezul tăcerii nocturne :
„da, umbra morții a trecut peste fermă“
obrajii alor mei se-ntunecau, își împreunau mîinile
bătăile inimii se opreau din galop

totul rămînea nemișcat, precum calmul aton
al consternărilor fără-nțeles.

Năuc, îmi desfăceam privirea, s-o zăresc :
noaptea era atît de albastră și cerul limpede,

imensitatea cosmică, răcoare dezolantă
cărări deșerte, drumuri atît de pustii
Și apoi doar un freamăt adînc făcea să tremure cedrii
un suflu venit
din nu se știe care fantastic univers

EDUARDO COTE LAMUS

(Columbia)

Unui țaran mort în timpul anilor de violență

nu știai să serii, limbașul tău era căruța
și cînd, astfel, te exprima pămîntul
glasul ți se-ndulcea
inima, apa și vîntul
curgeau cu fluviul
și cuvîntul
tău se întrupa în aer, dens,
lumina ta în bucuria lui

Și într-o zi,
fără să știi de ce,
fără să știi
că moartea se apropia
ai privit înaltul cerul a tresărit
chemat parcă de cineva de departe
Ochii tăi erau mai blînzi ca orizontul :
privirea unui mort e ca privirea unui frate

Și apoi vei fi fost semănat
tăcerea ta, acoperită de un arbore, ascunse crima
crescînd din tine, rădăcinile meditau la sensul
existenței lor
În timp ce eu te-ascult cum respiri prin ramuri

CARLOS GERMAN BELLI

(Peru)

segregație nr. 1

(în maniera unui cult primitiv)

eu, mama, cei doi frați ai mei
și alți cîțiva peruani, copii,
săpăm o groapă adîncă, adîncă,
în care ne adăpostim
căci, acolo sus, fiecui lucru are un stăpîn
totul e pus sub cheie, pecetluit,
căci, acolo sus, totul e pus deoparte :
umbra copacului, florile,
fructele, acoperișul, roțile,
apa, creioanele. . .
iar noi preferăm să ne-ascundem
în sinul adînc al pămîntului
tot mai jos, mai jos ca niciodată,
departe, foarte departe de cei de sus,
astăzi, măcar duminica,
departe, foarte departe
de stăpîni
printre viețuitoarele pămîntului ;
căci, acolo sus, sînt cei care domină,
care scriu, dansează, cîntă,
vorbesc frumos — preafrumos
nouă ne e atît de rușine
și nu voim decît să dispărem
în mici fărîme

În românește de Val. CONDURACHE

LINGVISTICA

LA VIITOR

DL. MAURICE TOUSSAINT (Franța),
care de doi ani este titularul unui curs
de Neurolingvistică analitică la Facultatea
de filologie a Universității ieșene, a avut
amabilitatea să ne vorbească pe larg, în
mai multe rînduri, despre preocupările sale
în calitate de promotor original al concep-
ției lingvistice a lui GUSTAVE GUILLAU-
ME, cit și despre probleme generale ale
lingvisticii și implicațiile lor în ultimii ani.
Prezentăm acum cîteva din opiniile sale.

— Într-o discuție anterioară afirmați că
„limba nu este o proprietate privată“, iar imix-
tiunea altor reflecții și practici în sinul studiilor
de lingvistică, pe care o numeați „redistribuire
a rolurilor“, este salutată pentru dezvoltarea
disciplinii. În legătură cu aceasta, a avut loc
un tel de discuție între structuraliști și adepții
psiholingvisticii. Ultimele lucrări par să concu-
lieze cele două atitudini față de limbă. Ce părere
aveți ?

— Structuralismul s-a definit în esență prin
opoziție față de istorie și psihologie, adică negînd
cei doi parametri fundamentali — timpul și spa-
țiul. Dacă reintroduceți — ceea ce face psihol-
ingvistica — acest timp și acest spațiu, adică
realitatea mentală înțelegă ca un ansamblu de
operații materiale, distrugeți structuralismul.
Dacă structuralismul ar abolii frontiera între
lingvistică și psihologie, el s-ar distruge dintr-o
dată. Psiholingvistica și structuralismul sînt in-
conciliabile. Dar, atenție, a abolii structuralis-
mul nu înseamnă a abolii analiza structurală.
Analiza structurală este de secole condiția sine
qua non a activității științifice. Ea nu este con-
testabilă decît în forma saussuriană pe care a
îmbrăcat-o.

— Ce înțelegeți atunci prin analiza structu-
rală și, fiindcă nu păreți să o respingeți, cum o
concepți în sinul acestei „neurolingvisticii ana-
litice“ pe care o predați la Universitatea din
Iași ?

— Dacă se consideră „limba“ ca o realitate
spațio-temporală, „structura“ se convertește ipso
facto în operație materială. Nu e mai puțin ade-
vărat că problema esențială pentru moment răs-
mîne tot definirea raporturilor care, la un mo-
ment dat, al unei limbi, unesc diferitele elemen-
te ce o compun. Această conversiune antrenează
o deplasare de interes : „fonologicul“ cedează în
fața „semanticului“ și a „fonatoriului“. Teoria pe
care o fac cunoscută, și aceea a maestrului meu
Gustave Guillaume, se interesează de operațiile
semantice și semiologice care parvin la consti-
tuirea unei fraze.

Singura diferență între maestrul meu și mine
este că el gîndea că operațiile mentale sînt imate-
riale, în vreme ce eu cred că ele sînt mate-
riale. Pentru a situa această cercetare, trebuie
să spun, de asemenea, că există și alți giullau-
mieni, în Franța și în Canada, mai ales : este
școala care menține psihosistematica maestrului ;
în Bulgaria, este de subliniat o dezvoltare foarte
originală, prin K. MANCEV și HRISTO TODO-
ROV, dezvoltare la fel de îndepărtată de teo-
ria mea ca de aceea a maestrului. Nu voi vorbi
despre români, îi cunoașteți fără îndoială mai
bine decît mine. Ceea ce face unitatea lingvisti-
cii guillaumiene este conceptul de tip operativ.
Guillaumiienii n-au făcut niciodată din sincronie
o acronie. De aceea, „revoluția chomskia-ă“,
despre care se vorbește atît de mult, nu este,
pentru ei, o inovație. A fost nevoie, de exemplu,
ca MILLER, în 1962, să interpreteze conceptul
de transformare în termeni psihologici, pentru
a se ajunge la poziția teoretică a lui GUILLAU-
ME dinainte de 1929.

— Între această „revoluție“ în lingvistică și
mutațiile pe plan social există, desigur, anumite
raporturi. Care sînt aceste raporturi și ce șanse
vedeți, în acest sens, pentru sociolingvistică, se
pare încă destul de timidă ?

— CHOMSKY, asupra unui punct capital, de-
pășește un structuralism la capătul puterilor.
Era deci, într-un fel așteptat și va face curînd
școală. GUSTAVE GUILLAUME, în 1972, depășea
un structuralism în plină creștere : vocea sa
a rămas pînă în zilele noastre fără ecou. Un
alt element favorizează comunicarea chomskia-
nă. Este o contestație parțială a structuralis-
mului cu ajutorul unui limbaj hiperstructural.
Succesul acestei difuziuni ține deci, mi se pare,
nu atît de cauze specifice americane, cit de dez-
voltarea tehnologică a societăților noastre, nu
atît de aceasta, cit de natura însăși a limba-
jului.

Activitatea semantică nu se lasă ușor sesiza-
tă. Științele creierului, totuși foarte avansate
(mă refer la lucrări ca cele ale lui HYDEN), nu
dau încă nimic care să-l poată lumina pe
lingvist. Atunci acesta, în cel mai bun caz, adică
atunci cînd nu o contestă, e determinat fie să
uite materialitatea lucrurilor semantice (este ca-
zul cel mai frecvent), fie s-o pună între paran-
teze. Aceasta produce modele logico-matematice
non-cantitative, precum gramatica generativă și
transformațională. Dacă, dimpotrivă, plecați de
la realitatea materială, aceasta dă modele fizico-
matematice. Pericolul ar fi de a crede că nu
este loc decît pentru teoriile lingvistice care
adoptă formalizarea, atunci cînd un curent de
deformalizare își face loc actualmente în științele
fizice.

Problema raporturilor dintre o teorie lingvis-
tică și o societate dată este mai curînd o pro-
blemă de comunicare și de epistemologic decît
o problemă de sociolingvistică. Vedeți așadar, și
nu e deloc un reproș, întrebarea dv. operează
o alunecare : de la limbă ați trecut la lingvisti-
că. În general, sînt numite sociolingvistice lu-
crări ca acelea ale lui SOMMERFELT, sau se
vorbește de sociologie a limbajului în legătură
cu celebra lucrare a lui MARCEL COHEN. Sociol-
ingvistica nu va cunoaște un adevărat avînt,
cred eu, decît în ziua în care vom ști mai multe
despre activitatea semantică a omului. Atunci
se vor putea degaja, cu valabilitate, isomorfis-
me și se vor găsi nivelele și momentele de
interacțiune între limbaj și celelalte activități
sociale.

Conssemnat de
P. CONSTANTIN

Perspectivă și „distanțe” (II)

AL. CALINESCU

La teoreticienii germani voința de a realiza o poetică a romanului apare cu mai multă claritate; se poate vedea aici reflexul dorinței de a studia sistematic compoziția romanului, procedeele și tehnicile romanești, raporturile care se stabilesc în interiorul narațiunii. De altfel, maniera în care ei definesc obiectivul cercetărilor lor trimite direct la definițiile actuale ale poeticii: pentru Stanzel, tipurile de romane pe care le stabilește sint construcții imaginare, intrucitva artificiale deoarece nu pot fi identificate „în stare pură” în romanele particulare, dar care îngăduie studierea operei individuale pornindu-se de la „posibilitățile” (virtualitățile) de manifestare ale discursului literar; același Stanzel remarcă: „tipologia romanului este un produs al eforturilor teoriei și criticii de a găsi un principiu de organizare care să permită dominarea și descrierea totalității fenomenelor și formelor oferite de gen”. Criteriile de clasificare sint esențialmente de ordin logic, iar formele tipice stabilite vor fi „construcții conceptuale”, „abstracții”, „constante supratemporale pe care nu le găsim niciodată în operele reale”. În fine, după Stanzel, este absolut necesară o colaborare între teorie și practică, între poetică și critică: „Ar fi dezastruos pentru știința literaturii să construiască scheme conceptuale fără să țină seama de istoria literară și de interpretarea operelor. Ea ar pierde pe planul aplicației practice ceea ce ar câștiga în logică internă”.

Reintîlnim distincții impuse de critica anglo-saxonă: narațiune obiectivă-narațiune subiectivă, narațiune propriu-zisă — prezentare scenică, autor-narator etc. Trebuie precizat însă că uneori aceiași termeni acoperă realități diferite; spre exemplu, ceea ce critica franceză numește narațiune obiectivă criticii germani o consideră subiectivă și invers. Să notăm apoi atenția deosebită acordată statutului naratorului. Încă din 1910 K. Friedemann considera naratorul drept un fel de mediator care comunică niște evenimente (pe) trecute, și se ocupa de formele (mijloacele) pe care acesta le folosește pentru a se „deghiza”. La K. Hamburger (*Die Logik der Dichtung*, 1959), a studia „punctul de vedere” înseamnă a stabili ce rol joacă mediatorul în interiorul narațiunii și care este poziția sa față de celelalte personaje. Tot acum întîlnim ideea că ficțiunea epică implică un eu fictiv care nu are „nimic de-a face cu eul scriitorului, al cititorului sau al criticului”. Distincția revine și la Stanzel (*Die typischen Erzälsituationen im Roman*, 1955 și *Typische Formen des Romans*, 1964), care avansează o clasificare sistematică a tipurilor de romane. Pe lângă o disociere inițială între narațiune informativă și prezentare scenică (recunoaștem opoziția *telling-showing*), Stanzel propune trei categorii de povestiri („forme tipice”). În fapt trei situații narative: 1) autorul este atotștiutor iar naratorul își poate manifesta prezența în narațiune prin comentarii: naratorul se situează pe o poziție intermediară între autor (și cititor) și universul fictiv al romanului, fiind de fapt o figură autonomă creată de autor, la fel ca personajele; modul narativ predominant în cadrul acestui tip este narațiunea informativă, prezentarea scenică, atunci cînd e folosită, fiind subordonată primei; 2) narațiunea se face la persoana întîi, naratorul fiind și personaj; 3) naratorul se efacează în spatele personajelor, evenimentele fiind prezentate prin intermediul conștiinței unui sau unor protagoniști; modul predominant este aici prezentarea scenică. Spre deosebire de unii critici anglo-saxoni, Stanzel nu stabilește o ierarhie a tipurilor, nu vorbește despre superioritatea unei modalități asupra altelei, și aceasta înseamnă o atitudine mai rațională și mai prudentă. Dar dacă, în această privință, progresul este evident, ambiguitățile persistă la nivelul criteriului inițial: nici acum nu se face o delimitare netă între „aspectul” și „modul” narațiunii.

Interesul pentru statutul naratorului este, așa cum am arătat, vechi în critica germană. La sfîrșitul veacului trecut, Otto Ludwig stabilea deosebiriile dintre două tipuri de narațiuni, povestirea propriu-zisă și povestirea scenică, pornind tocmai de la situația naratorului: în primul tip, naratorul povestește întîmplările în ordinea în care le-a aflat, e obligat să arate în ce fel a ajuns în posesia anumitor date asupra personajelor și faptelor, poate întreprinde analiza psihologiei eroilor sau poate comenta acțiunea; în al doilea tip, naratorul nu mai intervine direct și nici nu se mai ostenește să motiveze atotștiința lui. Șapte decenii mai tîrziu, Wolfgang Kayser găsește o formulă fericită pentru definirea naratorului: acesta ar fi „un personaj de ficțiune în care s-a metamorfozat autorul”. În orice roman, autorul se metamorfozează pentru a face credibile „minciunile” sale; este vorba, prin urmare, de o convenție absolut necesară, ce asigură acea „independentă” (firește, și ea convențională) a universului epic, ficțional. În povestire, consideră Kayser, „naratorul nu este niciodată autorul, deja cunoscut sau încă necunoscut, ci un rol inventat și adoptat de autor”. Nu mai poate fi vorba, astăzi, să afirmăm superioritatea atotștiinței sau, dimpotrivă, a perspectivei relativizante; de asemenea, „oricît de exactă ar fi descrierea unui fenomen tehnic, a unei situații sociale, sau a unor procese interioare, ea nu este niciodată reproducere, ci creație”. Putem avea acum o imagine a drumului parcurs de poetica romanului de la Ludwig la Kayser: subiectivismul în aprecierea unor formule epice a dispărut, întrebării „cine povestește?” i s-au dat răspunsuri mai nuanțate, studierea procesului narației și a modalităților de manifestare a naratorului a trecut pe primul plan.

Pentru epoca contemporană este caracteristică nu numai creșterea rapidă a dimensiunii orașelor, ci și amplificarea și diversificarea funcțiilor îndeplinite de aceste așezări. Tocmai printr-o asemenea evoluție a funcțiilor, orașele se manifestă ca centre tot mai puternice ale vieții economice, politice și social-culturale desfășurate în cadrul fiecărei țări.

Funcțiile orașelor se reflectă în ocupațiile locuitorilor săi. De aceea, determinarea acestor funcții se face, de regulă, prin analiza structurii populației orașenești ocupate. În legătură cu această problemă, autorii francezi Jacqueline Beaujeu-Garnier și Georges Chabot scriu: „Pentru a determina funcția sau funcțiile urbane ale unui oraș, este necesar să comparăm genurile de activități cărora li se consacră locuitorii săi, sau cel puțin activitățile îndreptate spre satisfacerea necesităților exterioare orașului”. (*Geografia urbană*, Ed. Științifică, București, 1971, p. 112).

Orașul este un organism social-economic deosebit de complex. Structura lui imbină într-un tot unitar toate elementele componente ale vieții materiale și spirituale a societății. Avînd o structură complexă, orașele îndeplinesc funcții multiple — economice, culturale, sanitare și de agrement, politico-administrative. În cadrul acestora, locul principal revine, în mod firesc, funcțiilor economice.

În trecut, majoritatea orașelor din România aveau ca funcție economică doar pe cea de centre comerciale (de țirguri), fapt ce a limitat și celelalte funcții îndeplinite de ele. Pe măsura înfăptuirii procesului de industrializare socialistă, are loc o puternică dinamizare a vieții economico-sociale a orașelor. „Dezvoltarea industriei — așa cum sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — duce la înflorirea orașelor noastre, la transformarea acestora în puternice centre economice și culturale”. (*Raport la cel de al IX-lea Congres al P.C.R.*, Ed. Politică, București, 1967, p. 20). Astăzi majoritatea orașelor românești au ca funcție economică principală activitatea industrială. În legătură cu aceasta, pe lângă comerț, în orașe se dezvoltă și alte activități — construcțiile, transporturile și telecomunicațiile, gospodăria comună, învățămîntul, știința și cultura, ocrotirea sănătății.

Structura funcțională a rețelei urbane a României cunoaște importante modificări calitative în anii socializării.

Datele recensămintelor din anii 1956 și 1966 evidențiază o serie de mutații în funcțiile îndeplinite de orașele României: 1) restrîngerea activităților primare (din agricultură și silvicultură); 2) extinderea activităților secundare (din industrie și construcții); 3) evoluția diferențiată a activităților terțiare (reducerea ponderii administrației în favoarea serviciilor avînd un rol crescînd în satisfacerea nevoilor populației). Aceste tendințe sint valabile pentru întreaga dezvoltare socialistă a orașelor noastre, însă intensitatea lor diferă de la o perioadă la alta.

Caracterizînd funcțiile orașelor, trebuie avute în vedere, în primul rînd, activitățile de bază, prin care aceste așezări își exercită rolul în teritoriul în care sint amplasate, livrînd anumite produse și prestînd anumite servicii. De obicei, în activitățile orientate în afara orașelor este concentrată majoritatea populației active (restul fiind angrenată în activitățile destinate a satisface nevoile interne ale orașului respectiv). Ca urmare, funcția economică predominantă a unui oraș este dată de ramura ce deține cea mai mare pondere în totalul populației ocupate.

Față de trecut, structura rețelei noastre de orașe după funcția economică predominantă s-a modificat radical. La recensămintul din 1930, numai 3 orașe (Reșița, Cîmpina și Petroșani) aveau o pondere a populației ocupate în industrie de peste 50 la sută. După datele recensămintului din 1966, activitățile industriale și de construcții precumpănau în peste jumătate din rețeaua noastră urbană. Totodată, este deosebit de semnificativ faptul că orașele cu profil industrial concentrau peste 70 la sută din populația activă orașenească, avînd dimensiuni mai mari decît orașele cu profil predominant terțiar sau agricol. Orașele terțiare includ stațiuni balneo-climaterice și de odihnă, noduri principale de comunicații, al căror rol în viața economico-socială este în creștere. În ceea ce privește orașele agricole, după o restrîngere simțitoare a locului ocupat de ele în rețeaua noastră urbană, va urma o creștere masivă a numărului lor. Ca urmare a intensificării procesului de urbanizare, numeroase sate se vor transforma — așa cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională a partidului din 1972 — în „adevărate orașe agricole”.

Pe lângă funcția economică predominantă, fiecare oraș cumulează și alte funcții. În anii socializării, industria s-a dezvoltat și în unele orașe care continuă să aibă profil agricol sau terțiar. De asemenea, sectorul terțiar se extinde în orașele industriale și în cele agricole. Intensitatea cu care orașele manifestă tendința de a cumula funcții este direct proporțională cu dimensiunea lor. Ca urmare, Capitala țării noastre, orașele mari și orașele mijlocii cu 50—100 mii loc. au un profil economico-social complex, iar celelalte orașe mijlocii și orașele mici se caracterizează printr-un profil mai restrîns.

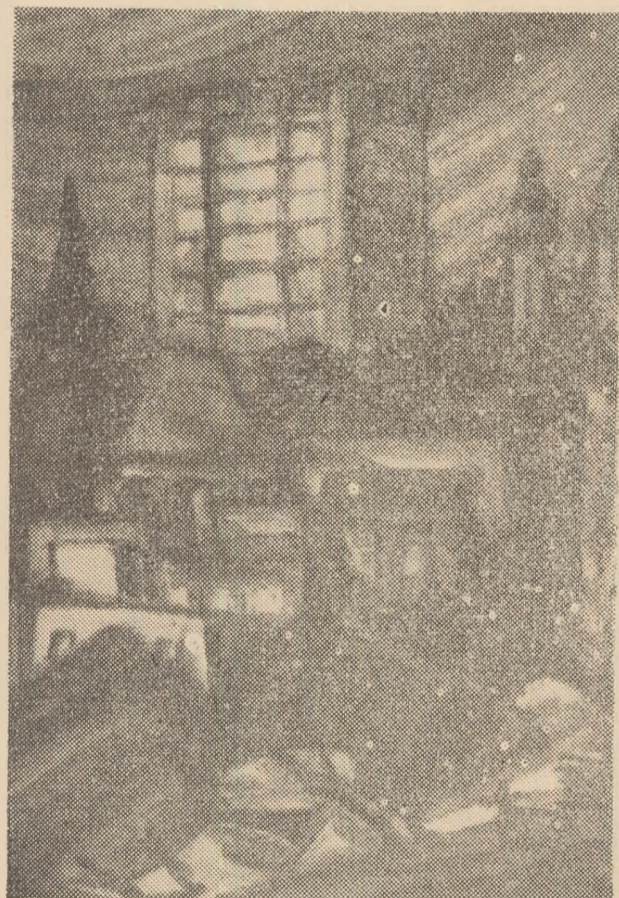
FUNCȚIILE ORAȘELOR

Deoarece activitatea industrială este prezentă, în diferite proporții, în toate orașele, este necesar să vedem ce tendințe se manifestă în structura acestor funcții urbane. Sint semnificative, în acest sens, modificările survenite în structura populației orașenești ocupate în industrie, între recensămintele din 1956 și 1966. Pe baza înfăptuirii procesului de industrializare socialistă, s-a produs o concentrare a populației industriale de la orașe indeosebi în ramurile prelucrătoare ale industriei grele. Numai în ramurile energetice, metalurgice și chimice, ponderea populației ocupate a sporit de la 9,8 la sută la 15,0 la sută. Însă activitatea industrială s-a diversificat în toate orașele. Ca urmare, unele ramuri (materiale de construcții, textile, confecții, alimentară) se regăsesc în economia tuturor orașelor. Există și ramuri, aparținînd mai ales industriei grele, care au o pondere mai mare numai în economia unor orașe.

Pentru ca toate centrele noastre urbane să fie unități viabile, în măsură să-și îndeplinească menirea în zona lor, se impune echilibrarea investițiilor ce revin pe un locuitor în diferite grupe dimensionale de orașe. În perioada actuală și în perspectiva ce se conturează pînă în anul 1990, optimizarea structurii funcționale a rețelei urbane presupune reorganizarea unor investiții mai mari, în raport cu populația, pentru orașele mici (preponderent numeric). În legătură cu aceasta, prof. univ. Vasile Cucu scrie: „Dezvoltarea orașelor mici, în marea lor majoritate foste țirguri, centre comerciale, lipsite de o bază industrială, apare ca o problemă deosebit de actuală, cu puternice implicații în rețeaua urbană a țării, în procesul de urbanizare în general”. (*Orașele României*, Ed. Științifică, București, 1970, p. 75—76).

Dezvoltarea planificată a economiei naționale și sistematizarea teritoriului și localităților oferă posibilitatea unei evoluții mai echilibrate a rețelei urbane a României, atît sub aspectul dimensiunilor orașelor, cît și sub cel al funcțiilor îndeplinite de acestea. Este de așteptat ca aceste posibilități să fie valorificate într-o măsură crescîndă în etapa fîuririi societății socialiste multilateral dezvoltate în țara noastră.

Ioan D. ADUMITRACESEI

ȘT. HOTNOG :

„Peisaj industrial”

DRAMATURGII

Încercări de a se constitui o societate a dramaturgilor din România sînt făcute încă din anul 1911, de către George Diamandy; sînt continuate apoi în 1915, din inițiativa lui Caton Theodorian și reluate, tot de către acesta, în 1923, cînd, în fine, se ajunge la înființarea SOCIETĂȚII AUTORILOR DRAMATICI ROMÂNI, care are 28 de membri. La 14 martie 1923, se votează statutele și este ales următorul comitet de conducere: Caton Theodorian — președinte; I. Al. Vasilescu-Valjean — vicepreședinte; Liviu Rebreanu, Mihail Sorbul, Victor Eftimiu, Clăudia Milian, Mircea Rădulescu, Paul Gusty, A. De Herz și Victor Ion Popa — membri. Interesant de reamintit una dintre condițiile de candidare pentru intrarea în societate: solicitantul să aibă jucată de cel puțin 15 ori, o piesă în trei acte, sau două piese în cîte un act.

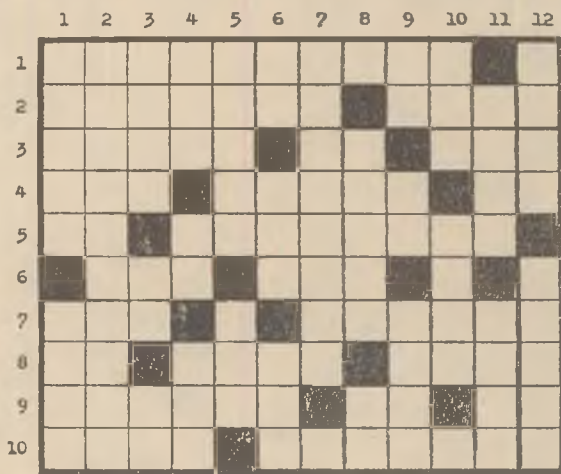
Societatea a mai avut ca președinți pe: Mihail Sorbul, Ion Minulescu și Al. Kirițescu. În 1949, deci după 26 de ani de activitate fructuoasă (a finit șezători literare, a editat piese ale membrilor săi, și un buletin anual, a acordat premii din fondurile proprii, și-a impus reprezentanți în comitetele de lectură ale teatrelor naționale), SOCIETATEA AUTORILOR DRAMATICI ROMÂNI a fuzionat cu SOCIETATEA SCRITORILOR DIN ROMÂNIA, formîndu-se astfel UNIUNEA SCRITORILOR. Din activitatea depusă peste holare de către membrii S.A.D.R., menționăm participarea a cinci dintre dramaturgii noștri la congresul ținut la Roma, în mai 1927, de Confederația compozitorilor și autorilor dramatici din întreaga lume — congres al cărui secretar a fost ales Mihail Sorbul.

În fotografie — cei cinci delegați la acest congres, fotografiați, la întoarcerea de la Roma, în piața

San Marco din Veneția: Caton Theodorian, Mihail Sorbul, Ion Minulescu, A. de Herz și Liviu Rebreanu — înconjurați de aproape o sută de porumbei

Ion MUNTEANU

MAESTRI AI PENELULUI

ORIZONTAL: 1. Pictor și grafician român, realizator al unor valoroase picturi murale inspirate din tradiția artei monumentale vechi; 2. Maestru al penelului, profesor universitar la Iași, fondator al „Grupului celor patru” — Pictor și desenator cehoslovac, autorul unor remarcabile ilustrații despre soldatul Svejk; 3. A se ralia — Vasili Bajenov — Naș; 4. Interjecție — Pictor rus, creatorul tablourilor „Răscoala lui Pugaciov” și „Vânătorii la popas” — Friederich Overbeck; 5. Ion Georgescu — Creatorul orfismului și semnar al scrierilor „De la cubism la arta abstractă”; 6. Van... renumită familie de pictori olandezi din sec. 17 — Răsărit; 7. Acea — „Coliba țarai-

lor” și „În cîrciuma satului” sînt două din lucrările acestui pictor și gravor olandez din sec. 17; 8. Dürer Albrecht — Fizician rus (1846—1915) — Or!; 9. Decorator al mănăstirilor Hurezi și Polovragi (sec. 17—18) — Auguste Renoir — Literă grecească; 10. Artist plastic spaniol, realizatorul decorului în ceramică al clădirii UNESCO din Paris — Istoric de artă, semnatul lucrărilor „Originea Renașterii italiene”, „Teofan Grecul și școala sa”, „Arta Novgorodului”.

VERTICAL: 1. Pictor și gravor român (1844—1920) care a desfășurat o amplă activitate pedagogică la Iași — Decorator englez, creato-

rul unui stil care-i poartă numele (1728—1792); 2. Pictor și sculptor italian, prieten cu Brâncuși care l-a îndrumat spre o stilizare expresivă; 3. Revărsare — Orășcu Alexandru — Diego Rivera; 4. Garanție — Dix Otto — Orășel în Finlanda; 5. Perioade — Mame (arh.); 6. Limbourg și Zurbaran — L! — Ulei!; 7. Pictor realist rus din creația căruia amintim „Ostrov la Sokolniki” și „Stăncuțele”; 8. Pictor flamand, autorul pinzei „Împlinirea sentinței nedrepte a împăratului Othon” — Alexandru Ziffer; 9. Hol gol! — Vermont Nicolae — Pictor italian, întemeietorul școlii din Ferrara; 10. Iată (pop.) — Maestru român, fondator, alături de Gh. Tattarescu, al Școlii de arte frumoase din București; 11. Pictor francez, autorul ciclurilor „Nisa” și „Deauville” — Pictor, decorator și litograf (1832—1883), realizator al unor vestite ilustrații la operele lui Rabelais, Cervantes, Dante, ș.a.; 12. Școală japoneză de pictură (sec. 15) inițiată de maestrul Masanobu și Motonobu — Portretist rus, autorul tablourilor „Petru I”, „Maxim Gorki”, „Fata cu pisici”.

Dicționar: Uro.

Dezlegarea jocului DIN LUMEA

THALIEI

ORIZONTAL: 1. Scribe — Arte; 2. Troie-tele — V; 3. Rol — Năpasta; 4. Un Ae — Ars — N; 5. Tîrn — I — Mult; 6. Nottara — Ea; 7. — Zirra — Mai; 8. General; 9. Simona — Arie; 10. Elena — Ora — O; 11. Nora — Voitîn.

POȘTA LITERARĂ

Vasile MĂLINESCU — Aproape în fiecare poezie ți-neși să atrageți atenția cititorului: „pof-tim, eu gîndesc!”. Gestul este inutil, căci, dacă gîndiți adevărat și liric, cititorul va remarca. În schimb, spunîndu-i cum „plan bătăuș mi-am fă-cut/ durînd din atîtea seve adunate cu greu/ din file, din cărți, de la orice părinte, (?)/ celulă, în creierul meu, pentru Zeul-Gînd” — el citito-rul (printre care și subsemnatul) va observa că planul dv. este într-adevăr bătăuș, dar copilă-resc. Dacă sînteți aproape de această vîrstă, a copilăriei, atunci va fi ușor să lăsați „Zeul-Gînd” și „zeii cei mari din Olimp” și alte „locuri co-mune” în pace, și să scrieți cum „descalț de la line fugi-voi, prin asprele miriști”.

Constanța Medina MUNTEANU — Remarcabil elanul patriotic al versurilor dv., dar — din pă-cate există un „dar” — nu v-ați desprins de clișee, de inevitabila, parcă, enumerare a dom-nitorilor și a locurilor unde ei „s-au bătut”. a regnurilor, a „furtunilor” și aspirațiilor de pe a-cest „pămînt românesc”. Din cînd în cînd însă, priviți cu ochiul, gîndiți cu gîndul, mirosiți cu nările și pipăți cu degetele proprii patria și atunci versul este proaspăt, este sincer, este cu-rat și emoționează. Ca în **Zori de aur** (treccm peste titlu...) din care citez: „Cu această jerbă de puritate/ înfrunzind împrejurul leagănelor/ nu mai e nici o stea/ care să respire liniște./ se mistuie polenul pe culmi/ și statuile cad/ pe co-voarele de pluș ale fericirii,/ paznicii dorm în turnuri,/ cine aude/ vulturul soarelui din munte vuind/ spre valea cu dali?” Poezia e terminată aci, însă dv. o continuați pe linia clișeelor de care pomeneam mai sus: „Privesc la somnul tău,/ țară cu bobite de rouă la gene,/ tresari gîngurind” ș.a.m.d. Oricum, mai trimiteți.

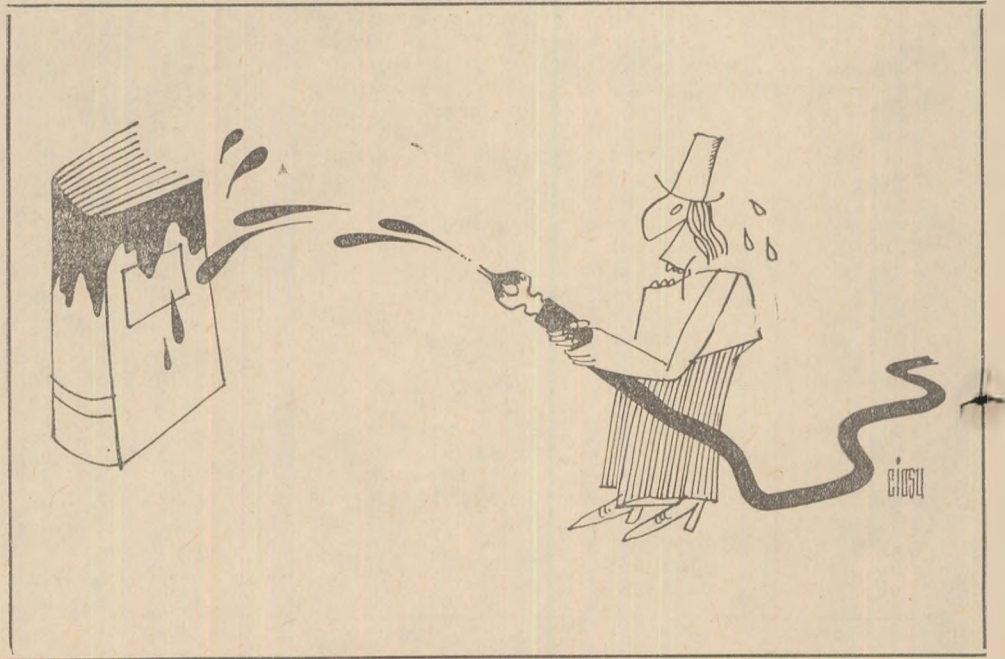
Nicolae MESEA — Aș zice: de bun augur. Aș lăuda franchețea cu care vă spuneți gîndul, tonul elegiac (uneori căzînd în romanță) conecta-re „la ritmul naturii”. Și aș amenda comodi-tatea unor imagini, banalitatea unor gînduri („E-n firea noastră să gîndim lucid/ Și să ne placă aspru mișcarea în cîmpie...), stridența altora („Pe limba unui ceas își crapă ora zbo-rul”), tendința de a explicita. Dar dacă din zece poezii, patru sînt citabile (**E vremea pentru scri-sori, Rugă de simplitate, Noli tangere, Aveea, cu gîndul meu stîns**) înseamnă că puteți continua.

Aioanei Teodor-TEION — Versurile exprimă exact neliniștile din scrisoare, vrînd mereu să afirme eforturile de a vă limpezi, teama de a nu lueca „pe lingă cuvînt”, de a vă turna „în forme lămurite”. Astfel încît totul rămîne la sta-diul de frază fără a deveni poezie. Cuvintele mari rămîn o clamare în deserto: „Ești prelun-gire a unui țipăt/ Al țarinei ce-aspiră incandes-cent/ Spre oaza imensității neîngrădite (!)/ Fascinat de hipnoticul magnet al Tainei”. Apoi „hăul sfinctic”, „cele cinci simțuri/ aflate-n re-torta cunoașterii”, infinitul iradiat „nimbic” și „înmiresmat de aroma cunoașterii” — toate ace-s-tea într-un singur text — nu-i prea mult ore?

Ioan COSMA — Fiecare strofă începe cu un vers-șoc, care vrea să spună 1) ce simte, 2) ce încearcă și 3) ce vrea autorul. 1) „simt muzica îndepărtată a sferelor/ ca o rază pătrunsă prin barajul/ prisme existenței tulburi/ și chemarea sirenelor ce cîntă/ din strunele de stele ale ar-monie/ infinitului” (ah, infinitul acesta!) (...) „simt în sînge vuietul slab al Mării Onirice” (etc.). 2) „încerc să-mi acordez struna/ cu sunetul pur al spațiului și timpului”. 3) „vreau să prind din vînt murmurul ancestral/ rătăcit prin hăurile eredității”. Cînd toate aceste „condiții” se vor împlini, scrieți-ne. Dar nu prea repede.

Cornelia ICHIM, Dan Florin POPESCU, Eu-gen AMĂRIUȚEI, H. IONICA, M. GRĂJDEANU — În nota obișnuită.

N. T.

Sfaturi ale lui Mihail Sadoveanu

Galeria oamenilor de seamă din orașul Fălticeni a intrat de curând în posesia unei scrisori originale a lui Mihail Sadoveanu, adresate lui Teodor Radovici, învățător în comuna Brădățel, județul Suceava, datînd de la 25 iulie 1908.

Apreciind că scrisoarea respectivă este plină de sfaturi valoroase adresate unui îndrăgostit al condeiului, care era Teodor Radovici, sint convinsă că aceste rînduri ar interesa un public mai larg.

Teodor Radovici era învățător în comuna Brădățel, cu o activitate rodnică la revista ȘEZĂTOAREA și la alte publicații învățătoresci. Era un înflăcărat adept al luminării sătenilor și de aceea s-a bucurat de aprecierile marelui Sadoveanu.

MUNTEANU MARIOARA
învățătoare
comuna Dolhasca
județul Suceava

STIMATE DOMNULE
RADOVICI,

Bucata pe care mi-ai trimis-o (Ion Novs) am citit-o cu luare-aminte, de două ori. Am făcut pe ea și unele observații. E o schiță a unei povestiri mari. Dacă vrei s-o faci pentru popor, îți amintesc că procedeele artistice ale literaturii nouă pe care cineva a numit-o impresionistă, n-au ce căuta. O povestire pentru popor nu trebuie să conție tablouri, descripții, metafore etc. Trebuie să fie foarte simplă, dezbrăcată de orice poadoabă, așa cum e pildă Istoria celui dintău rachier din nr. 1 al Răvașului, cum sint unele din povestirile lui Ion Pop Reteganul. Ca să fii mai lămurit, — o istorie pentru popor trebuie să fie ca o povestire clasică veche, aproape unui Boccaccio, Voltaire ș.a. Curge de la început pînă la sfîrșit egal, limpede, aproape cu subiect numai. Deosebirea ar fi numai în alegerea subiectului — și în sentimentul (...) — moral pe care trebuie să-l punem. Povestirea o țin la dispoziția dumitale; o poți relua. Al dumatile, cu prietenie, M. Sadoveanu.

formalism și funcționalitate

„In zadar vom scrie tomuri oricît de savante de exegeză a cutărui sau cutărui aspect al artei contemporane, dacă nu vom face totul pentru ca obiectul nostru de studiu — arta — să devină un obiect cu existență socială reală și nu numai estetică, dacă nu vom face totul pentru a ajuta integrarea și asimilarea ei deplină în circuitul valorilor pe care se bazează viața spirituală a poporului nostru”, scrie Victor Ernest Masek („Contemporanele”) pe marginea Festivalului cultural-artistice „Cibinium '73”.

Zădărnicia aceasta e combătută și prin manifestările auale pe care le organizează aproape fiecare județ din țară. V vorba de festivaluri, concursuri, parade, săptămîni, ile, etc. — în general sărbători ale frumosului „prin care unele țării încearcă să-și airmie un profil propriu”, binețeles integrat în marea familie a spiritualității românești. Credem că în această cțiune, fie că e vorba de „Sărătoreala muntelui” sau „Lotca e aur”, de „Intîlnirea de la rislop” sau de „Festivalul ncurs de la Strunga”, în a-ra găsirii unei formule originale (prea sint multe spre a se confunda) trebuie urmărită funcționalitatea manifestărilor respective, justificarea ei într-un anume context. De ldă „Cibinium '73” a fost un stival de artă plastică roșnească contemporană ca și estivalul „Lascar Vorel” de la Neamț, de pildă, ca și manifestarea de la Galați, totuși parte necesară pentru zona Si-

M O M E N T

rondul de noapte

Sub acest titlu, o nouă rubrică se anunță, atractivă, în „Ateneu”. Prozatorul George Bălăiță își propune să trateze aici, fără o ordine anume și fără intenții de sistem, tot felul de subiecte prin care viața de toate zilele i se oferă astăzi unui observator dotat nu numai cu har, ci și cu o experiență literară recunoscută. „Voi scrie aici (...) despre tot ce-mi trece prin cap: sentimentul unei dimineți liniștite, golul pe care-l deschide în memorie un bob de piper strivit între dinți, despre țărani și orașeni, despre drumuri și talmăcirea viselor, despre viața de pe stradă și despre viața din cărți”. Varietatea nu duce la haos, pentru că la mijloc este un filtru: sensibilitatea și conștiința civică a scriitorului. In fine, cu multe scrupule legate de obsesia lui „scripta manent” (nu singularul: manet — ah, corectura), G. Bălăiță debutează cu o reflectare în oglinda propriei memorii a unei călătorii în Vietnam. Așteptăm cu interes viitoarele ronduri...

Din restul numărului 8 al revistei bacăoane mai reținem succulentul reportaj al poetului Ovidiu Genaru: **Zi de tîrg la Pedu Tîrgului**, profilul consacrat de Gh. Drăgan scriitorului Șt. Aug. Doinaș, proza lui Sergiu Adam. Finețea analitică și receptivitatea critică a lui Const. Călin află din nou o exactă aplicare în discutarea amplului volum **Născut în '02** apărut în seria memorialistică a Editurii „Minerva”. Delimitarea între document și aprecierea subiectivă a unui artist este prezentată mereu, subliniind valențele unei cărți de real interes.

Un nou cronicar sportiv, sprinten în expresie, matur în judecăți se dovedește a fi Victor Enăsoaie.

predoslovie

Paul Georgescu preia cronică literară (pare-se o critică a criticii) la „Luceafărul”. Cei care nu au manifestat niciodată ideosincrazii față de persoane nu au decît să se bucure de această reînnoire a criticului în unelele sale. Adică — la veritabilele sale urelute, prin care urmărește procesul viu al evoluției literaturii. Prefațîndu-și rubrica,

Paul Georgescu scrie un articol programatic: **Predoslovie** care e departe de ceea ce titlul ar sugera ca vetustitate sau predilecții neoașist-istoriciste. Reținem, ca fiind de bun augur, mărturia criticului: „Pe noi nu ne interesează aici în ce măsură critica este universitară sau eselstă, după cum refuzăm să discutăm altfel decît ca o fugă estetismul, impresionismul, paradoxalitatea sau orice sistematică antisistematică. (...) Rostul cronicii nu trebuie să fie acela de a pune în valoare calitățile cronicarului, ci ale cărții recenzate, altfel spus, cronicarul trebuie să fie transparent. Dar dacă nu ne vom impune gustul, ne vom apăra ideile, acele idei ce ne justifică existența”.

Subliniind că-i vorba de principii mai mult decît necesare în clipa de față, așteptăm concretizarea lor.

N. IRIMESCU

t. v.

Privesc, uneori, cu oarecare invidie, „peste gard”, în programul programului 2. Bunăoară, în această săptămîină care, (pe doi, deci) a debutat cu un Concert de concerte (Aaron Copland, Beethoven, Brahms); a continuat luni, cu o discuție despre „Valențe și echivalente umanistice” de Zoe Dumitrescu-Bușulenga, la care au participat Edgar Păpu, Ion Vlad și Eugen Simion; a oferit marți niște „Cîntece de petrecere” cu formația instrumentală condusă de Ionel Dinicu; a inclus miercuri o elevată rubrică de „Meridian literare” (din cuprins: „In Căutarea timpului pierdut” — film eseu despre Marcel Proust); a transmis joi la rubrica „Marile nume ale muzicii”, lucrări de Bach, printre soliști figurînd Yehudi Menuhin și Robert Masters; vineri — lucrări preclasice și clasice în interpretarea orchestrei de cameră a medicilor din București, iar sîmbătă — lieduri de Schumann, Brahms și George Enescu, interpretate de soprana Georgeta Orlovski și de baritonul Mircea Moisa, soliști ai Operei române din Cluj.

Sigur, veți spune, cam puține intermezzo-uri coregrafice (dar și pe 1, la fel!), „Micul Eyolf” de Ibsen s-a transmis și retransmis pe 1, serialul „Marea iubire a lui Balzac” a fost dat tot pe 1 (dimi-

neața), în timp ce „Mannix” este dat numai seara, și încă pe ambele programe. Or, dacă se reia „Mannix”, de pe 1 pe 2, de ce nu s-ar relua (și) amintitul „Concert de concerte”, de pildă, de pe 2, pe 1, cînd știut este că cei care vizionează programul 2, pot viziona și programul 1, dar nu și viceversa, e drept. Dar caracterul de generalitate al programului 1 n-ar avea decît de cîștigat din selecțiile operate în perimetrul restrînsului, nu rareori ingeniosului program 2, în care, ca un fel de replică la „Telecinemateca pentru adulți”, transmisă seara, și la „Telecinemateca pentru copii”, transmisă dimineața, — ambele pe programul 1, înțîlim „Telecinemateca pentru tineret”, transmisă după amiază. Singure „Aventurile în epoca de piatră” par a fi în mod cu totul și cu totul echitabil împărțite pe ambele programe. Pînă la totala lor epuizare.

Fapt este că, răsfoind programul tv, descoperi destule lucruri cu adevărat interesante, esențialul constînd deci în faptul că ele (totuși!) există. Discutabilă e uneori (ce ne-am face dacă n-ar apare la moment acest salvator „uneori?”) reparația pe programe, căreia ceea ce fi lipsește sint, pare-se, criteriile. Motiv pentru care, de pildă, artiștii plastici din Iași nu au descoperit nici pînă azi obscura rațiune pentru care o vizită reportericească tv efectuată în atelierele lor de creație a fost transmisă pe 2. Fără a mai fi, mai mult chiar, fără a mai avea șansa de a fi reluată pe 1. In afara cazului cînd pelicula realizată va ajunge în situația de a fi considerată drept document de arhivă și tratată ca atare. Pe ambele programe.

Deci, ar fi necesare cîteva criterii. Ca să le putem, eventual, discuta. Mai ales că, după cite se vede, nu e atît, în acest caz, problemă de structură, cît de proporție și de pleneră valorificare. Cît ici, cît colo, cît și ici și colo. Cît, deci, și cum! Că, după cite se vede, ar fi și de unde.

AL. I. FRIDUS

erată

In articolul **Dimitrie Cantemir — conscrierii etnografice de Ion Solcanu (Cronica nr. 35)**, în coloana 1, rîndul 9 se va citi „prețuirea umanistilor vremii”; în aceeași coloană, alineatul 2, rîndul 7, după „secolul trecut” se va intercala „deși pentru unele discipline...”; în coloana 2, rîndurile 12-13 se va citi „nu îngăduie luarea în discuție a tuturor aspectelor”; iar în coloana 4, rîndul 10 se va citi „acestei scene necanonice...”.

SPORT

HAI, SUCEAVA!

O echipă nou promovată, condusă de inimosul Peniță Moldovan, încurcă scotelile în seria I a Diviziei B: **C.S.M. Suceava**. Nu știu ce i-a venit, nu știu ce vrea. Doamne ferește, te pomenești c-are de gînd să se agațe de torțile cerului, cerîndu-i lui Sfîntu' Ilie s-o pogoare, cu tunete și fulgere, în Olympul Diviziei A... Prudența-mi pretinde să avertizez: salturile peste etape nu-s în firea lucrurilor, sucevenii ar trebui să-și auto-acorde un an de *respiro* înaintea marelui asalt. Inima, însă, dictează fostului junior la C.F.R. și **Dinamo Suceava** să scrie, mare, **HAI BAIETI!** Cine știe de unde sare iepunele? Pe meleagurile de sub cetatea lui Ștefan, unde s-a plămădit atîta istorie, fotbalul s-a jucat cu țîrita și-n condiții de pomină. Mai țin, oare, minte cei de la **Spartak**, fostă echipă în Divizia B (aparținînd... abatorului Burdujeni), cum primeau drept primă de joc, un caltaboș de meci cîștigat și-o tobă caltatea a II-a de meci nul? Juniorii **beneficiu** de ghetă scălbăiaute, de tricouri desperechiate, de tren personal clasa a II-a, de cazare la internatele școlilor profesionale... Dar și cînd îi reușea un dibling lui Tarlețchi, un planjon lui Sidac, un șut lui Danileț! Ghetetele păreau tălpuite cu **cazbor**, tricourile deveneau piele, ca flaneaua lui Mihai Ursachi, iar amărîtul personal de întorcere ziceai că-i expresul de paradis, via lțcani...

Hai, Suceava! Curaj!

Aș vrea să scriu cîteva rînduri despre Năstase, mă tem să-ncep, nu știu cum să-ncep. Odată, mai

de mult, am zis niște vorbulețe despre Pelé, iar lumea nu mă uită: primesc înțepături și-n anul de grație 1973, ca să mă-nvăț minte și să nu mă mai iau de idolii oficiali, încremenți în bronzul iubirii universale. Pe vîrfu peniței s-a adunat și rotunjit o picătură acră; s-o subțiez în litere și rînduri de reproș, ori s-o scutur în scurmieră? Dar iată c-a alunecat pe hîrtie — Ilie, n-am ce-ți face, în conformitate cu obiceiul împămîntenit în lumea gazetarilor sportivi, atunci cînd rezultatele-s cenusii, secretarul de redacție scoțeste prin sertare, află articolul critic aminat trimestru de trimestru (nu era momentul) și-l paginează cu aldin, în deschidere, sus, la a doua... Noi te iubim, Ilie; dragostea acordă dreptul la reproș ambelor părți, așa că, rugînd de iertăciune, îmi iau permisiunea de a-ți spune că, tocmai fiindcă ești mare, nu-i îngăduit să te bată tot felul de Mayeri. Ești om, nu mașină, ai nervi, ai perioadele de eclipsă a formei, ai momente de cădere, orice se poate explica, orice se poate înțelege și ierta, dar nu efortul (moral) înjumătățit. Mie unul, jocul din partida de dublu (Cupa Davis) mi s-a părut a friza superficialitatea. Iar superficialitatea-i foarfecele care retează aripile talentului. Nu mă impac cu gîndul că Ilie ar putea juca ușurel și pe deasupra, pierzînd incredibil meciuri ușoare, așa cum nu cred că, vreodată, un computer ar ajunge să curățe cartofi. Oricît de mare ai fi, Ilie, tot nu-ți este îngăduit să te menții în *ralenti*, indiferent de unghiul pantei. Nu?

M. R. I.

În umbra schelelor petroliere

Străjuită la nord de apele Mării Caraibilor și învecinându-se la sud cu Brazilia, la vest cu Columbia și la sud-est cu Guyana, Venezuela este supranumită și țară a „aurului negru”, denumire ce provine de la oceanul de petrol așezat sub straturile de aluviuni din Maracaibo. Venezuela a fost cea dintâi țară exportatoare de petrol din istorie, zăcămintele constituind tinip de secole un obiect de luptă acerbă între monopoluri.

Exploatarea petrolului în Venezuela, clasată pe locul 5 în lume printre deținătoarele de rezerve de petrol și pe locul 3 ca exportatoare a acestei materii prime, a început din 1918, monopolurile Statelor Unite deținând poziții dominante.

Astăzi, însă, Venezuela este angajată într-o vastă acțiune de limitare a controlului străin în economia națională. Anul 1971 este înscris în analcele țării ca anul marilor hotărâri, ca urmare a sancționării de către șeful statului a „Legii reversiunii petroliere”. Potrivit prevederilor ei, începând cu anul 1983, an în care expiră termenele contractelor de concesiune încheiate în 1943, se va proceda la naționalizarea întregului echipament și a bunurilor aparținând companiilor străine. Mai mult, legea acordă statului dreptul de a aduce în circuitul național, fără în demnizații, și în termen de numai 3 ani, terenurile insuficient exploatate de firmele străine. Și cum aceste terenuri sînt destul de multe, statul venezuelan va putea controla începînd din anul următor, 80 la sută din resursele sale de petrol. La mai puțin de un an de la adoptarea legii istorice a recuperării „aurului negru”, autoritățile de la Caracas au hotărît ca statul să preia controlul asupra comercializării produselor derivate din petrol pe piața internă. Marea hotărîre din iulie 1971 a fost precedată de alte măsuri importante: sporirea impozitelor pe veniturile realizate de societățile petroliere străine, creșterea prețurilor țițeiului exploatat de aceleași firme și naționalizarea industriei și resurselor de gaze naturale.

În țară se întreprind însă serioase eforturi pentru exploatarea avantajoasă a altor bogății, pentru diversificarea economiei. Cea de-a doua resursă minieră a țării, fierul, este considerat a avea o dublă calitate: rezervele de minereu sînt importante (aproximativ 2 miliarde tone, dintre care peste jumătate aparțin statului) și, în al doilea rînd, zăcămintele sînt situate la sud de Orinoco, lângă partea navigabilă a fluviului, ceea ce facilitează transportul; exploatarea zăcămintelor de fier permite totodată, diversificarea peisajului industrial venezuelan, concentrat, pînă nu de mult, în jurul rezervelor petroliere de la Maracaibo, în partea orientală.

În afara rezervelor feroase, Venezuela mai posedă considerabile resurse aurifere. Un zăcămint conținînd aproximativ 3 milioane tone de minereu aurifer a fost descoperit, la El-Gallao, în plină junglă, iar producția actuală este de 680 kg. pe an. Alte proiecte ale guvernului se referă la punerea în valoare a imenselor rezerve hidroelectrice ale țării. În vestul Venezuelei, pe fluviul Uribante, se construiește un mare complex hidroelectric. În prezent, Venezuela a început deja să exporte energie electrică în Columbia.

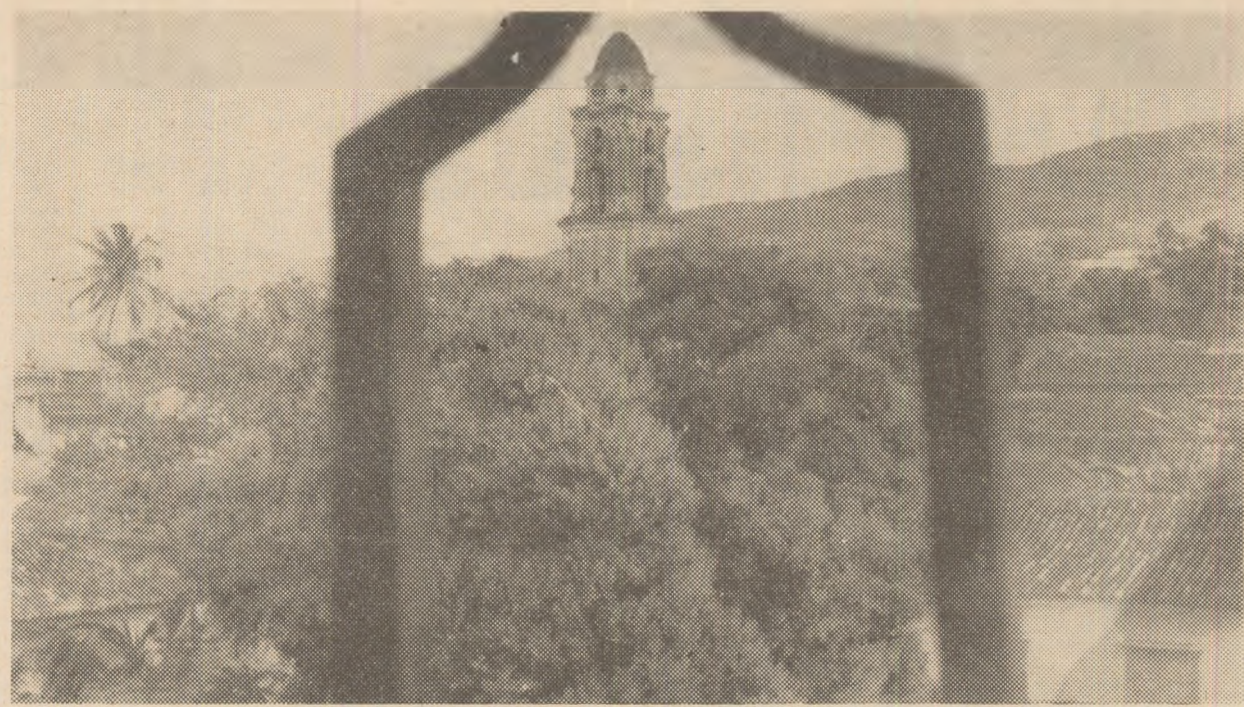
Un aport tot mai substanțial la dezvoltarea economică a țării, care numără astăzi 11 500 000 locuitori răspîndiți pe o suprafață de 912 000 km.p., îl aduce capitala acestuia, Caracas, orașul „primăverii eterne” supranumit însă și „dar al petrolului”, situată la 12 km. de mare și străjuită de munți înalți de 2 000 m. În minunatul peisaj arhitectonic care îmbină cu măiestrie stiluri caracteristice mai multor epoci, de la castelele spaniole la liniile drepte ale blocurilor din beton, aluminiu și sticlă, industria ocupă un loc aparte, fiind reprezentată în special prin uzine de asamblare a automobilelor, rafinării de petrol, întreprinderi alimentare, țesătorii de bumbac, fabrici de ciment, anvelope și mobilă.

Nici agricultura nu a fost neglijată în ultimii ani. A continuat expansiunea sa geografică în sensul că terenul agricol a fost extins. Ca urmare, au sporit suprafețele cultivate cu cereale, bumbac, tutun. Au fost extinse plantațiile de bananieri, de trestie de zahăr, de cafea și cacao.

În domeniul relațiilor externe politica guvernului de la Caracas se caracterizează printr-o intensă activitate consacrată dezvoltării și intensificării legăturilor cu statele prietene și stabilirii de relații diplomatice cu alte țări ale lumii. Avînd ca bază principiile suveranității și independenței naționale, egalității în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, relațiile dintre: România și Venezuela cunosc o linie ascendentă de colaborare pe multiple planuri, fiind favorizate de acordurile bilaterale încheiate, de afinitatea de limbă și cultură.

În acest context, vizita tovarășului Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, în Venezuela, la invitația președintelui acestei țări, înscrie un moment istoric în dezvoltarea relațiilor de prietenie între aceste două popoare, o nouă contribuție la triumful cauzei păcii și înțelegerii internaționale.

Radu SIMIONESCU

Vedere din Trinidad

Interferențe teatrale româno-latinoamericane

Pînă acum un sfert de veac, în domeniul teatrului, legăturile dintre România și continentul latino-american s-au dovedit inexistente. În ultimii ani, o evoluție a legăturilor noastre a favorizat primii pași spre o cunoaștere reciprocă; fiecare pas vâdește nu numai o cunoaștere, ci și o recunoaștere: cele două entități spirituale își descoperă nenumărate afinități, valorile fiecăreia se propagă repede în mediul celeilalte, fiind adoptate aproape organic; pînă și un autor socotit la noi, acum cîteva decenii, ca exclusiv național, ca intraductibil — e vorba de Caragiale — s-a bucurat de adeziuni latinoamericane pînă a fi considerat asimilat. „Publicul chilian l-a înțeles deplin pe Caragiale, gustîndu-l ca pe autor chilian” — declara regizorul de acolo al *Scrisorii pierdute*. Ziarul *El Popular* descoperea tangențe caragiești la realitățile uruguayene: omul de teatru Carlos Ruiz Daudet aprecia aceeași piesă drept „contingentă cu moravurile vieții politice ale Argentinei” din perioada revolută. În America australă, numele lui Caragiale a apărut pentru prima oară pe un afiș în 1955 (Teatrul experimental al Universității din Chile, regia Domingo Piga). Un an mai tîrziu, *Scrisoarea pierdută* a fost jucată în Peru (Club de Teatro de Lima, regia David Stivel); trei ani mai apoi, Teatro Universitario del Uruguay o prezintă (regia Federico Wolff) folosind remarcabile traducere (tipărită în Argentina) datorată lui Hector P. Agostil. Acum șapte ani, la Teatro Solis, Comedia Nacional del Uruguay a înfățișat în premieră *O noapte furtunoasă*, reputînd un solid succes nu numai în țară, ci și în turneele efectuate peste hotare. În continentul latino-american, primul spectacol cu această piesă avusese loc la Buenos Aires, Teatro Fray Mocho, în 1956.

Dintre numeroșii autori postcaragialieni, titlurile jucate în America latină au fost însă puține: cităm doar *Celebrul 702* de Al. Mirodan la Teatrul Național Cuban, sala Buert de Blanc, în Havana.

Numele latinoamericane devin tot mai familiare oamenilor de teatru români. În 1960 apare în revista *Teatrul* piesa lui Agustin Cuzzani *Centrul înaintaș a murit în zori*, prilejuind, un an mai tîrziu, spectacolul care, pe scena Studioului I.A.T.C. din București, avea să însemne debutul a doi cunoscuți actori ai scenelor și ecranelor noastre: Gheorghe Diniță (Enesimo Lupus) și Violeta Andrei (Balerina). Tot o formație a Institutului, dar găzduită pe scenstudio a Teatrului Nottara (stagiunea 1964—65), lansă cu succes în Capitală *Trei povestiri care merită să fie povestite* ale argentinianului Osvaldo Dragun. Textele apăruseră în *Secolul 20* (1962), în excelența traducere a lui Romulus Vulpescu; în provincie, primul spectacol Dragun a fost la Tîrgu-Mureș (stagiunea 1962—63).

Dintre dramaturgii argentinieni, s-a bucurat de o bună programare pe scenele noastre Alejandro Casona. Cîștigînd publicul prin căldura sentimentelor *Copacii mor în picioare* circula aproape fără întreprupere, de vreo șaptesprezece ani, pe scenele românești (beneficiind de traducerea fluentă semnată de Tudor Steriade și Călin Florian); premiere succesive s-au perindat prin aproape un sfert din totalul teatrelor românești. Prima dată a acestui bilanț e furnizată de premiera de la Teatrul Național din Cluj (stagiunea 1956—57, regia Călin Florian și scenografia Mircea Matcaboji; în rolul bătrînului senor Balboa, am reținut atunci creația venerabilului Ștefan Braborescu). În stagiunea următoare, piesa a fost montată la Studioul I.A.T.C., oferind ocazia să se afirme, în rolul directorului, unui student numit Florin Piersic. Piesa a fost jucată și la Reșița, Ploiești, Pitești, Bacău, Arad, Petroșani, Bîrlad.

O altă piesă de Casona, *Doamna zorilor*, a atras, prin farmecul ei, atenția lui Blaga; traducerea lui a fost montată, în stagiunea 1967—1968, pe scena românească din Timișoara, în regia Mariettei Sadova și scenografia Emiliei Jivanov. Se cuvine să amintim și recenta premieră tîrgu-mureșană a piesei lui

Pablo Neruda dedicată unui mitic: Ioachim Murieta.

Părăsind dramaturgia latinoamericană de limbă spaniolă, să ne referim la cea de expresie portugheză, deci la cea braziliană. Debutul ei în țara noastră s-a produs în stagiunea 1957—1958, cu piesa *Vulpea și strugurii* a lui Guilherme Figueiredo, la Teatrul maghiar din Timișoara, în regia inspirată a lui I. Taub.

În decembrie 1972, are loc, la Teatrul Mic, în regia Soranei Coroamă, premiera piesei *Testamentul cîinelui* de Ariano Suassuna.

Deși nu face parte din dramaturgia latinoamericană, socotim obligatoriu să facem o incursiune în destinul românesc al unei piese scrise de un autor de limbă franceză — Em. Roblès, dar care își alege drept temă o epocă de ample semnificații: cea a luptei de eliberare a hispanoamericanilor de sub stăpînirea spaniolă. Această piesă — e vorba de binecunoscuta *Montserrat* — a fost intens jucată în țările latinoamericane, — dar și în România a trezit interes pentru elanurile demne ale națiunilor-surori de pe continentul sudic.

Prima premieră românească a piesei o întîlnim în 1957, pe scena fostului Teatru C. Nottara, în regia lui D.D. Neleanu și scenografia lui Toni Gheorghiu. Din distribuție s-a impus în primul rînd Ionescu-Gion (Izquierdo), secundat bine de Corina Constantinescu, Nicolae Tomazoglu, Dinu Ianculescu. Rolul titular fusese încredințat unui tînar cu numele Iurie Dărie. În aceeași stagiune, piesa e inclusă și pe două scene românești de limbă maghiară — la Timișoara, în regia lui I. Taub și scenografia Elenei Buzdugan (un spectacol considerat multă vreme drept un moment de vîrf al aceluși teatru), și la Cluj (regia Constantin Anatol, scenografia Szakacs Gyorgy). Un spectacol care mi s-a părut deasupra celorlalte a fost cel montat de Radu Penciulescu la Teatrul din Oradea, în decorul lui Tody Constantinescu și beneficiind de aportul lui Ion Marinescu în rolul Izquierdo. Spectacolul îmbina intelectualitatea ușor-rece a regizorului cu impulsivitatea senzuală și cinică a interpretului mai-sus-amîntit. Cîțiva ani mai tîrziu, în stagiunea 1962—63, piesa e prezentă la Bacău (remarcabile: scenografia lui Mihai Tofan și interpretarea fetei de către Kitty Stroescu). Ultimul dintre spectacolele *Montserrat* pe care ni-l reamintim a fost printre cele mai valoroase: la Teatrul din Galați, în regia lui Yannis Veakis și scenografia Elenei Pătrășcanu-Veakis.

De reținut un fructuos capitol al relațiilor noastre: tineri oameni de teatru latinoamericani formați în învățămîntul superior românesc. Nume cubaneze au figurat la clasele de actorie ale I.A.T.C., argentinianul Raul Serrano a deprins aici arta regiei (montînd apoi, cu succes, la Studioul I.A.T.C., piesa compatriotului său Cuzzani *Centrul înaintaș a murit în zori* și semnînd și două spectacole bune la Tg. Mureș și la Constanța). O tînară talentată s-a dovedit peruana Alicia Saco, venită la București pentru specializarea în regia de teatru; spectacolul brechtian pe care l-a realizat la Studioul I.A.T.C. cu *Teroarea și mizeriile celui de-al treilea Reich* a cumulat aprecierile opiniei de specialitate.

În sfîrșit, să pomenim turneele, — din păcate puține ca număr. Teatrul Ion Creangă a repurtat anul trecut, în Cuba (*Snoave cu măști*, de Ion Lucian, regia Ion Cojar), un încurajator succes.

E firesc ca popoare de structură apropiată, cu limbi înrudite și cu o aceeași înțelegere a marilor principii de libertate, de demnitate și de colaborare — să se apropie pînă la a se considera vecine, chiar dacă le despart mii de kilometri. Iar oamenilor de teatru din cele două perimetre le revine o nobilă îndatorire în stringerea a milioane de mîini întinse de o parte și de alta a Atlanticului de sud.

Mihai DIMIU

CRONICA

săptămînal politic, social, cultural

Redactor șef: LIVIU LEONTE
Redactori șefi adjuncți: ANDI ANDRIEȘ, N. BARBU
Secretar general de redacție: ȘTEFAN OPREA

în colegiul de redacție:

AL. ANDRIEȘCU, CONST. CIOPRAGA, ION CREANGĂ,
AL. DIMA, ILE GRAMADĂ, DAN HĂTMANU, MIRCEA
RADU IACOBAN, GAVRIL ISTRATE, GEORGE LESNEA,
P. MILCOMETE, CR. SIMIONESCU, CORNELIU STURZU,
CORNELIU ȘTEFANACHE, NICOLAE TAŢOMIR.

Prezentarea grafică: VALER MITRU